

ΤΟ ΣΚΟΥΦΙΝ ΤΟΥ ΒΑΡΥΠΝΑ¹

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΟΞΑΣΙΑ

Εν τῇ ἱστορίᾳ τῆς διαδόσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀναντιρρήτως ἐπιφανῆ κατέχει θέσιν ἡ Κύπρος. Ἐνεκα τῆς γεωγραφικῆς θέσεως αὐτῆς, ἐγγύτατα τοῦ ἀσιατικοῦ κόσμου κειμένη, ἡ νῆσος αὕτη κατὰ τοὺς παλαιστάτους χρόνους ἦτο ὡσπερ τις χόρην, εἰς τὴν ὁποίαν θρησκευτικαὶ παραστάσεις σημιτικῶν λαῶν ἐχωνεύοντο καὶ ἀπετελειούοντο εἰς ἑλληνικοὺς τύπους. Ρεύματα ἐξ ἀντιθέτων προσερχόμενα διευθύνσεων συνηνοῦντο ἐκεῖ καὶ συνεμειγνύοντο· τὸ ἐν ἔφερεν ἐκ τῆς Φοινίκης ἀπηγήσεις τοῦ παναρχαίου πολιτισμοῦ τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων· ἄλλο ἐκ νότου ἀπαυγάσματα τῆς αἰγυπτιακῆς θεοσοφίας· τὸ τρίτον δ' ἐκ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν παρεῖχε πλούσια καὶ γονιμώτατα σπέρματα ἑλληνικῶν ιδεῶν. Τὸ βεῦμα τοῦτο τὴν πρώτην ἀφετηρίαν εἶχεν ἴσως ἐν Κρήτῃ, διότι βεβαία φαίνεται ἡ ἐν τοῖς μυθικοῖς χρόνοις ἐπικοινωνία τῆς νήσου ταύτης πρὸς τὴν Κύπρον, ὕστερον δ' ἐν Ἀργεῖ, εἶτα ἐν τῇ ἀρχαδικῇ Τεγείᾳ, ἐν Λακωνίᾳ, καὶ τελευταίον ἐν Ἀθήναις.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους· ὅτε δὲ τὸ σεμνὸν οἰκοδόμημα τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας ἤρχισε νὰ καταρρέῃ καὶ ἡ πίστις εἰς τοὺς θεοὺς νὰ κλονῆται, ὠγκούτο δ' ὁ φορυτὸς τῆς δεισιδαιμονίας, ἡ Κύπρος πάλιν ἦτο ὁ πρῶτος σταθμὸς, ἐξ οὗ διεσπάρησαν ἀνά τὰς λοιπὰς ἑλληνικὰς χώρας συριακαὶ καὶ παντοσείδεις ἄλλαι ἀσιατικαὶ καὶ αἰγυπτιακαὶ λατρεῖαι, ὁπόθεν ἐξωρμῶντο παντοίων προελεύσεων γόνιμες καὶ τερατουργοὶ καὶ μάντιες. Ἄλλ' ἐν αὐτῇ πάλιν καὶ ἐρριζοβόλησε καὶ ἑλληνικὸν προσέλαβε χαρακτῆρα τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα· διότι ἡ πρώτη σπουδαία ἀποστολικὴ διδασκαλία τοῦ Παύλου ἐν Κύπρῳ ἐγένετο καὶ Κύπριος ἦτο ὁ ἐπιφανέστατος τῶν συνεργατῶν τοῦ Ἀποστόλου, ὁ Βαρνάβας.

Διῆλθον ἐκ Κύπρου κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους Ἀραβες ἐξ Ἀνατολῶν, Φράγχοι ἐκ τῆς Δύσεως, καὶ ἀπέλιπον ἕχνη τῆς διαδόσεως αὐτῶν,

ἐρείπια κτισμάτων ἐν τῇ χώρᾳ, ιδέας τινὰς καὶ δοξασίας ἐν τῇ ψυχῇ τῶν Κυπρίων. Ἀλλὰ τὰ ὀθνεῖα στοιχεῖα ταχέως ἀφωμοιώθησαν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, χρησιμεύσαντα μᾶλλον ὡς κέντρον πρὸς δημιουργίαν νέων ἀκραιφνῶς ἑλληνικῶν τύπων. Ποιητὴς εἴπερ τις καὶ ἄλλος βαθύτατα ἐγκύψας εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ ἐνατισθεὶς τοὺς φθόγγους αὐτῆς τοῖς μυστηριώδεϊς ἐξήγγελλε προχθῆς ἀκόμη ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦτου, ὅτι εἰς τὴν Κύπρον ὀφείλει ὁ νεώτερος ἑλληνικὸς κόσμος τὴν δημιουργίαν δύο νέων ιδεωδῶν προτύπων, τοῦ ιδεωδῶδους προτύπου τοῦ κάλλους καὶ τοῦ τῆς ῥώμης, τὴν Ἀροδαφνοῦσαν καὶ τὸν Διγενῆ. Ὡς ἡ ἀρχαία Κύπρος ἐκ τοῦ Τυρίου Μελλκάρτ ἐπλασε τὸν Ἡρακλέα, οὕτω, κατὰ τὸν ποιητὴν, καὶ ἡ τῶν μέσων χρόνων παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸν τύπον τοῦ Διγενῆ. Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην πρέπει νὰ δεχθῶμεν μετὰ μικρᾶς μεταβολῆς. Ἡ Κύπρος δὲν ἦτο ἡ κοιτίς τοῦ ἑθνικοῦ ἡμῶν ἔπους τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτη· τὴν κοιτίδα αὐτοῦ ἀναζητοῦντες θὰ εὐρωμεν ἀπώτερον, εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς σύνορα τοῦ μεγάλου ἑλληνικοῦ κράτους τῶν μέσων χρόνων, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου. Εἰς τὴν Κύπρον ὁμως ὀφείλεται ἡ τιμὴ ὅτι ἀκμαίαν διετήρησε τὴν μνήμην τοῦ ἥρωος, καὶ φάλλει ἀκόμη ἀναλλοιώτους τοῦ ἑθνικοῦ ἡμῶν ἔπους τὰς ῥαψωδίας. Εἶναι ἀληθῶς θαυμαστὴ ἡ ἔμμονὴ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους εἰς τὰ πάτρια· ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐν πολλοῖς ὑπερβάλλουσι κατὰ τοῦτο τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας οἱ Κύπριοι. Πλὴν τῶν περὶ τοῦ Διγενῆ παραδόσεων, διετήρησαν ιδέας καὶ δοξασίας, αἵτινες καὶ κατ' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους εἶχον καταστῆ ἐξίτηλοι ἢ εἶχον παραφθαρῆ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις. Καὶ ἐν τοιοῦτο παράδειγμα διατηρήσεως παλαιστάτης δοξασίας θὰ ἐκθέσω πρὸς ὑμᾶς σήμερον.

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς τραγωδίας τοῦ Γκαίτε καὶ πάγκοινον κατέστη διὰ τῶν μελωδιῶν τοῦ

¹ Ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς.

Γκουινῶ τὸ ὄνομα τοῦ Μεφιστοφελούς. Ἀλλὰ πῶθεν προῆλθε τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν εἶχεν ἐξηγητήσθῃ. Ἐπεχειρήσαν τινες νὰ τὸ ἐξηγήσωσιν ἐκ τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης, ἄλλοι ἐκ τῆς ἑλληνικῆς· ἀλλ' αἱ ἐτυμολογίαι αὐτῶν ἦσαν βεβιασμέναι καὶ ἀπίθανοι. Τοῦ ὀρθοῦ φαίνεται ὅτι ἔτυχεν ὁ σοφὸς Γερμανὸς μυθολόγος κ. Γουλιέλμος Ρόσ'ερ, ὅστις ἐν τῇ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δημοσιευθείσῃ ἐμβριθεστάτῃ μελέτῃ του περὶ τοῦ Ἐφιάλτου, εἰκάζει ὅτι τὸ ὄνομα ἐπλάσθη ὑπὸ λογίων τῆς Ἀναγεννήσεως, εἶναι δὲ Μεφιστοφέλης, σημαίνον δαίμονα μέγιστα ὠφελούντα. Ἐπλάσθη δὲ τὸ ὄνομα κατὰ τὸν τύπον τῆς ἑλληνικῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἐφιάλτου, Ὠφέλης ἢ Ἐπωφέλης. Ἀλλὰ τίς ἡ σχέσις τοῦ Μεφιστοφελούς πρὸς τὸν ἐφιάλτην, καὶ τίνας ἔνεκα λόγου πάθος βαρὺ καὶ δυσάρεστον ἔφερε παρὰ τοῖς Ἕλλησι τόσον εὐφημον ὄνομα; Τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας νομίζω ὅτι δυνάμεθα ν' ἀνεύρωμεν εἰς δημῶδεις ἑλληνικὰς δοξασίας, τὰς ὁποίας θὰ σᾶς ἀναφέρω. Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἀναγκαίαν κρίνω τὴν ἐπισκόπησιν τῶν διαφόρων ὀνομάτων τοῦ ἐφιάλτου παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς μέσους καὶ τοὺς σημερινούς χρόνους.

Ἐκ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων τοῦ ἐφιάλτου— Ἐφιάλτης, Ἡπιάλος, Πνιγαλίαν, Τίφυς καὶ τῶν τοιούτων— οὐδὲν διεσώθη ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ. Ἐχει δ' αὕτη ποικίλα ὀνόματα πρὸς δήλωσιν τοῦ πάθους, πάντα σχεδὸν ἑλληνικὰ τὴν ἐτυμολογίαν, ἴσως δὲ καὶ πολλῶ παλαιότερα τῶν χρόνων καθ' οὓς τὸ πρῶτον μνημονεύονται.

Ὁ Ψελλός, ὁ Σουίδας καὶ ἄλλοι τινὲς βυζαντινοὶ συγγραφεῖς μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Ἐφιάλτης ἐλέγετο παρὰ πολλοῖς βαβουτζίας ἢ βαβουτζικάριος· τὸ δ' ὄνομα τοῦτο νομίζουσι ὅτι ἀνεπλάσθη ἀπὸ τοῦ τῆς δαίμονος Βαυβούς. Ἀλλ' οὔτε ἡ ἐτυμολογία εἶναι ὀρθή οὔτε ἡ πρὸς τὸν Ἐφιάλτην συνταύτισις τοῦ Βαβουτζικαρίου φαίνεται ἀκριβῆς καθ' ὅλα. Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἀναφερομένων εἰς τοῦτον δοξασιῶν τῶν Ἑλλήνων τῶν μέσων χρόνων, τὰς ὁποίας ὁ Ψελλός ἐκθέτει, εἶναι αὐτὸ τὸ καὶ κατὰ τὰς σημερινὰς δοξασίας κατὰ τὰ δωδεκαήμερα ἐπιφανιζόμενον δαιμόνιον, ὅπερ νῦν κοινῶς λέγεται Καλλικάντζαρος, ἐνιαχοῦ δ' ἄλλα διάφορα ἔχει ὀνόματα. Καὶ ὁ Βαβουτζικάριος καὶ ὁ Καλλικάντζαρος ἔχουσι μὲν τινὰς χαρακτῆρας τοῦ Ἐφιάλτου, ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Ἐφιάλτης. Τὸ δ' ὄνομα τοῦ Βαβουτζικαρίου συνάπτει ὁ Ρόσ'ερ ἐν τῷ μνημονευθέντι πρὸ μικροῦ συγγράμματι του πρὸς τὴν λέξιν παπουτῆς, καὶ παπούτσι, ἧτις ἐλήφθη ἐκ τῆς περσικῆς παπούς· οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Ἑλλή-

νων καὶ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου, Βλάχων, Βουλγάρων, Σέρβων, εἰσῆχθη δὲ καὶ εἰς τινὰς τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, οἷον εἰς τὴν γαλλικὴν, τὴν ισπανικὴν, τὴν γερμανικὴν. Εἰς τὸ αὐτὸ πόρισμα εἶχον ἤδη καταλήξῃ καὶ ἐγώ, ἐνισχύει δὲ τὴν γνώμην ταύτην καὶ ἡ ὁμοία παραγωγή τοῦ νεωτέρου ὀνόματος τοῦ Βαβουτζικαρίου, ἧτοι τοῦ Καλλικαντζάρου. Διότι νομίζω ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο παράγεται ἐκ τοῦ καλὸς καὶ τοῦ τζαγγίον, ὡς ἔλεγον τὰ ὑποδήματα οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς μέσους χρόνους· πιθανωτάτην δ' ἀποδεικνύει τὴν ἐτυμολογίαν ὁ παρὰ τοῖς Ἕλλησι τῶν θρακικῶν παραλιῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου φερόμενος τύπος τοῦ ὀνόματος Καλλιτάγγαρος ἀντὶ Καλλικάντζαρος.

Συνηθέστατον καὶ κοινότατον σήμερον ὄνομα τοῦ Ἐφιάλτου εἶναι μῶρα· ἡ λέξις ἐκ πρώτης ὕψεως φαίνεται σλαβικὴ, καὶ ἀληθῶς ἐν τῇ πολωνικῇ ἀπαρράλλακτως οὕτω καλεῖται ὁ Ἐφιάλτης. Ἀλλ' ὅταν ἐνθυμηθῶμεν, ὡς καὶ πρὸ ἐτῶν παρετήρησα, ὅτι ἐν βυζαντιναῖς ἐπιφθῆσι εὐρίσκαμεν ἐπικλήσιν Μωρᾶ τῆς Γίλλους, τῆς γνωστῆς καὶ εἰς τὴν Σαπφῶ παιδοκτόνου δαίμονος, τῆς ἐχούσης παραπλήσιαν τὴν φύσιν πρὸς τὸν Ἐφιάλτην· ὅτι ἐν τοῖς μαγικοῖς ἑλληνικοῖς βιβλίοις ἀπαντῶμεν ὀνόματα δαιμόνων ὁμοία, οἷον Μωριά, Μωρήλ· ὅτι ἐν Ἀθηναϊκῇ κατάρᾳ τὸ ὄνομα τῆς Μῶρας συνάπτεται μετὰ τοῦ παλαιστάτου τῆς Κηρός: «Κῆρα καὶ Μῶρα νὰ σὲ πάρῃ!» καὶ ὅτι ἡ λέξις δὲν ἐξηγεῖται ἐκ σλαβικῆς τινος ῥίζης, τούναντιον δ' ὑπὸ διαφόρους τύπους ἀπαντᾶται ἐν γερμανικαῖς καὶ ῥωμανικαῖς γλώσσαις, πειθόμεθα ὅτι ἂν μὴ ἑλληνικὴ τοῦλάχιστον σφόδρα ἀμφίβολος εἶναι ἡ προέλευσις αὐτῆς.

Ἄλλο δ' ὄνομα κοινὸν τοῦ Ἐφιάλτου εἶναι βραχνᾶς ἢ κατ' ἄλλους διαλεκτικούς τύπους βραφνᾶς ἢ σβραχνᾶς. Εὐλόγος θὰ ἦτο ἡ ὑπόθεσις ὅτι σημαίνει τὸν προξενούοντα βράγγον ἧτοι βραχνάδαν ἢ τὸν βραγγώνοντα ἧτοι τὸν βραχνιασμένον. Ἀλλ' ὅτι τὸ ὄνομα ἐπλάσθη κατὰ παρατυμολογίαν, πειθόμεθα διδασκόμενοι ἐκ βυζαντινῶν συγγραφεῶν ὅτι παλαιότερον εἶναι τὸ ὄνομα βαρυχνᾶς, ὅπου τὸ ν δὲν εἶναι βεβαίως πρόσφυμα παρεμβληθὲν διὰ τὴν σύμπτωσιν τῶν συμφώνων. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο φαίνεται παραφθαρὲν ἐξ ἄλλου παλαιότερου. Τοῦτο δὲ τὸ ἀκέραιον καὶ ἀδιάφθορον, ἀνευρίσκομεν ἐν Κύπρῳ. Ἐκεῖ ὁ Ἐφιάλτης ὀνομάζεται βαρυπνᾶς (ἢ κατ' ἄλλον τύπον γαρυπνᾶς καὶ κατὰ παρατυμολογίαν ἀγρυπνᾶς), εἶναι δὲ σαφῆς ἡ ἐτυμολογία καὶ ἡ ἔννοια τοῦ ὀνόματος. Ὁ Σακελλάριος

¹ Ἀνακοίνωσις εἰς συνεδρίαν τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος τοῦ συλλόγου Παρνασσῶ, ὁρισθεῖσαν πρὸς ἐξέτασιν κυπριακῶν θεμάτων. Ἐστενογραφηθῆ ἀδεία τοῦ ὀμιλητοῦ.

ἐν τοῖς Κυπριακοῖς εἰκάζει ὅτι ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἀπὸ τοῦ βαρυς καὶ πνοή, ὅθεν κατὰ τοῦτον βαρυπνᾶς εἶναι ὁ ἔχων βαρεῖαν τὴν ἀπνοίαν. Ἄλλ' ὡς νομίζω πρέπει μᾶλλον νὰ παραδεχθῶμεν σύνθεσιν ἀπὸ τοῦ βαρυς καὶ ὑπνος, μετὰ τῆς καταλήξεως -ᾶς τῆς σημαίνουσας τὸν ἀπεργαζόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ στελέχους τῆς λέξεως δηλούμενον, ὡς καὶ ἄλλα παραδείγματα διδάσκουσιν, οἷον σχοινᾶς, κανατᾶς, βαροεῶς· ὅθεν βαρυπνᾶς εἶναι ὁ ἐπιφέρων βαρὺν ὑπνον, ὁ ἐν ὑπνῷ βαρεῖ ἐπιφαινόμενος δαίμων, κατὰ τοὺς εἰς τὸν Μέγαν Βασιλεῖον ἀποδιδόμενους ἔξορκισμούς.

Τὸν Βαρυπνᾶν φαντάζονται οἱ Κύπριοι φοροῦντα σκουφὸν· τοσοῦτον δ' οὐσιώδες χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἐφιάλτου θεωροῦσι τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ὥστε πρὸς δήλωσιν τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἐφιάλτου λέγουσι κατὰ συνεκδοχὴν «ἐτίλησέ με τὸ σκουφὶν τοῦ βαρυπνᾶ», ἥτοι μ' ἐπλάκωσεν ἡ σκουφία τοῦ Ἐφιάλτου, ἀνθ' οὗ οἱ ἄλλοι Ἕλληνας λέγουσι «μ' ἐπλάκωσ' ἡ μῶρα» ἢ «ἔπαθα μῶρα» κττ. Δοξάζουσι δ' ὅτι ὁ κατορθώσας ν' ἀρπάσῃ τὸ σκουφὶν τοῦ βαρυπνᾶ ἀποκαθίσταται ἔθλιος καὶ παντοδύναμος. Ἡ δοξασία ἐπικρατεῖ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἶναι κοινοτάτη καὶ εἰς ἄλλους εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, φαίνεται δὲ κληροδοτηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος. Πιθανῶς ἦτο καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας γνωστὴ, ἔχομεν δὲ ῥητὴν μαρτυρίαν περὶ ταύτης τοῦ Ῥωμαίου Πετρωνίου, τοῦ ἐπὶ Νέρωνος ἀκμᾶσαντος, ὅστις ἐν τῷ Σατιρικῷ αὐτοῦ λέγει περὶ πτωχοῦ αἰφνης καὶ ἀνεξήγητως πλουτήσαντος: quom Incuboni pilleum rapuisset, thesaurum invenit, ὅτι δηλ. ἀρπάσας τὸν πῖλον τοῦ Ἐφιάλτου εὔρε θησαυρόν. Ἐκ τούτου δύναται ἴσως νὰ ἐξηγηθῇ καὶ διατὶ ἐπεκλήθη Ὁφέλης ἢ Ἐπωφέλης ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ Ἐφιάλτης.

Ἄλλὰ πόθεν προέκυψεν ἡ πρόληψις; Γίνεσιν συλλογισμοὶ ἔπεισαν τοὺς ταῦτα δοξάζοντας ὅτι τὸ κακὸν πάθημα δύναται νὰ μετατραπῇ εἰς πηγὴν εὐημερίας καὶ δυνάμεως, ἂν ὁ παθὼν κατορθώσῃ νὰ κατάσχῃ φόρεμα τῆς προσωποποιίας τοῦ νοσήματος; Ἀθηναϊκὴ δοξασία ἀφελέστατα ἐξηγεῖ τὸ πρᾶγμα, λέγουσα πῶς ἡ σκουφία τῆς Μῶρας εἶναι γεμάτη φλωριά· προσθέτει ὁμοίως, ὡσεὶ λησιμονοῦσα τὴν ἐξήγησιν ταύτην, ὅτι ὁ ἀρπάσας αὐτὴν ἠμπορεῖ νὰ κάμνη ὅ,τι θέλει, ὅπερ δὲν εἶναι βεβαίως πάντοτε εὐκὸν εἰς τὸν πλούσιον.

Ἄλλ' ἐξετάζοντες τὰς τοιαύτας δοξασίας, παρατηροῦμεν ὅτι δὲν ἀναφέρονται πᾶσαι εἰδικῶς

εἰς τὸν Ἐφιάλτην· διότι παρὰ πολλοῖς λαοῖς ἀπαντῶμεν πληθὺν ὁμοίων, καθ' ἃς ὁ ἀρπάσας φόρεμα δαίμονός τινος ἔχει αὐτὸν τοῦ λοιποῦ ὑποχείριον, πιστῶς καὶ προθύμως ἐκτελοῦντα πᾶσαν θέλησιν τοῦ ἀρπαγος. Ἐκ παμπόλλων παραδειγμάτων σᾶς ἀναφέρω δύο μόνον. Οἱ ναυνοφεῖς δαίμονες τῶν γερμανικῶν παραδόσεων φοροῦσι πῖλον ἢ γλαμύδα, καλούμενα nebelkappe ἢ tarnkappe ἢ helkleit, καθιστῶντα ἀοράτους καὶ μεγάλην δύναμιν προσδίδοντα εἰς αὐτούς· ὁ ἀρπάσας δὲ τοῦτον τὸν πῖλον ἀποκαλύπτει τὸν πρὶν ἀόρατον νάννον καὶ ποιεῖ αὐτὸν ὑποχείριον. Κατὰ τὰς φαιροϊκὰς παραδόσεις, ἡ δύναμις τῶν νάννων ἔγκειται εἰς τὴν ζώνην των, ἢς ἀφαιρεθείσης ἐκλείπει· ὁ δ' ἀφαιρέσας δύναται νὰ τοὺς ἐξαναγκάσῃ νὰ τῷ τεχνουργήσωσιν ὅ,τι δήποτε θελήσῃ. Ταῦτα μᾶς ὑπενθυμίζουσι τὴν Ἄιδος κυνὴν καὶ τὸν πέτασον καὶ τὰ πτηνὰ πῆδιλα τοῦ Ἑρμοῦ, ὧν πλὴν τῶν φοροῦντων ποιοῦνται χρῆσιν καὶ ἄλλοι θεοὶ καὶ ἥρωες· ἰδίως δ' ἄξιός προσοχῆς εἶναι ὁ περὶ τοῦ Περσέως μῦθος, καθ' ὃν ἐγένετο κάτοχος ὁ ἥρωες τῆς κυνῆς καὶ τῶν πῆδילων, ἀφαιρέσας παρὰ τῶν φυλαττοῦσῶν ταῦτα Νυμφῶν.

Πρὸς τοὺς τοιοῦτους μύθους συναφῆ εἶναι ἐπεισόδια πολλῶν παραμυθίων τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ, καθ' ἃς ἡ ἰσχύς ἢ ἡ ζωὴ δράκοντος ἢ γίγαντος ἢ θηρίου, εἶναι ἐγκεκλεισμένη εἰς φόρεμα ἢ σκεῦος ἢ ζῶον, οὗ κύριος γεγόμενος ὁ ἥρωες γίνεται καὶ τῆς ζωῆς ἢ τῆς δυνάμεως ἐκείνου κύριος. Τὰ ἐπεισόδια παρεμβάλλονται καὶ εἰς ἄλλων λαῶν παραμύθια. Παλαιότατα δὲ πρότυπα αὐτῶν ἀνευρίσκομεν εἰς τοὺς μύθους περὶ τῶν νεύρων τοῦ Διός, τὰ ὅποια κατέσχεν ὁ Τυφῶν καὶ περὶ τῆς πορφύρας τριχῶς τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως τῶν Μεγάρων Νίσου.

Ὅθεν κατὰ ταῦτα, φανταστικὰ δαιμόνια διὰ τῆς ὑπερανθρώπου βώμης καὶ δεξιότητος α'τῶν ὑπηρετοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἤθελε δυνηθῆναι ν' ἀρπάσῃ ἐνδύματι αὐτῶν ἢ μέλος τοῦ σώματος των, καὶ τὸν καθιστῶσιν ἰσχυρόν καὶ ἔθλιον. Ἐντεῦθεν γίνεται κατάδηλον διατὶ ὁ Ἐφιάλτης ἐκλήθη Ὁφέλης καὶ ὁ δαίμων τοῦ Φάουστ Μεγιστωφέλης· διότι καὶ οὗτος, ὡς παρετήρησεν ὁ Ρόσερ, ἐν ταῖς παλαιόταταις γερμανικαῖς διηγήσεσι παρίστατο ὡς ὑπηρετικὸν δαιμόνιον τοῦ σοφοῦ διδασκάλου.

Οἱ μῦθοι οὗτοι καὶ αἱ δοξασίαι μεταγούσιν ἡμᾶς εἰς εὐρύτατον συναφῆ κύκλον παραδόσεων, ἀφηγουμένων πῶς θνητὸς ἔλαβεν εἰς γυναῖκα θεᾶν ἢ θαυμαστὴν τὸ κάλλος δαίμονα, διὰ δόλου ἢ διὰ τῆς βίας κατασχὼν φορέματα αὐτῆς.

Πολυπληθεῖς φέρονται παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ τοιαῦται παραδόσεις, καὶ πολλὰ γένη ἀνάγουσι τὴν καταγωγὴν αὐτῶν εἰς θείας προμήτορας; εἰς Νεραΐδας, τὰς ὁποίας ἐξεβίασεν εἰς γάμον ὁ γενάρχης. Ὁ θνητὸς ἐραστής, κατὰ τὰς παραδόσεις ταύτας, καταλαμβάνει λουομένας τὰς νύμφας· ἀρπάζει τὰς πτέρυγας ἢ τὸ δέρμα ἢ τὸ δοτρακὸν ἢ τὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ κατὰ τὰς πλείστας μόνον τὸ μαντήλι τῆς κεφαλῆς, ἥτοι τὸν πέπλον τῆς ἐρωμένης· καὶ αἱ μὲν ἄλλαι ἀναλαμβάνουσι τὰ παρὰ τὴν ὄχθην καταλειμμένα ἐνδύματα ἢ περιβλήματα αὐτῶν ἐξαφανίζονται· μένει δὲ μόνη ἡ τοῦ μανθηλίου στερηθεῖσα, ἥτις ματαίως προσπαθεῖ νὰ πτοήσῃ τὸν ἀρπαγα μεταμορφωμένη εἰς φοβερὰ θηρία. Ἀδυνατοῦσα δὲ διὰ δειμάτων καὶ δι' ἰκεσιῶν ν' ἀναλάβῃ τὸν πέπλον τῆς καὶ μετ' αὐτοῦ τὴν θεῖαν μορφήν τῆς καὶ τὴν προτέραν δύναμιν, ὑποτάσσεται εἰς αὐτόν, τὸν παρακολουθεῖ εἰς τὸν οἶκόν του, γίνεται σύζυγός του καὶ γεννᾷ ἐξ αὐτοῦ τέκνα. Ἀλλὰ μένει ἄφρωνος καθ' ὅλον τὸν χρόνον, ἀποστέργουσα καὶ μίαν λέξιν νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν σύζυγον· ἂν δὲ ποτε δυνηθῇ ν' ἀναλάβῃ τὸν πέπλον τῆς, ἐγκαταλείπουσα καὶ οἶκον καὶ τέκνα, ἀφίπταται πρὸς τὰς ἀδελφάς τῆς.

Αἱ παραδόσεις αὗται δὲν προσιδιάζουσιν εἰς μόνον τὸν καθ' ἡμᾶς λαόν, ἀλλ' εἶναι τοῦναντίον κοινόταται εἰς πλείστους ἄλλους καὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσι παγκόσμιαι. Μετὰ τὸν Grimm, ὅστις ἐν τῷ 15' κεφαλαίῳ τῆς Γερμανικῆς μυθολογίας τοῦ ἐπραγματεῦθι ἐκτενῶς περὶ τῶν Κυκνειῶν παρθένων (Schwanjungfrauen), ὡς καλοῦνται ἀπὸ τῆς κυκνεῖου μορφῆς ὑπὸ τὴν ὁποίαν συνήθως ἐμφανίζονται αἱ περικαλλεῖς παρθέναι, ὧν μίαν ὑποδουλοῦναι νεανίας ἀρπάσας τὸ πτέρωμά τῆς, μετὰ τὸν Grimm πλείστοι ὅσοι περισυνέλεξαν ὁμοίας παραδόσεις εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς μέγα πλῆθος τοιοῦτων εὔρον ἐν συλλογαῖς παραδόσεων διαφόρων λαῶν ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης Ἀσίας μέχρι τῆς Ἀμερικῆς· ἀρκεῖ νὰ σᾶς ἀναφέρω ὅτι ἐν συλλογῇ παραδόσεων τῶν ἰθαγενῶν Ἰνδῶν τῆς βορειοδυτικῆς Ἀμερικῆς, ἃς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐδημοσίευσεν ὁ Franz Boas, ἀνέγνων τέσσαρας ἢ πέντε τοιαύτας.

Εἰς τὸ μεταίχιμον δὲ τῶν παραδόσεων τούτων καὶ τῶν περὶ τοῦ Ἐφιάλτου, δύναται νὰ ταχθῇ δοξασία τῶν ἐν τῇ νήσῳ Rügen τῆς Βαλτικῆς Γερμανῶν, καθ' ἣν ὁ Ἐφιάλτης εἶναι συνήθως νεᾶνις ἐργομένη ἐξ Ἀγγλίας· ὁ παθὼν δύναται νὰ τὴν ἐκβίασῃ εἰς γάμον, ἂν λάβῃ τὰ ἐνδύματά τῆς· ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ κρύψῃ ἐπιμε-

λῶς, διότι εὐθὺς ὡς ἐκείνη ἀνακτήσῃ ταῦτα φεύγει ἀνεπιστρεπτὴ εἰς τὴν πατρίδα τῆς.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ δὲν εὐρίσκουμεν ἀπαράλλακτόν τινα μῦθον, ὑπάρχουσιν ὁμοίως πολλὰ τεκμήρια ὅτι δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἕλληνας. Εἶδομεν ὅτι ὁ Περσεὺς ἐμυθολογεῖτο ὡς ἀφαιρέσας τὰς Νύμφας τὰ θαυμάσια κτήματα αὐτῶν, τὴν κυνὴν καὶ τὰ πῆδιλα. Τῆς δ' ὑπὸ θεοῦ ἢ ἥρωος ἐκβίασεως εἰς γάμον θεᾶς ἀνθισταμένης καὶ ποικίλας μεταβαλλούσης μορφᾶς, φέρονται παραδείγματα ἐν τοῖς μύθοις περὶ Διὸς καὶ Νεμέσεως, περὶ Πηλέως καὶ Θετίδος· παραπλήσιοι δ' εἶναι οἱ μῦθοι περὶ ὁμοίου καταναγκασμοῦ ὑπὸ ἥρωος ἐναλίου θεοῦ, οἷοι ὁ περὶ Μενελάου καὶ Πρωτέως ἐν ἐπεισοδίῳ τῆς Ὀδυσσεΐας, ὁ περὶ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἄλιου γέροντος ἢ τοῦ Νηρέως ἢ τοῦ Τρίτωνος. Ἐν πᾶσι τούτοις δὲν ἀναφέρεται τὸ κύριον τοῦ μύθου στοιχεῖον, ἥτοι ἡ ἀφαιρέσις ἐνδύματος τοῦ βιαζομένου. Ἄλλ' ἀπίθανον δὲν εἶναι ὅτι ἐν ἀρχῇ τοιοῦτόν τινα πυρῆνα εἶχον οἱ μῦθοι. Νομίζω δ' ὅτι ἔγνη τούτου διαγινώσκονται ἐν τῇ παρὰ τῷ Σχολιαστῇ τῆς Ἰλιάδος ἐκ τοῦ Ἐρατοσθένους ληφθεῖσα ἱστορία, καθ' ἣν ὁ Ἑρμῆς ὑφέλετε τὰς ἐσθῆτας λουομένων θεῶν· «γυμναὶ δ' ἐκείναι οὐσαι ἠπόρουν τί πράξωσι· γέλωτα δὲ διὰ τοῦτο Ἑρμῆς κινήσας ἀπέδωκεν αὐταῖς τὰς ἐσθῆτας». Ὁ μῦθος παραφθαρὲς καὶ ἀλλοιωθεὶς ἔλαβε τὸν τύπον παιδιᾶς τοῦ δολοπλόκου θεοῦ, ἀπλῶς σκοπούσης νὰ κινήσῃ εἰς γέλωτα. Θὰ προσέθετον εἰς τοῦτον καὶ τὸν παρὰ Πτολεμαίῳ τῷ Ἡρασιτίωνος μῦθον περὶ ἀφαιρέσεως τῶν πτερῶν τῆς Ἄρκης ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, ἂν μὴ εἶχε τοσοῦτον δυσφημηθῆ ὁ συγγραφεὺς ἐκεῖνος, ὡς τερατολόγος, πλαστοουργήσας τὰ πλείστα τῶν ἐν τῇ Καινῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀναγραφομένων· καίτοι κατ' ἐμὴν γνώμην, ἣν ἐν ἄλλῳ καιρῷ θὰ ἐκθέσω, αἱ παρ' αὐτῷ ἱστορίαι κατὰ τὸ πλείστον δὲν εἶναι αὐθαίρετα πλάσματα τῆς φαντασίας του, ἀλλ' ἐτυμολογικοὶ ἢ δημῶδεις ἐπιχώριοι μῦθοι. Δὲν πρέπει ὁμοίως νὰ παρελθῶ ἀμνημόνευτον τοῦτο, ὅτι στοιχεῖά τινα τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς μύθου ἀναφαίνονται ἐν ταῖς παραστάσεσι τῶν ἀρχαίων περὶ τῶν Φορκιδῶν Γραιῶν· ταύτας ἀφαιρέσας λάθρα τὸν μόνον ὀφθαλμὸν αὐτῶν ἐβίασεν ὁ Περσεὺς νὰ τὸν βοηθήσωσιν εἰς ἐκτέλεσιν ἄθλου του. Ὁ Αἰσχύλος τὰς ἐπινομάζει κυκνομόρφους, μεταγενέστερός δὲ βυζαντινὸς ποιητὴς κυκνοειδεῖς, ὅπερ μᾶς ὑπενθυμίζει τὰς κυκνειοὺς παρθένους τῶν παραδόσεων πολλῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Καὶ ὁ πέπλος δὲ, ὃν ἀφαιρεῖ ἐν ταῖς προκειμέναις παραδόσεσιν ὁ θνητὸς ἐρα-

ΣΤΕΛΛΑ ΒΙΟΛΑΝΤΗ

Στόν κ. Γρηγ. Σενόπουλο, αφού διάβασα
τόν "Εσταυρωμένον Έρωτα".

Ψυχή τοῦ θρήνου,
Τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς θυσίας,
Στέλλα Βιολάντη!
Μέσ' ἔς τὸ μοσκόβολο νησάκι ποῦ ἀνασαίνει
Μὲ τὴν πνοή τοῦ γιασεμοῦ καὶ μὲ τοῦ κρίνου,
Ὡ φλόγα ἐρωτικῆ πλατειὰ χυμένη!
Ἐπέταξε ἡ ψυχή σου
Μέσ' ἀπὸ τὴν ἀνήμερη τῆ φυλακῆ σου
Γιὰ νὰ ὁμορφῆνη κάποια κόλασην
Ἰστορισμένη
Ἀπὸ κανένα Δάντη,
Στέλλα Βιολάντη!

Στὴ φυλακῆ σου μέσα τὴν ἀνήμερη
Σοῦ μοσκοβόλησα τῆ φρίκη σου
Καὶ σοῦ ἔγνα ὄνειρό σου
Καὶ τὸν ἀνάξιον ἀγαπητικό σου
Τὸν ἔφερα, (ὄχι ὡς ἦτανε,) μπροστά σου,
Τὸν ἔφερα καθὼς τὸν ἐλαχτάριζεν

Ἢ δυνατὴ παρθευικὴ καρδιά σου
Καὶ τὴ στερνὴ σου τὴν πνοή
Τῆ δέχτηκα καὶ τὴν ἐξεπροβόδησα
Στῶν τρυγοπιῶν τοὺς θρήνους,
Στῶν καθαρῶν νερῶν τὰ μουρμουρίσματα
Καὶ στοὺς ὀλόευωδους κι' ὀλάσπρους κρίνους.
Καὶ τὴν πνοή σου τὴ στερνὴ
Τῆ βόηθησα νὰ πάη νὰ ζωντανέψη
Σὲ κάποιους ἄλλους κόσμους πῶ μεστοὺς
Κάποια καρδιά βαθύτερη,
Κ' εὐγενικότερη μὰ σκέψη.
Κ' ἔγνα Μοῦσα ἔς ἓνα ποιητὴ
Καὶ τοῦ ψιθύρισα νὰ σὲ ἀναστήση.

Εἶμαι ἢ φτωχούλα ἢ ρεζεντά,
Ἐκένη ποῦ εἶχ' ἀνθήσει
Στῆς φοβερῆς σοφίας σου τὴν ἄκρη
Καὶ ἀγνάντια στὴ σκληράδα τῶν οὐτιδανῶν,
Κι' ἀπάνου σιὸ σκληρὸ τοῦ πάθους σου διαμάντι,
Ἦμον ἐγὼ τὸ δάκρυ
Ποῦ ὁ βαθύς σου ὁ πόνος
Τὸ εἶχε στερέψει ἀπὸ τὴ βρύση τοῦ ματιοῦ σου,
Στέλλα Βιολάντη!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΙΑΤΡΟΣ

ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΩΜΙΚΩΝ

ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ*

ΠΛΟΥΤΟΣ

Τελευταία κωμωδία του Αριστοφάνους, ἥς θὰ ἐπιληφθῶμεν τὴν ἀνάλυσιν, εἶναι ὁ Πλούτος. Εἶνε αὕτη ζωηρὰ ἀλληγορία, ἐπὶ τῆς ἀνομοίας καὶ ἀδίκου διανομῆς τοῦ πλοῦτου μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων στηριζομένη.

Ἡ ὑπόθεσις τῆς εἶνε ἡ ἀκόλουθος:

Πολίτης τις Ἀθηναῖος, Χρεμύλος τὸ ὄνομα, καλὸς μὲν καὶ ἐνάρτος, ἀλλὰ πτωχότατος ἄνθρωπος, βλέπων, ὅτι ὅλοι οἱ κακοὶ καὶ ἀδικοὶ εἰς τὸν κόσμον πλουτοῦσιν, ἐνῶ αὐτός, ὅστις εἶνε εὐσεβὴς καὶ καθ' ὅλα καλός, πένεται καὶ δυστυχεῖ, ἀποφασίζει νὰ προστρέξῃ εἰς τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν ναόν. Ἐκεῖ παρακαλεῖ τὸν θεὸν τῆς Ἰατρικῆς νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀτυχίαν του καὶ ὑποδείξῃ αὐτῷ τὸ μέσον, ὅπως καταστήσῃ τὸν υἱὸν του κακὸν καὶ ἀδικόν, ἵνα δυνηθῇ νὰ πλουτήσῃ αὐτὸς τοῦλάχιστον.

Ἄλλ' ὁ θεὸς τὸν ἀποτρέπει ἐκ τούτου καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ναοῦ, τὸν πρῶτον δὲ διαβάτην, ὃν ἤθελεν ἰδῆ διερχόμενον, νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Οὕτω καὶ ἐπραξέ πραγματι ὁ Χρεμύλος, συνήντησε δὲ πρὸ αὐτοῦ τυφλὸν τινα γέροντα, ὃν καὶ παρακλούθει κατὰ πόδας, ἔχων συνοδὸν καὶ τὸν ὑπηρέτην του Καρίωνα. Καθ' ὁδὸν ἐν τούτοις τὸν πλησιάζουσιν ἀμφότεροι καὶ μανθάνουσι παρὰ τοῦ ἰδίου, ὅτι εἶνε ὁ περίφημος Πλούτος, ὃν ὁ Ζεὺς ἔκαμε σκοπῆμος τυφλόν, διὰ νὰ μὴ βλέπῃ ποῦ πηγαίνει.

Τότε συσκέπτονται ἀμφότεροι περὶ τοῦ ποιητέου καὶ ἀποφασίζουν νὰ ἐπιδιώξωσι διὰ παντὸς μέσου τὴν θεραπείαν του ἐπὶ τούτῳ δὲ τὸν ὀδηγοῦσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅπου πράγματι, τῇ βοήθειᾳ τοῦ θεοῦ τῆς Ἰατρικῆς, θεραπεύεται. Τούτου ἐπιτευχθέντος, γίνονται καὶ αὐτοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι συντυχόντες πλούσιοι.

Ὁ ὑπηρέτης λοιπὸν οὗτος Καρίων εἶνε ἀστειότατον τῆς κωμωδίας πρόσωπον· μονολογῶν ἐν τῇ πρώτῃ σκηνῇ παραπονεῖται κατὰ τοῦ Δοξίου Ἀπόλλωνος, ὅστις, μολοντί εἶνε μάντις

καὶ ἱατρὸς σοφός, ἀντὶ τὰ θεραπεύσῃ, λέγει, τὸν Κύριόν σου ἐκ τῆς ἰστέλλας σου, τὸν ἀπέπεμψε κακὸν κακῶς. Νὰ δὲ ἱατροί, (ὡς νὰ ἔλεγεν), οἵτινες χρησιμοδοιοῦσιν ἐξηλωμένοι ἐπὶ χρυσηλάτων τρίποδων. (Ἰδὲ εἰκ. ἀριθ. 1).

Ὅταν βραδύτερον ὁ Χρεμύλος μετὰ τοῦ φίλου του Βλεψιδήμου, σκέπτωνται νὰ προσκαλέσωσιν ἱατρὸν τινα κατ' οἶκον, διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ τυφλοῦ Πλούτου, λέγει ὁ Χρεμύλος:

Τίς δὴτ' ἱατρὸς ἔστι νῦν ἐν τῇ πόλει; οὔτε γὰρ ὁ μισθὸς οὐδὲν ἔστ', οὔθ' ἡ τέχνη. Βλ. Σκοπῶμεν. Χρ. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν.

Μὲ ἄλλας λέξεις: «Καὶ ποῦ νὰ εὑρεθῇ ἱατρὸς τῆς προκοπῆς εἰς τὴν πόλιν μας, ἀφοῦ οὔτε ἀρκετὰ πληρώνονται, οὔτε ἀξίαν τινα ἔχουν οἱ ἱατροὶ μας».

Ἀποφασίζουν λοιπὸν, ὡς προείπομεν, μετὰ πολλὰς τοιαύτας συζητήσεις, νὰ τὸν πέμψωσιν εἰς τὸ ἱατρεῖον τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐκεῖ δὲ τὸν ὀδηγεῖ προθύμως ὁ ἀστειὸς θεράπων Καρίων.

Τούτον ἤδη, ἐπιστρέφοντα ἐκείθεν, ἄς ἀφῶσμεν νὰ μᾶς διηγηθῇ, εἰς τὴν ἰδικὴν του γλώσσῃ καὶ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, τὰ κατὰ τὴν ἐπισκεψιν ταύτην, ὡς καὶ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς θαυματουργοῦ θεραπείας, εἰς ἣν ὑπέβαλον τὸν τυφλὸν Πλούτον ἐν τῷ ναῷ. Ἐκ τῆς διηγήσεως ταύτης θέλετε μάθει ἐν ἀκριβεῖα, πῶς ἐγένετο ἡ θεραπεία τῶν διαφόρων ἀρρώστων εἰς τὰ Ἀσκληπιεῖα καὶ πῶς ἐσατύριζεν ὁ Ἀριστοφάνης ἀσθεῖως καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ὡς κοινούς θνητούς.

Πρὸς πληρεστέραν σαφήνειαν παραθέτομεν καὶ ἀναπαραστατικὴν αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἀσκληπιεῖου τῶν Ἀθηνῶν εἰκόνα, προερχομένην ἐξ ἀναγλύφου εὑρισκομένου ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ.

Αὕτη παριστᾷ ἀκριβῶς τὸν Ἀσκληπιὸν καθήμενον ἐπὶ θρανίου μὲ τοὺς ἱεροὺς ὄφεις καὶ ὑποδεχόμενον τοὺς διαφόρους ἰκέτας ἢ πάσχοντας φέροντας καὶ τὰ σχετικὰ δῶρα, περὶ ὧν θ' ἀφῶσμεν νὰ σᾶς ὁμιλήσῃ μετ' ὀλίγον ὁ φίλος μας Καρίων εἰς τὴν γλώσσάν του. (Εἰκ. ἀριθ. 2).

Μετὰ τὴν εἰκόνα ταύτην ἐπιδεικνύομεν, πε-

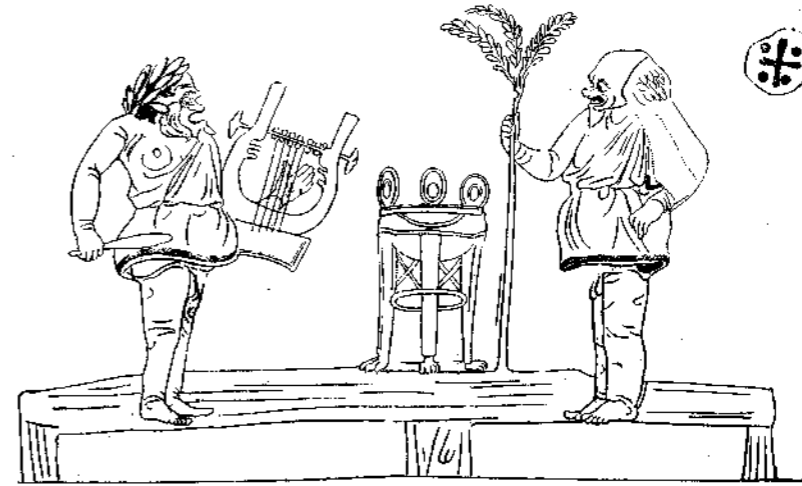
ριεργείας χάριν, ὅπως παρεμβατικῶς καὶ ἑτέραν, ἐκ τῆς αὐτῆς συλλογῆς τῶν ἀναγλύφων τοῦ Ἀσκληπιεῖου τῶν Ἀθηνῶν προερχομένην. Αὕτη παριστᾷ τὸν Ἀσκληπιὸν ἰστάμενον πλησίον τῆς Δήμητρος, καθήμενης, καὶ τῆς Περσεφόνης κρατούσης ὀπισθεν αὐτῆς τὰς δαδὰς, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελέσεως τῶν Ἐπιδαυρείων ἐν Ἀθήναις, ἄτινα ἀπετέλουν μέρος τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων. (Ἰδὲ εἰκ. ἀριθ. 3).

ὑπὸ τὸν τοιοῦτον τύπον συχνάκις ἀπαντᾷ ὁ Ἀσκληπιὸς εἰς διάφορα ἀνάγλυφα καὶ νομίσματα ὁσάκις παρίσταται ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς ἱατρικῆς

Χορός. Ἀναβοᾶσομαι τὸν εὐπαιδα¹ καὶ μέγα βροτοῖσι φέγγος Ἀσκληπιόν. (Τουτέστι, θ' ἀνευφημήσωμεν ἐν βρααῖς τὸν καλλιπαιδα καὶ μέγαν φωστῆρα τῶν θνητῶν Ἀσκληπιόν).

Βλέπετε, ὅτι ἐνταῦθα ἀρχίζει ἡ κολακεία καὶ ἡ ἐξύμνησις τῶν ἀρετῶν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦτο, ἴσως, διότι εἶναι πρόσφατον τὸ θεραπευτικὸν θαῦμά του, ὡς συνήθως δὲ συμβαίνει καὶ διὰ τὰς πολὺ πρόσφατους θεραπείας τῶν ἱατρῶν ἐν γένει, ἐνῶ διὰ τὰς παλαιότερας παράβαλε καὶ τὴν παροιμίαν, μέσα Μαρία, ἔξω Μαρία.

Γυνὴ Χρεμύλου. Τί δηλοῦσιν αἱ φωναὶ αὗται;

Εἰκὼν ἀριθ. 1. — Παιρῶν τὸ θεσπιωδοῦντος Ἀπόλλωνος².

αὐτοῦ τέχνης, πλησίον πάσχόντων ὡς καὶ εἰς τὸ ἱστορικὸν ἡμῶν μέρος τῆς ἱατρικῆς (εἰς ἣν καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη ἀνήκει) ἐν ἐκτάσει πραγματευόμεθα. Ἄλλ' ἄς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Πλούτου.

Τὸν Καρίωνα λοιπὸν ἐπιστρέφοντα ἐκ τοῦ Ἀσκληπιεῖου προσαγορεύει ὁ χορὸς ὡς ἀκολουθῶς:

Χορός. Τί εὐτυχὲς γεγονός ἐπῆλθεν, ὦ βέλτιστε, εἰς τοὺς φίλους σου; Φαίνεσαι ὡς ἄγγελος εἰδήσεως καλῆς.

Καρ. Ὁ Κύριός μου ἔλαβε μεγάλην εὐτυχίαν, ἢ μάλλον ὁ Πλούτος, τὸν ὁποῖον ἐφιλοξενούσαμεν, διότι ἀπὸ τυφλός, ὅπου ἦτον, ἀπέκτησε τὸ φῶς του καὶ λάμπουν τῶρα ἡ κόραις τῶν ματιῶν του, γιατί εὑρηκε τὴν θεραπεία του εἰς τὸν θεῖον Ἀσκληπιὸν μας!

Χορός. Καλέ, διηγήσου μας λοιπὸν ὅλα, διὰ νὰ χαρῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ φωναῶμεν.

Καρ. Θέλετε νὰ χαρῆτε, θέλετε μὴ, ἐμένα ὀλίγον μὲ σκοτιῶσι.

Ἦλθεν εὐχάριστος τις ἀγγελία; Ἀνυπομόνως περιμένω νὰ μάθω.

Καρ. Τώρα ἀμέσως θὰ σᾶς τὰ ἐξιστορήσω ὅλα μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σίγμα. Μὰ φέρε μας πρῶτα

¹ Ἐνταῦθα ἐννοεῖ τοὺς καλοὺς παῖδας τοῦ θεοῦ, ἦτοι τὸν Ποδαλείριον, τὸν Μαχάωνα, τὴν Ἰασώ, τὴν Πανάκειαν καὶ τὴν Ὑγίειαν.

² Ἡ σκηνὴ αὕτη ἀντεγράφη ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου Ἰταλικοῦ (Bull. d. Ins. 71), παριστᾷ δὲ τὸν Ἀπόλλωνα ὡς κιθαρωδόν, ἐνῶ ὁ ἕτερος ὑποκριτὴς φαίνεται ὡς Ἑλλανοδίκης τοῦ ἄσματος ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν βλέπομεν καὶ τὸν χρυσηλάτων Τρίποδα τοῦ θεοῦ. ἴσως θὰ ἦτο πολὺ βεβαιωμένον νὰ θεωρήσωμεν ἡμεῖς τὴν σκηνὴν ταύτην, ὡς ἀναπαράστασιν τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ Χρεμύλος, ὡς προείπομεν, ἐπικαλεῖται τὴν θεραπείαν τοῦ Δοξίου Ἀπόλλωνος, ἀλλ' ἰδοὺ πῶς περιγράφει αὐτὴν ὁ Καρίων

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα, τῷ δὲ Δοξίᾳ, ὃς θεσπιωδεῖ τρίποδος ἐκ χρυσηλάτου μέμψιν δικαίαν μέμφομαι ταύτην, ὅτι ἱατρὸς ὢν καὶ μάντις, ὡς φασίν, σοφός, μελαγχολῶντ' ἀπέπεμψέ μου τὸν Δεσπότην.

* Τέλος· ἴδε σελ. 81.

Καρ. Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρά τοῦ Πλούτου μας. Καὶ πρῶτα μὲν τοῦ ἔπιασε τὸ κεφάλι, ἔπειτα ἐπῆρεν ἕνα καθαρὸ προσῶπι καὶ τοῦ ἐσφούγγισε καλὰ τὰ βλέφαρα¹ — ἡ δὲ θυγατέρα του, ἡ Πανάκεια, τοῦ ἐσκέπασεν ὅλην τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον μὲ ἕνα κόκκινο πανί. Ἐπειτα ὁ Θεὸς ἄρχισε νὰ μαυλίζῃ μὲ τὸ στόμα του (ἐπόπυσεν) ὅπως ἔβαν φωνάζουν ταῖς κόταις πούλ πούλ πούλ καὶ μὲ μιὰς ἐξεπετάχτηκαν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ ἱερὸ τρανοὶ καὶ θεόρατοι δύο δράκοντες.

Γυν. ὦ μέγιστε Θεέ!!

Καρ. Αὐτὰ τὰ φίδια σιγὰ σιγὰ ἦλθαν κοντὰ μας καὶ ἔβαλαν τὰ κεφάλια τους ἀποκάτω ἀπὸ τὸ κόκκινο πανί καὶ ἐγλυφαν τὰ βλέφαρα τοῦ Πλούτου², καθὼς μοῦ ἐφάνηκε, καὶ ἀμέσως, μωρὲ μάτια μου, πρὶν νὰ προφτάσῃς σὺ νὰ κατεβάσῃς ἕνα ποτήρι κρασί, ὁ γεροπλουτὸς μας ἐσηκώθη καὶ ἔβλεπε καλὰ καὶ περίκαλα. Τότε καὶ ἐγὼ πετάχτηκα ὀρθὸς καὶ ἐχτυποῦσα τὰ χέρια σὰν τρελλὸς ἀπὸ τὴ χαρὰ μου! Ἐξύπνησα τὸν ἀφέντη μου καὶ ἀμέσως ἔπειτα ὁ Θεὸς ἐγᾶθη καὶ μὲ τὰ φίδια του, μέτα εἰς τὸ ἱερόν. Τότε ὅλοι οἱ ἄρρωστοὶ φαντάζεσθε πῶς ἐφιλοῦσαν τὸν Πλούτον, ἀφοῦ ἐξαγρύπνησαν ὅλη τὴ νύχτα. Καὶ ἐγὼ εὐλογοῦσα τὸν Θεὸν πολὺ, ὅπου τοῦ μὲν Πλούτου ἐθεράπευσε τὰ μάτια, τὸν δὲ Νεοκλείδην τὸν ἀποτύφλωσε.

Γυν. «Ὅσον ἔχεις τὴν δύναμιν, ὦναξ Δέσποτα!»

Καὶ μὲ τὸ ὄραϊον τοῦτο ἐγκώμιον, ὅπερ ἀπευθύνει εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν ἢ γυνὴ τοῦ Χρυσύλου, καὶ ἐπομένως ὁ Ἀριστοφάνης, περατώνομεν τὴν ἱατρικὴν ἀνάλυσιν τῶν κωμικῶν αὐτοῦ!

Ὡς θὰ παρατηρήσατε βεβαίως, ἡ κατὰ τοῦ ἱατροῦ πολεμικὴ τοῦ Ἀριστοφάνους οὔτε ἱεροβουλὴ εἶναι, οὔτε συστηματικὸν τινα χαρακτῆρα φέρει, ὅπως ἡ τοῦ Μολιέρου, ἐπὶ παραδείγματι, ἣτις ἀπετέλει σκόπιμον καὶ ὀργανωμένον κατὰ τῶν ἀσκληπιαδῶν ἐκστρατείας, μὲ εἰδικούς τίτλους κωμικῶν, σκοπίμως ἐλεγχθέντας, καὶ μὲ ὀρισμένον σχέδιον ἀντιδράσεως κατὰ τῆς ἱατρικῆς Σχολῆς ὀλοκλήρου.

Παρὰ τῷ ἡμετέρῳ Ἀριστοφάνει οὐδεὶς ἐχθρο-

¹ Ἐπειτα καθαρὸν ἡμιτύβιον λαβῶν τὰ βλέφαρα περιέψησεν.

² Ἐπὶ μυστήριον τῶν δρακόντων, τῶν περιλειχόντων τὰ βλέφαρα, ἐνθυμίζει τοὺς καθ' ἡμᾶς ἐμπειρικούς τοὺς κατὰ παράδοσιν ζῶντας τὰ τραχώματα διὰ τῆς γλώσσης, ἔγραφεν ὁ μακαρίτης Ἀναγνωστῆς εἰς τὴν ἱατρικὴν τοῦ Ἀριστοφάνους. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἱερεὺς τις ὑπὸ τὴν ὀνόνην θὰ περιέλειχε καὶ τοῦ Πλούτου μας τὰ βλέφαρα, προσθετόμεν ἡμεῖς.

κὸς σκοπὸς κατὰ τῶν ἱατρῶν καὶ τῆς ἱατρικῆς διαφαίνεται. Ἐπικρίνει ἢ εἰρωνεύεται πρόσωπά τινα ἰδίως αὐτῶν καὶ ὅπως ἐν παρόδῳ. Τὸν Ἀσκληπιὸν μόνον ὡς Θεὸν διακωμῶδει διὰ μυχρῶν καὶ συστηματικώτερον, καὶ ἐπειδὴ, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ ἡμῶν εἶπομεν, ἐπιτίθεται καθ' ὅλων τῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν καὶ ἐπαγγελμάτων, ἰσως ἰσως οἱ ὀλιγώτερον πάντων ὑποστάντες τὴν δριμύτητα τῆς σατύρας τοῦ ἦσαν οἱ ἱατροί. Ὡστε δὲν ἔχουσιν οὗτοι πολλοὺς λόγους νὰ παραπονῶνται κατὰ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἂν μάλιστα ληθῆ ὑπ' ὅσων ἐστὶ, ἐνῶ κατακρίνει τοὺς ἱατροὺς, δίδει αὐτὸς οὗτος ἱατρικὰς συμβουλὰς εἰς τὸ κοινόν του, ὡς νὰ ἦτο ἱατρός ὁ ἴδιος.

Ἀφ' ἑτέρου εἶναι ἀπορίας ἄξιον, πῶς ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ κατ' ἐξοχὴν συντηρητικὸς καὶ παντὸς νεωτερισμοῦ πολέμιος, δὲν ἐπολέμησε μετὰ μείζονος δριμύτητος τὴν ἱατρικὴν, ἀφοῦ ἀπετέλει αὐτὴ ἐν σχεδὸν μὲ τὴν Φιλοσοφίαν τότε καὶ ἔγραφε τὰς κωμικὰς αὐτοῦ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκυριάρχει ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ ὁ τηλαυγῆς ἀστὴρ τοῦ μεγάλου τῆς ἱατρικῆς διδασκάλου Ἴπποκράτους. Ἄλλ' ἰσως δυνάμεθα νὰ φέρωμεν καὶ ἕτερον λόγον πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἀκουσίας ἰσως ταύτης φειδύς τῆς σατύρας του. Αἱ Ἀθηναῖαι τῶν χρόνων ἐκείνων δὲν εἶχον οὔτε ἱατροὺς πολλοὺς, οὔτε ἱατρικὴν τινα Σχολήν. Ὁ ἀλγίστου μνήμης καὶ ἀρχαιομαθῆς καθηγητῆς ἡμῶν Α. Ἀναγνωστάκης, εἰς ὠραίαν μελέτην, ἣν ἔκαμεν, ὡς προσίπομεν, περὶ τῆς ἱατρικῆς τοῦ Ἀριστοφάνους, λέγει, καὶ πολὺ δικαίως, ὅτι τῆς δεσποτείας, ἣν ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας μετῆλθεν ἐφ' ἅπαντα τὸν ἱατρικὸν κόσμον ἢ ἑλληνικὴ μεγαλοφυΐα, δὲν συμμετείχεν ἢ Ἀττικὴ.

Πράγματι, παρὰ τοῦ ἰδίου Ἀριστοφάνους μακθάνομεν, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ τὸ ἱατρικὸν ἐπιτήδευμα εἶχεν ἐκπέσει πολὺ ἐν Ἀθήναις. «Μὴ δὴτ' ἱατρός ἐστὶ νῦν ἐν τῇ πόλει» εἶπεν. Ἀφ' ἑτέρου προκύπτει πράγματι ἐκ τῶν διαφόρων πηγῶν τῆς ἱατρικῆς ἱστορίας, ὅτι εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ὅχι μόνον τότε ἀλλὰ καὶ πολὺ μεταγενέστερον ἀκόμη, οὐδεὶς ἱατρός πανελληνίου φήμης ὑπῆρχεν. Ἀρκεῖ νὰ σᾶς εἰπῶμεν, ὅτι μόνον δύο ἱατροὶ μνημονεύονται ἐξ Ἀττικῆς καταγόμενοι, Πυθῶλος ὁ Αἰγινήτης (700 μ. Χ.) καὶ Στέφανος ὁ Ἀθηναῖος (630 μ. Χ.), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οὐδέποτε ἔζησαν εἰς Ἀθήνας.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἐνῶ ἀπαντῶμεν παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει τόσα καὶ τόσα ὀνόματα πολιτῶν, ὄλων, φιλοσόφων, δικαστῶν, στρατηγῶν, ῥητόρων, διακωμωδούμενα, ὀλίγιστα σχετικῶς ἱατρικὰ εὐρίσκομεν.

Ἄλλ' εἴτε διὰ τὸν ἕνα, εἴτε διὰ τὸν ἄλλον λόγον, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι διακωμῶδησε καὶ ἡμετέρους συμπολίτας καὶ συναδέλφους τῶν χρόνων αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲν τηροῦμεν οὐδεμίαν κατ' αὐτοῦ μῆνιν, διότι καὶ μᾶς παρηγορεῖ καὶ μᾶς ἱκανοποιεῖ ἡ ἰδέα ὅτι, ἂν κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα,

Αἱ χάριτες τέμενός τι λαβεῖν, ὅπερ οὐχὶ πεσέται, ζητοῦσαι ψυχὴν εὖρον Ἀριστοφάνους,

οὐδεὶς θνητὸς ἢ ἀθάνατος εὖρε χάριτα ποτὲ εἰς τὴν τόσον καυστικὴν σατυρικῶς, ὅσον καὶ μελίρρυτον λυρικῶς γλώσσάν του.

A. Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ

ΝΑ ΜΕ ΖΗΛΕΥΗΣ!

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ ΜΙΑΝ

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΑΟΛΑ καὶ ΜΙΛΤΟΣ

Αόλα — Καὶ τί γίνετε τόσαις ἡμέραις, κύριε Μίλτο;

Μίλτος — Μὲ συγχωρεῖτε... Δύο φοραῖς ἦλθα τὴν ἐβδομάδα αὐτὴν καὶ μοῦ εἶπαν πῶς εἶσθε ἔξω.

Αόλα — (Ἐκκληκτος.) Δύο φοραῖς;

Μίλτος — Σὰς βεβαῖω.

Αόλα — Ἄ! ναι, ναι... τώρα ἐνθυμοῦμαι, ἔχετε δικαίον... Εἶγα πάει εἰς τὴν μοδιστραν μου.

Μίλτος — Μόνη!;

Αόλα — Δὲν σὰς ἐνωῶ.

Μίλτος — Δηλαδή... σὰς συνάδενε καὶ ὁ σύζυγός σας ἢ;...

Αόλα — Ἡ ἐρωτησίς σας αὐτὴ, ἐὰν δὲν ἀπατώμαι, δεκνύει πῶς εἰξεύρετε πολλὰ πράγματα.

Μίλτος — Πολλά, ὅχι... Ἀπλῶς γνωρίζω μόνον πῶς ὁ σύζυγός σας σὰς συνοδεύει παρτοῦ ὅπου καὶ ἂν πηγαίνετε.

Αόλα — (Ἀνασιεναζόμενα.) Εἶναι ἀλήθεια!

Μίλτος — Ὁ ἀνασιεναγμὸς σας αὐτός...

Αόλα — Δὲν εἶναι τίποτε... τίποτε ἀπολύτως.

Μίλτος — Νὰ σὰς ἐρωτήσω περισσότερα, δὲν ἔχω τὸ θάρρος.

Αόλα — Οὐδ' ἐγὼ νὰ σὰς εἰπῶ.

Μίλτος — Ὅχι δά... Σεῖς ἐμπορεῖτε νὰ μοῦ εἰπῆτε ὅτι θέλετε.

Αόλα — (Μετὰ δισταγμοῦ.) Δὲν 'ξεύρω ἂν...

Μίλτος — Ἀνοσιεῖτε πρὸς ἐμέ;

Αόλα — Ὅχι, ἀλλὰ 'ξεύρετε... (Μικρὰ παιῖς.) Καὶ πῶς πηγαίνουν αἱ ὑποθέσεις σας;

Μίλτος — Ἀρκετὰ καλὰ... Ἀλλὰ καὶ ἀρχίσατε νὰ εἰπῆτε...

Αόλα — Τίποτε, τίποτε... Μετενόησα... (Προσφέρονσα κάθισμα.) Καὶ δὲν κάθεσθε;

Μίλτος — (Καθήμενος.) Μερὶ!... Ἐν τούτοις, ἂν ἔχετε τίποτε νὰ μοῦ εἰπῆτε, εἶμαι πρόθυμος νὰ σὰς ἀκούσω.

Αόλα — (Ἀφοῦ σκεφθῆ ἐπ' ὀλίγον.) Δὲν μοῦ λέτε, εἶναι πολλὸς καιρὸς πού γνωρίζεσθε μὲ τὸν σύζυγόν μου;

Μίλτος — Δέκα ἔξ χρόνια.

Αόλα — Ὡστε γνωρίζεσθε καλὰ.

Μίλτος — Ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίζωνται δύο ἄνθρωποι μεταξὺ τους.

Αόλα — Τότε... (Ἰστιάται ἀποτόμος.)

Μίλτος — Τότε;

Αόλα — (Μετ' ἀποφάσεως.) Τότε διατί δὲν τὸν ἐμποδίζατε νὰ νυμφενθῆ;

Μίλτος — Νὰ τὸν ἐμποδίσω νὰ νυμφενθῆ!... Καὶ γιατί;

Αόλα — Μ' ἀφοῦ τὸν γνωρίζετε καλὰ, θὰ 'ξεύρετε ὅτι ὁ φίλος σας κατάγειται κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπὸ τὸν Ὀθέλλον!

Μίλτος — (Γελῶν.) Ἀπὸ τὸν Ὀθέλλον!... Δὲν τὸ πιστεύω, κυρία μου, δὲν τὸ πιστεύω.

Αόλα — Νὰ τὸ πιστεῦσετε.

Μίλτος — Ἀδύνατον!... Διότι, ἐὰν δὲν ἀπατώμαι, ὁ Ὀθέλλος, πρὸς εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δὲν ἐπρόφθασε ν' ἀφήσῃ ἀπογόνους, ἄλλως τε καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ τοῦ συζύγου σας δὲν δικαιολογεῖ καθόλου αὐτὴν τὴν καταγωγήν.

* Τίλος ἴδε σελ. 96.

Δόλα — Δυστυχῶς δὲν μὲ ἐπέισατε.

Μίλτος — Ἐν τούτοις, δὴ τὰ δυνατὰ ἐπιχειρήματα τὰ μετεχειρίσθη... Ἦδη, ἐναπόκειται εἰς σὰς νὰ μοῦ ἀποδείξετε τὸν ἰσχυρισμὸν σας διότι, ἐὰν μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ ἔχω γνώμην, κ' ἐγὼ δὲν ἐπέισθην περὶ τοῦ ἐναντίου.

Δόλα — Ξεύρετε δι' ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ γάμου μου, σήμερον εἶναι ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν μένω μόνη μ' ἕναν ἄνδρα, ἄλλον παρὰ τὸν σύζυγόν μου;

Μίλτος — Αὐτὸ εἰμπορεῖ νὰ εἶναι ἀπλή σύμπτωσης καὶ τίποτε περισσότερον.

Δόλα — Θὰ τὸ παρεδεχόμεν ἔαν δὲν μοῦ ἦτο ἐπιβεβλημένον παρὰ τοῦ συζύγου μου νὰ γίνετα ὅπως οὗτος εἶπα.

Μίλτος — Ἐπιβεβλημένον, δὲν πιστεύω.

Δόλα — Δηλαδή μοῦ συρροήθη νὰ μὴ δέχωμαι κανένα κατὰ τὴν ἀπουσίαν του.

Μίλτος — Α! μὰ διαφέρει πολὺ τὸ πρᾶγμα. Μία ἀπλή οὐσία εἰς ἐκ μέρους τοῦ συζύγου σας...

Δόλα — Ἡ παράλειψις τῆς ὁποίας εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ προκαλέσῃ τὴν ὀργὴν του... Ἄλλως τε δὲν εἶναι αὐτὸ μόνον... Δὲν μοῦ ἐπιτρέπει οὐδὲ νὰ ἐξέρχωμαι εἰς περιπτώσεων μὲ τὰς φίλας μου.

Μίλτος — Αὐτὸ σημαίνει δι' οὗτος ἀγαπᾷ τόσο ὥστε θέλει νὰ ἐξέρχεται πάντοτε μαζί.

Δόλα — (Μετ' ἐξέφρασης.) Εἶναι ζήλεια, φίλιται κύριε, καὶ τίποτε περισσότερον. Εἶναι ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν γυναῖκά του, εἶναι θανάσιμος προσβολὴ κατὰ τῆς ὑποστάσεως αὐτῆς τῆς γυναικός, ἢ θεωρεῖ ἀνίκανον νὰ προσιατεύσῃ ἐαυτὴν κατὰ πάσης οἰασθήποτε ἀποπέρας πρὸς παραστράτησιν αὐτῆς. Ἡ τοιούτη τῶν ἀνδρῶν διαγωγὴ εἶναι ἄρησις καθόλου τῆς ὀνιότητος τοῦ ἑτέρου ἡμίσεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὸ ὅποιον, ὑπὸ τὸ πρόσχημα δῆθεν τῆς προστασίας, ὑποδουλοῦται εἰς τὸ ἰσχυρὸν λεγόμενον φῦλον ὅπερ, κρατοῦν πάντοτε εἰς χεῖρας τὸν κώδικα — δημουργημα καὶ αὐτὸ τῶν χειρῶν του — καὶ ἐπισηεῖον αὐτὸν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδυνάτου ζητεῖ ἢ τὴν ὑποδουλώσιν του ἢ τὴν ἀτίμωσιν του, διότι βεβαίως ὅταν εἰς ἕν ἀνδρόγυνον μεσολαβήσῃ ὁ κώδιξ, ἢ γυνὴ πάντοτε ἐξέρχεται συντετριμμένη ἐνώπιον τῆς κοινωσίας.

Μίλτος — Ἀλλὰ διὰ νὰ μεσολαβήσῃ ὁ κώδιξ μεταξὺ ἐνὸς ἀνδρόγυνου, σημαίνει ὅτι κάποιος ἄλλος ἐμεσολάβησεν ἐν τῷ μεταξῦ.

Δόλα — Απατάσθε. Ὁ κανὼν αὐτὸς τὸν ὅποιον θέλετε νὰ θέσετε, ἔχει τὸσας πολλὰς ἐξαιρέσεις, μὰ τὸσας πολλὰς, ὥστε αὐταὶ ἀποτελοῦν τὸν κανόνα καὶ ὁ κανὼν τὰς ἐξαιρέσεις. Ἐάν, σὰς

παρακαλῶ, εἰς τὴν περίπτωσιν τὴν ἰδικήν μου μεσολαβήσῃ ὁ κώδιξ, πρᾶγμα τὸ ὅποιον βεβαίως δὲν θὰ συμβῆ, νομίζετε δι' ἐμεσολάβησεν κανεὶς ἄλλος πρὶν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ συζύγου μου;

Μίλτος — Βεβαίως, κανεὶς.

Δόλα — Πλανᾶσθε! Ἐμεσολάβησεν ἡ ζήλεια, κύριε μου, ἢ ζήλεια!

Μίλτος — Ἐπιμένετε νὰ χαρακτηρίζετε τὴν ἀγάπην τοῦ συζύγου σας ὡς ζήλεια;

Δόλα — Καὶ οὖτοι ἐπιμένετε νὰ χαρακτηρίζετε τὴν ζήλειαν τοῦ συζύγου μου ὡς ἀγάπην;

Μίλτος — Ἐτοι, νομίζω.

Δόλα — Ὡστε ἀγάπη εἶναι νὰ θέλῃ νὰ μένω πάντοτε μόνη διὰν αὐτὸς δὲν εἶναι μαζί μου, ἀγάπη εἶναι νὰ μὴ θέλῃ νὰ δέχωμαι ἕναν οἰοδῆποτε κύριον ὅστις ἔρχεται πρὸς ἐπίσκεψιν μου. Θὰ μοῦ πῆτε ἴσως, δι' ὁ κύριος αὐτὸς πιθανὸν νὰ εἶνε διεφθαρμένος. Καὶ μ' αὐτὸ τί; Φρονεῖτε δι' ὅτι τὸ ἐπιτρέψω ἐγὼ νὰ ὑπερβῆ τὰ ὅρια τῆς καλῆς ἀνατροφῆς καὶ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς μίαν ὑπανδρὸν κυρίαν; Δὲν εἶμαι, νομίζετε, ἰκανὴ νὰ προσιατεύσω ἐαυτὴν κατὰ τῶν ἐνδεχομένων βλέψεων τοῦ κυρίου αὐτοῦ; Ἐκτός ἂν παραδέχσθε κ' ἐμὲ διεφθαρμένην, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀλλάζει καθ' ὀλοκληρίαν, ἀλλὰ καὶ τότε αἱ προφυλάξεις τοῦ συζύγου εἶναι περιτταί, δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ κάμῃ τίποτε.

Μίλτος — Ἀλλὰ πάντοτε μία προφυλάξις...

Δόλα — Τίποτε, τίποτε... εἶναι ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν γυναῖκα, ἢ τις ἐκ τῆς ἐλλείψεως αὐτῆς προσβάλλεται θανάσιμος. Τὸ νὰ θέλῃ ὁ σύζυγός μου νὰ μὲ προφυλάσῃ τοιοῦτοτρόπως σημαίνει δι' ἐγὼ εἶμαι ἰκανή, μ' ἐννοεῖτε; ἰκανὴ νὰ ὑποπέσω εἰς σφάλματα, ἰκανὴ νὰ φανῶ ἐπιλήσιμων τῶν πρὸς τὸν γάμον καθηκόντων μου, ἀσχερὰ δηλαδή καὶ ἀνήθικος, ῥέπουσα πρὸς τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὴν φανυλότητα. Ἀλλ' ὡς τοιαύτην, φίλε μου, δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ συζευχθῆ, τοιοῦτοτρόπως θὰ ἀπαλλασσόμην κ' ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἐξυτελισμὸν αὐτὸν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ πάθος τὸ ὅποιον τὸν βασανίζει. Ὁ γάμος μᾶς κατέστησεν ἀμφοτέρους δυστυχεῖς.

Μίλτος — Ἐγὼ, νομίζω, πῶς εἶναι παρεξήγησις καὶ τίποτε περιττόν.

Δόλα — Δὲν μοῦ λέτε, σὰς παρακαλῶ, ἐάν ποτε νυμφευθῆτε, θ' ἀγαπᾶτε τὴν γυναῖκά σας τοιοῦτοτρόπως;

Μίλτος — Ἐάν τὸ κατορθώσω θὰ εἶμαι πολὺ ἐντυχής.

Δόλα — Θὰ σὰς παρακαλέσω, ἐν ὀνόματι τῆς ἀγνώστου ἐκείνης νὰ μὴ τὸ κάμετε.

Μίλτος — Τί δηλαδή; Νὰ μὴ νυμφευθῶ ἢ νὰ

μὴν ἀγαπῶ τὴν γυναῖκά μου ὅπως ἀγαπᾷ καὶ σὰς ὁ σύζυγός σας;

Δόλα — Νὰ μὴ κάμετε τίποτε ἀπὸ τὰ δύο. Ἡ τοῦλάχιστον, ἐάν κάμετε τὸ πρῶτον, νὰ μὴ κάμετε τὸ δεύτερον.

Μίλτος — Σὰν δύσκολον, μοῦ φαίνεται!

Δόλα — Τότε σὰς συμβουλεύω νὰ μὴ νυμφευθῆτε... Ἄν ἔχετε αὐτὰς τὰς ιδέας, κύριε Μίλτο, νὰ μὴ νυμφευθῆτε... Ἄν ἤξεύρατε πόσον δυστυχῆς θὰ ἦτο ἡ σύζυγός σας!...

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ΠΑΥΛΟΣ

Παῦλος — (Ἐισερχόμενος διὰ τῆς βαλωτῆς θύρας.) Δὲν πιστεύω νὰ ἤρρησα, αἱ;

Μίλτος — Ἀκριβῶς ἤλθες ἔς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Ἀκόμη ἄλλο καὶ θὰ ἔμενα ἀνύπανδρος. Φαίνεται, πῶς ἔχετε συνομόσει μὲ τὴν γυναῖκά σου νὰ μ' ἀφήσετε γεροντοπαλλήκαρο!

Παῦλος — Πῶς! Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει καὶ ἡ Δόλα;

Δόλα — Ὅχι δά! Ἐγὼ εἶπα δι'...

Μίλτος — Δὲν πρέπει νὰ νυμφευθῶ!... Ἀδιάφορον διὰ τοῖσους λόγους...

Παῦλος — (Τῷ Μίλτῳ.) Τὰ βλέπεις; Τὸ καλὸ σου γυροῦμεν ὅλοι.

Μίλτος — Σὰς εὐχαριστῶ. Ἐγὼ, ὅπως ὅποτε σὰς ἀφίνω καὶ φροντίσατε νὰ συνεννοηθῆτε νὰ μοῦ δώσετε ἀδειαν γάμου, διότι τὸ ἔβαλα σκοπὸν νὰ ὑπογυμνασθῶ, τελείωσε!... Ἰηγαίνω νὰ κάμω μίαν βόλιαν... Θὰ σοῦ ἔλεγα νὰ ἔλθῃς μαζί μου, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ μείνῃ μόνη ἡ κυρία Δόλα...

Παῦλος — Ὅχι, ἐγὼ θὰ ἐργασθῶ... Ἀλλ' ἂν ἤθελεν ἡ Δόλα νὰ ἤρρητο μαζί σου...

(Ἡ Δόλα παρατηρεῖ ἐκπληκτικὸς τὸν σύζυγόν της.)

Μίλτος — Ὡ! θὰ ἦτο μεγάλη εὐχαρίστησις δι' ἐμὲ... Ἐρχεσθε, κυρία Δόλα;

(Ἡ Δόλα σιωπᾷ.)

Παῦλος — (Τῇ συζύγῳ του.) Δὲν πηγαίνεις;... εἰν' ὄρατος καιρὸς...

Δόλα — Σὺ δὲν θᾶλθῃς;

Παῦλος — Μὰ δὲν ἀκουσες πῶς ἔχω ἄλλην ἐργασίαν;... Μὲ τὸν Μίλτον θὰ περάσῃς καλά...

Δόλα — Δὲν ἀμφιβάλλω. (Σιγῇ.)

Μίλτος — Λοιπὸν;

Δόλα — (Ἀφοῦ ἐκπέφθη ἐπ' ὀλίγον εἶτα μετὰ τινος πείσματος.) Ὅχι, θὰ μείνω διότι ἠμπορεῖ νὰ μᾶς ἔλθῃ καμμία ἐπίσκεψις.

Μίλτος — Ὅπως ἀγαπᾶτε... Αὐ νενοῖρ λοιπὸν.

Δόλα — Αὐ νενοῖρ, κύριε Μίλτο.

Παῦλος — (Τῷ Μίλτῳ.) Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, δὲν ἔρχεσαι τὸ βράδν νὰ φᾶμε;

Μίλτος — Γιατί ὄχι, εὐχαρίστως. Καὶ τί καλὰ θὰ ἔχετε;

Παῦλος — Μὰ μαγονιέζα, μοῦ φαίνεται, κοτολέτες...

Μίλτος — Ἄδειαν γάμου θὰ ἔχετε;

Παῦλος — Εἶσαι ἠλίθιος!...

Μίλτος — Διότι θέλω νὰ εἰσελθῶ εἰς τὴν χορείαν σας;... Σ' εὐχαριστῶ, φίλε μου, ἐξ ὀνόματος ὄλων τῶν ἐγγράμων!... Ἐν τοσοῦτω... Αὐ νενοῖρ τὸ βράδν. (Ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΔΟΛΑ καὶ ΠΑΥΛΟΣ, εἶτα καὶ ΣΤΑΜΑΤΗΣ

Παῦλος — Δὲν ἐπῆγαινες, καὶ μὲν, νὰ κάμῃς μίαν βόλιαν μὲ τὸν Μίλτον... Θὰ τοῦ ἐκακοφάγῃ.

Δόλα — Ὁ κύριος Μίλτος ἔξερχει πολὺ καλὰ δι' ἐγὼ δὲν συνηθίζω νὰ ἐξέρχωμαι χωρὶς τὸν ἄνδρα μου!

Παῦλος — Ναί, ἀλλὰ ὁ ἄνδρας σου δὲν ἠμπορεῖ νὰ σὲ συνοδεύῃ παντοῦ καὶ πάντοτε.

Δόλα — Μὰ νομίζω πῶς αὐτὸ ἐγένετο μέχρι τοῦδε.

Παῦλος — Ἐγένετο διότι εἶχα πολὺν καιρὸν διαθέσιμον... Τώρα ὅμως τὰ πρᾶγματα ἄλλαξαν.

Δόλα — Ἐτοι;

Παῦλος — Βεβαίως... Ἄλλως τε, νὰ σοῦ πῶ, δὲν μ' ἀρέσει νὰ μᾶς βλέπῃ ὁ κόσμος πάντοτε μαζί... Καὶ τὸ κάτω-κάτω, μὴ γυναῖκα πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἐλευθερίαν της, νὰ πηγαίνῃ ὅπου θέλει, νὰ δέχεται ὅποιον θέλει, χωρὶς νὰ ἔχη τὸν ἄνδρα της ἀπὸ ἄνω της ὡς Κέρβερον!

Δόλα — Μὰ πῶς ἄλλοτε εἶχες τὸν καιρὸν;...

Παῦλος — Διότι δὲν εἶχα σκεφθῆ καὶ τὸ μέλλον... Τώρα ἐνόησα δι' ὅσον παρέχεται ὁ καιρὸς τόσο καὶ τὰ βάρη τῆς οἰκογενείας γίνονται μεγαλειότερα... καὶ ὀφείλω ν' ἀρχίσω νὰ σκέπτομαι σοβαρώτερον περὶ αὐτῆς, πρέπει νὰ ἐργασθῶ, διότι ναί μὲν σήμερον εἴμεθα δύο, ἀλλ' αὔριον θὰ γίνωμε τρεῖς, μεθαύριον τέσσαρες καὶ ἀργότερα δὲν ξέρω πόσοι... Καλὸν λοιπὸν εἶναι τώρα ποῦ ἔχεις καιρὸν καὶ εἶσαι ἀκόμη νέα, νὰ φροντίσῃς νὰ διασκεδάσῃς τὸν ἐαυτὸν σου μόνη, νὰ κάμῃς χωρὶς ἐμὲ...

Δόλα — (Τὸν παρατηρεῖ κατὰ πρόσωπον.) Χωρὶς ἐσέ;

Παῦλος — Ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον. Μία ὑπανδρὸς κυρία, καθὼς ἐσὺ, δὲν ἔχει ἀνάγκην πάντοτε τοῦ ἀνδρός της, ὁ ὅποιος ὡς εἶπα πρέπει νὰ φροντίσῃ καὶ περὶ ἄλλων σοβαρωτέρων ὑποθέσεων...

Ὅσοις εὐκαιρῶ, βεβαίως θὰ σὲ συντροφεύω εἰς τὰς διασκεδάσεις σου, εἰς τοὺς περιπάτους σου, εἰς τὰς ἐπισκέψεις σου...

Δόλα — Μὰ μὴ φαίνεται πῶς ἡ ἀπότομος αὐτὴ ἀλλαγὴ τῶν ἰδεῶν σου...

Παῦλος — Ὅχι δά, ἔχεις λάθος! Τὰς ἰδέας ποῦ εἶχα πρὶν τὰς ἔχω καὶ τώρα, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τώρα ἐγειναι ωριμώτεροι... καὶ ἔξυρξεις ὅτι ὅσον ὀριμάζουσι αἱ ἰδέαι, ἄλλοτε μὲν σαπίζουσι καὶ ἄλλοτε ἀνοίγουσι περισσότερον τὰ μάτια τοῦ ἰδολογίου... Εἰς ἐμὲ συνέβη τὸ δεύτερον.

Δόλα — Ὅστε τώρα βλέπεις καθαρώτερα;

Παῦλος — Ἐννοεῖται!... Λοιπὸν καλὰ θὰ κάμῃς νὰ... Ἄλλ' ὦ διάβολε! μὲ τῆς φλυαρίας μας ἐλησμόνησα νὰ σοῦ πῶ ὅτι ἡ κυρία Φαρφάλη σὲ προσκαλεῖ ἀπόψε εἰς τὸ θέατρον... καὶ τῆς ὑπεσχέθη ὅτι θὰ πᾶς.

Δόλα — Θὰ πᾶμε δηλαδὴ μαζί.

Παῦλος — Μαζὶ ὄχι, γιατί ἔχω κατὶ χαρτιὰ νὰ παρατηρήσω μετὰ τὸ φαινητόν... Ἄν τελειώσω ἐνωρίς, θὰ ἔλθω νὰ σὲ πάρω, ἄλλως θὰ σὲ συνοδεύω ὡς ἐδῶ ὁ ἀνεπιός της.

Δόλα — Ποιὸς ἀπ' ὅλους;

Παῦλος — Ὁ... ὁ... ὁ αὐτὸς... ὁ... ἐκεῖνος ποῦ χώρισε μὲ τὴν γυναῖκά του.

Δόλα — (Παρατηροῦσα ἀενῶς τὸν σὺζυγόν της.) Ἄ! ἐκεῖνος!... (Μετὰ πένθητος.) Πολὺ καλὰ, θὰ πᾶω!... Καὶ τί παίζουσι;

Παῦλος — Τὴν «Κυρίαν Πεπεροῦ» μὴ φαίνεται... εἶναι ὀλίγον σόκιν, ἀλλὰ γὰρ μὰ πανδραμμένην δὲν ἔχει σημασίαν... ἄλλως τε, σὺ δὲν ἔξυρξεις καὶ ἰταλικά...

Δόλα — Ὁ ἀνεπιός της κυρίας Φαρφάλη ἔξυρξεις;

Παῦλος — Ἄ! ναι... θὰ σοῦ τὰ ἐξηγῆ λοιπὸν αὐτὸς καὶ εἶσι θὰ διασκεδάσης καλλίτερα...

Δόλα — Μὰ...

Παῦλος — Τί;

Δόλα — Τίποτα... Θὰ προτιμοῦσα νὰ...

(Εἰσέρχεται ὁ Σταμάτης κρατῶν δίσκον, ἐφ' ὃ μίᾳ ἐπιστολῇ.)

Σταμάτης — (Τείνον τὸν δίσκον πρὸς τὴν Δόλαν.) Ἀπὸ τὴν κυρίαν Λουμαρῆ.

Δόλα — (Λαμβάνουσα τὴν ἐπιστολὴν.) Πολὺ καλὰ. (Ὁ Σταμάτης ἐξέρχεται.)

Δόλα — (Ἀφοῦ παρατήρησεν ἐπὶ τινα χρόνον τὸν φάκελλον.) Δὲν ἔξυρξεις ἂν πρέπει νὰ δεχθῶ τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν...

Παῦλος — (Μετ' ἀφέλειας.) Γιατί;

Δόλα — Δὲν ἤκουσες; Εἶναι ἀπὸ τὴν κυρίαν Λουμαρῆ.

Παῦλος — Καὶ μ' αὐτὸ τί;

Δόλα — Μὰ νομίζω, πῶς δὲν τὴν ἔχεις σὲ πολλὴν ὑπόληψιν τὴν κυρίαν αὐτὴν.

Παῦλος — Δὲν βαρύνεται!... Ἰδέα μου ἦτο... Δὲν ἔχει τίποτε ἢ γυναῖκα... Διάβασε τὴν ἐπιστολὴν της... ὕστερα δ,τι κ' ἂν εἶναι, εἶναι γὰρ τὸν ἑαυτὸν της...

Δόλα — (Ἀφοῦ παρατήρησεν ἐπὶ τινα χρόνον τὸν σὺζυγόν της, εἶτα ἀνοίγει τὴν ἐπιστολὴν μετὰ τινος πείσματος. Ἀφοῦ τὴν ἀναγνώσῃ.) Ἄθριον τὸ ἀπόγευμα, μὴ γράφει, θὰ γίνῃ τὸ πικ-νικ εἰς τὴν Κηφισιά καὶ ἂν θέλω νὰ πάγω...

Παῦλος — Ἄ! καλὴ εὐκαιρία!... Νὰ πᾶς, νὰ πᾶς...

Δόλα — Πῶς!

Παῦλος — Ἀφοῦ σὲ προσκαλοῦν, πρέπει νὰ πᾶς, τί λόγος!

Δόλα — Σὺ, δὲν θὰ ἔλθῃς;

Παῦλος — Ὅχι, ἐγὼ βαρύνεμαι...

Δόλα — Βαρύνεται;

Παῦλος — Ναι... ἄλλως τε, δὲν μ' ἀρέσουν καὶ αὐτοῦ τοῦ εἶδους αἱ διασκεδάσεις...

Δόλα — Παῦλε!...

Παῦλος — Τί;

Δόλα — Μοῦ φαίνεται ὅπως διόλου διαφορετικὸς... Δὲν εἶσαι ὁ ἴδιος τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος.

Παῦλος — (Μετ' ἀδιαφορίας.) Πῶς τὸ ἐνόησες;

Δόλα — Αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγω!... Ἢλλαξες καθ' ὀλοκληρίαν... Γιατί δὲν θέλεις νὰ ἔλθῃς μαζί μου;... Δὲν σοῦ ἀρέσει ἡ συντροφιά μου;

Παῦλος — Κάθε ἄλλο!... Ἄλλὰ σοῦ εἶπα πῶς δὲν μ' εὐχαριστοῦν αὐτοῦ τοῦ εἶδους αἱ διασκεδάσεις... Σὺ, θὰ εἶσαι μὲ τῆς φίλαις σου...

Δόλα — Μὰ, θὰ εἶναι καὶ οἱ φίλοι σου.

Παῦλος — Δὲν σοῦ λέγω... ἀλλὰ δὲν ἔχω ὄρεξιν, βαρύνομαι...

Δόλα — Ὅχι, δὲν εἶν' αὐτὸς ὁ λόγος... βαρύνεται ἐμένα... μ' ἐχόρτασες!...

Παῦλος — Ὄφ! καυμένη καὶ σὺ!...

Δόλα — Αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγω!... Ἄλλὰ δὲν θὰ πάγω οὔτε γῶ!... Δὲν θὰ πάγω οὔτε τὸ βράδυ εἰς τὸ θέατρον!...

Παῦλος — Ὅπως θέλεις, ἀλλ' ἐγὼ σὲ συμβουλεύω νὰ πᾶς... Διασκέδασε τώρα ποῦ ἔχεις τὸν καιρὸν, γιατί ἀργότερα ποῖς ἔξυρξεις...

Δόλα — Δὲν πηγαίνω πονθενά!... Ἀμέσως τώρα θὰ εἰδοποιήσω καὶ τῆς δύο κυρίαις ὅτι ἀδιαθετὴ καὶ δὲν θὰ μπορέσω νὰ πάγω.

Παῦλος — Εἶσαι ἰδιώτορη!

Δόλα — Εἶμαι ὅτι θέλεις, ἀλλὰ δὲν θὰ πάγω χωρὶς ἐσένα.

Παῦλος — Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔλθω.

Δόλα — Δὲν μπορεῖς διότι δὲν θέλεις... Διότι βεβαίως δὲν ἐνδιαφέρεσαι γὰρ μένα.

Παῦλος — Μὰ εἰάν δὲν ἐνδιαφερόμην δὲν θὰ σοῦ ἔλεγα νὰ πᾶς... ἐγὼ, ἴσια-ἴσια θέλω νὰ διασκεδάσης. Τί σημαίνει ἂν δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔλθω κ' ἐγὼ!

(Εἰσέρχεται ὁ Σταμάτης.)

Σταμάτης — Ὁ κύριος Ραβανῆς ἐρωτᾷ εἰάν δεχέσθε.

(Ἡ Δόλα παρατηρεῖ μετ' ἀδημονίας τὸν Παῦλον.)

Παῦλος — (Τῇ Δόλῃ.) Ὑποθέτω ὅτι πρέπει νὰ τὸν δεχθῆς... Θὰ ἔχῃς μάλιστα καὶ συντροφίαν, διότι ἐγὼ θὰ ἐξέλθω ἐπ' ὀλίγον.

Δόλα — Ἄ! θὰ ἐξέλθῃς!... (Πρὸς τὸν Σταμάτην.) Εἶπε πρὸς τὸν κύριον αὐτὸν ὅτι ἡ κυρία εἶναι ἀδιάθετος καὶ λυπεῖται ποῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν δεχθῆ!

Παῦλος — Μὰ...

Δόλα — (Πρὸς τὸν Σταμάτην.) Ἢκουσες;

Σταμάτης — Πολὺ καλὰ. (Ἐξέρχεται.)

Δόλα — (Ὁργισθῆ.) Ἄ! μ' αὐτὸ εἶναι παρὰ πολὺ!

Παῦλος — (Ἠρεμῶς.) Τί ἐπαθεὶς πάλιν;

Δόλα — Μὲ περιφρονεῖς! Ὁ τρόπος σου αὐτὸς δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ περιφρόνησις. Ὅχι, πρέπει νὰ παύσῃ πλέον αὐτὴ ἡ ἱστορία!

Παῦλος — Μὰ δὲν σ' ἐννοῶ.

Δόλα — Προσποιεῖσαι ὅτι δὲν ἐννοεῖς. Εἶναι τώρα δύο τρεῖς ἡμέραι ποῦ δὲν σὲ μέλει γὰρ μένα διόλου. Λευκνύεις ἀπέναντί μου μίαν ἀδιαφορίαν ἐνοχον. Προσποιεῖσαι δὴθεν ὅτι ἔχεις ἐργασίας καὶ παραμελεῖς καθ' ὀλοκληρίαν τὴν σύζυγόν σου... Ποῖος ἐργεταί' εἰς τὸ σπῆτι, ποῖος μὲ προσκαλεῖ, ποιὸς συναναστρέφομαι οὔτε κἂν ἐξετάζεις νὰ μάθῃς. Ἄν μ' ἐβαρύνθῃς, πρέπει νὰ μὴ τὸ εἰπῆς καθαρά... Εἶναι περιττόν, νομίζω, νὰ μ' ἐξευτελίξῃς καὶ νὰ μὲ προσβάλλῃς τοιοῦτοτρόπως!...

Παῦλος — Παραξηγηεῖς τὰ πράγματα. Ἐχω ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς σὲ καὶ σὲ ἀφίνω ἐλευθέρω νὰ κάμῃς ὅτι θέλεις... Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρωτῶ καὶ νὰ μανθάνω τὰς σχέσεις σου;... Μήπως δὲν εἶμαι βέβαιος περὶ σοῦ;

Δόλα — Ὅχι, δὲν εἶν' αὐτὸ. Μ' ἐβαρύνθῃς καὶ τίποτε περισσότερον. Διαιτῶ ἄλλοτε ἦσαν αὐστηρότερος καὶ ἐφροντίζεις περὶ ἐμοῦ μετὰ περισσότερον ἐνδιαφέροντος;

Παῦλος — Ἐνόησα τὸ λάθος μου καὶ τὸ διορθώσω. Ἄλλως τε ἡ ἐπιβλέψις ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐξήσκειν ἐπὶ σοῦ ἦτο πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ ἐκληφθῆ ὡς ζήλεια... κ' ἐγὼ δὲν θέλω ν' ἀδικήσω οὔτε ἐσένα, οὔτε τὸν ἑαυτὸν μου... θέλω ἢ γυναικά μου νὰ ἔχῃ τὰ αὐτὰ δικαιώματα ποῦ ἔχω καὶ ἐγὼ!

Δόλα — Δικαιολογία!... Ἐπανοσες νὰ μὲ ἀγαπᾷς πλέον, καὶ τίποτε ἄλλο. Καὶ οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλῶς. Σὲ κατέλαβε καὶ ἐσένα ἡ συνήθης ἀδιαφορία! Εἶσαι καὶ σὺ ἄνδρας ὅπως οἱ ἄλλοι. Τοὺς πρώτους μῆνας τρελλαίνοσθε μὲ τὴν γυναικά σας καὶ ὕστερα ἀδιαφορεῖτε... Ἡ ἀγάπη σας δὲν διαρκεῖ περισσότερον τῶν τριῶν μηνῶν.

Παῦλος — Ἀδικεῖς τὸν ἑαυτὸν σου χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῆς... Ἐγὼ σὲ ἀγαπῶ ὅπως καὶ πρότερον, ἴσως μάλιστα καὶ περισσότερον.

Δόλα — Δὲν εἶν' ἀλήθεια!... Εἶσαι ὅπως διαφορετικὸς παρ' ὅτι ἦσουν πρὶν... Τὸ ἐννοεῖς, πιστεύω, καὶ μόνος σου... καὶ ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ δὲν ἐγενεῖν ἄνευ σοβαροῦ λόγου. Ἄλλοτε ἤθελες νὰ εἶσαι πάντοτε μαζί μου, δὲν μὲ ἀφίνας ποτὲ μόνην, δὲν μὴ ἐπέτρειπες νὰ συγχάζω τὸν κόσμον χωρὶς ἐσένα... μὲ ἐφροντίζεις, μὲ ἠγάπας!... Καὶ τώρα... τώρα... (Κλαίει.) Ἀδιαφορεῖς!...

Παῦλος — Εἶσαι παιδί!... Ἐγὼ ἐνόησα ὅτι ἡ προτέρα μου διαγωγή σ' ἐστενοχώρει κ' ἐζήτησα νὰ τὴν ἀλλάξω... Ἡθελήσα νὰ διευθύνῃς τὸν ἑαυτὸν σου ὅπως σὺ θέλεις... Νὰ μὴ λέγῃς οὔτε σὺ, οὔτε ὁ κόσμος ὅτι σὲ ζηλεύω...

Δόλα — Ὅχι!... Ἐγὼ θέλω νὰ μὲ ζηλεύῃς!... Θέλω νὰ μὲ ζηλεύῃς καὶ ἄς λέγῃ ὁ κόσμος ὅτι θέλει!... Ἄκουσες; Θέλω νὰ μὲ ζηλεύῃς!...

Παῦλος — (Κατ' ἴδιαν.) Δόξα σοι ὁ Θεός!... (Τῇ Δόλῃ.) Ἐπιμένεις;

Δόλα — Σοῦ τὸ ζητῶ ὡς χάριν!... Ἡ ἀδιαφορία σου δὲν μὴ ἀρέσει!... Προτιμῶ τὸ ἐνδιαφέρον σου, καὶ ἄς τὸ ὀνομάξῃ ὁ κόσμος ὅπως θέλῃ!...

Παῦλος — Ὁ κόσμος πολὺ ὀλίγον μ' ἐνδιαφέρει!... Ἀλλὰ σὺ πῶς θὰ τὸ ὀνομάξῃς τὸ ἐνδιαφέρον αὐτό;

Δόλα — Ἐγὼ;... Ἐγὼ θὰ τὸ ὀνομάξω ἀγάπην!

Παῦλος — (Πειραχθῆς.) Εἶσαι χροσὴ γυναῖκα!

Δόλα — Ἀλήθεια;

Παῦλος — Ἐλα εἰς τὴν ἀγκαλιά μου διὰ νὰ πεισθῆς.

(Περικτύσσονται ἀλλήλους.)

ΣΚΗΝΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ

Οἱ ἀνωτέρω καὶ ΜΙΛΤΟΣ

Μίλτος — (Εἰσέρχόμενος ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον.) ὦ!... μὲ συγχωρεῖτε!...

Παῦλος — Τίποτε, τίποτε... Προχώρησε ἀφ-

βως τὰ παρασιτῆς καὶ οὐ μάρτυς τῆς εὐτυχιστέρας στιγμῆς τοῦ βίου μου.

Μίλτος — Ἔτσι;

Παῦλος — Ναί... Ἀλλὰ σὲ εἰδοποιῶ δι μέχρως οὐ νυμφευθῆς, θὰ εἶσαι καὶ οὐ ὑπὸ κάθαραι!

Μίλτος — Ὅσοι με συμβουλευεῖς νὰ νυμφευθῶ;

Δόλα — Νὰ νυμφευθῆτε, κύριε Μίλτο, νὰ νυμ-

φενθῆτε... Ἀλλὰ προσπαθήσατε νὰ ζηλεύετε τὴν γυναικά σας!...

(Ὁ Μίλτος ἐρωτᾷ διὰ τοῦ βλέμματός τὸν Παῦλον, ὅπως κλίνει τὴν κεφαλὴν καταφατικῶς).

N. I. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

ΣΗΜ. ΠΑΝΑΘ. Ἡ ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλία ἀπαγορεύεται ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας τῆς Διευθύνσεως τῶν Παιδαγωγίων.

ΤΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΝ

ΚΑΙ ΤΟ ΑΗΔΟΝΙ

Μοῦ εἶπε ὅτι θὰ χορεύσῃ μ' ἐμένα, ἐὰν τῆς πάω κόκκινα τριαντάφυλλα, λέει ὁ νέος Φοιτητής, «ἀλλ' εἰς ὄλο μου τὸ περιβόλι δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο».

Ἀπὸ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς πρασίνης δρυὸς τὰ κλωνάρια, τὸ Ἀηδόνη τὸν ἤκουσε καὶ τὸν εἶδε καὶ ἀπόρησεν.

«Οὔτε ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο εἰς ὄλο μου τὸ περιβόλι!», λέει ὁ νέος Φοιτητής, καὶ τὰ ὠραία του μάτια ἐγέμισαν δάκρυα. «Ἄ! ἀπὸ τί μικρὰ πράγματα κρέμεται ἡ εὐτυχία! Ἐδιάβασα ὅλα ὅσα ἔγραψαν οἱ σοφοί, καὶ ὅλα τὰ μυστικά τῆς φιλοσοφίας μου εἶνε γνωστά, καὶ ὅμως, ἐπειδὴ μου λείπει ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο, ἡ ζωὴ μου ὅλη εἶνε δυστυχισμένη».

«Νὰ τέλος ἓνας ἀληθινὸς ἐρωτευμένος», λέει τὸ Ἀηδόνη. «Κάθε βράδυ, νύκτα με νύκτα, τὸν ἐτραγουδῆσα καὶ ἄς μὴ τὸν ἐγνώριζα· κάθε βράδυ, νύκτα με νύκτα, ἔλεγα τὴν ἱστορία του εἰς τὰ ἄστρα καὶ τώρα τὸν βλέπω. Τὰ μαλλιά του εἶνε σκοτεινὰ σὰν τὸ ἄνθος τοῦ Ἰακίνθου καὶ τὰ χεῖλη του εἶνε κόκκινα σὰν τὸ τριαντάφυλλο τοῦ πόθου του· ἀλλὰ τὸ πάθος ἔκαμε τὸ πρόσωπό του ὅμοιον με τὸ ὄχρον ἐλεφαντοκόκκαλο καὶ ἡ λύπη ἔβαλε τὰ σημάδια τῆς εἰς τὸ μέτωπό του».

«Ὁ πρίγκιψ ἔχει χορὸν αὐριον τὸ βράδυ», ἐψιθύρισε ὁ νέος Φοιτητής, «καὶ ἡ ἀγάπη μου θὰ εἶνε ἐκεῖ. Ἐὰν τῆς πάω ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο, θὰ χορεύσῃ μ' ἐμένα ὡς τὸ πρῶν. Ἐὰν τῆς πάω ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο, θὰ τὴν κρατήσω στὴν ἀγκαλιά μου, καὶ θὰ κλίνει τὸ κεφάλι τῆς εἰς τὸν ὄμο μου καὶ τὸ χέρι μου θὰ σφιχθῇ τὸ δικό της. Ἀλλὰ κόκκινο τριαντάφυλλο δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα εἰς τὸ περιβόλι μου· θὰ καθίσω λοιπὸν μόνος, καὶ θὰ περάσῃ ἀπὸ κοντά μου, καὶ δὲν θὰ προσέξῃ διόλου σὲ μένα καὶ ἡ καρδιά μου θὰ σπάσῃ».

«Ἀλήθεια, νὰ ὁ ἀληθινὸς ἐρωτευμένος», λέει τὸ Ἀηδόνη. «Ὅ,τι τραγουδᾷ τὸ ὑποφέρει ὅ,τι εἶνε χαρὰ δι' ἐμένα, δι' αὐτὸν εἶνε λύπη. Ἀλήθεια, ὁ Ἔρωσ εἶνε θαυμάσιος. Εἶνε πολυτιμότερος τῶν σμαράγδων καὶ ἀκριβότερος τῶν καλλιτέρων ὀπαλίων, οὔτε με μαρ-

γαριτάρια ἀγοράζεται, οὔτε εἰς τὰ παζάρια ἀπλώνεται. Οἱ ἔμποροι δὲν τὸν εὐρίσκουν διὰ νὰ τὸν προμηθευθοῦν, καὶ οὔτε ζυγίζεται εἰς τὴν ζυγαρὰ τοῦ χρυσοῦ».

«Οἱ μουσικοὶ θὰ κάθωνται εἰς τὴν ἐξέδρα των», λέει ὁ νέος Φοιτητής, «καὶ θὰ παίζουν μετὰ τὰ ἔγχορδα ὄργανα, καὶ ἡ ἀγάπη μου θὰ χορεύῃ μετὰ τοὺς ἤχους τοῦ βιολιοῦ καὶ τῆς ἄρπας. Θὰ χορεύῃ τόσον ἐλαφρά, ποῦ τὰ πόδια τῆς δὲν θὰ θίγουν τὸ πάτωμα, καὶ οἱ αὐλικοὶ μετὰ τὰ φαιδρά των φορέματα θὰ τρέχουν γύρω τῆς. Ἀλλὰ μ' ἐμένα δὲν θὰ χορεύσῃ, διότι δὲν ἔχω νὰ τῆς δώσω κόκκινο τριαντάφυλλο». Καὶ ἔπεσε εἰς τὴν χλόη καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπό του μετὰ τὰ χέρια καὶ ἔκλαιε.

«Διατί κλαίει αὐτός;», ἠρώτησε μικρὴ πράσινη Σαύρα, διερχομένη ζωηρὰ κοντά του μετὰ τὴν οὐρὰ εἰς τὸν ἀέρα.

«Ἀλήθεια, διατί;», λέει Πεταλοῦδα ποῦ ἐκυνηγοῦσε μίαν ἀκτίνα.

«Ναί, διατί;», ἐψιθύρισε ἓνα Λευκάνθεμον εἰς τὸ πλαγινὸ του μετὰ χαμηλὴν καὶ γλυκυτάτην φωνήν.

«Κλαίει δι' ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο», λέει τὸ Ἀηδόνη.

«Δι' ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο!», ἐφώναξαν ὅλα· «τί γελοῖο πράγμα!» Καὶ ἡ μικρὴ Σαύρα, ποῦ ἦτο ὀλίγον ἀναιδής, ἐγέλασε δυνατὰ.

Ἀλλὰ τὸ Ἀηδόνη ἐνόησε τὸ μυστικὸν τοῦ πόνου τοῦ Φοιτητοῦ, καὶ ἔμεινε σιωπηλὸν εἰς τὴν δρῦν, καὶ διενοεῖτο τὸ μυστήριον τοῦ Ἔρωτος.

Ἐξαφνα ἀνοίξε τὰ στακτερά του πτερά διὰ νὰ πετάξῃ καὶ ὤρμησεν εἰς τὸν ἀέρα. Διήλθε τὸ περιβόλι σὰν σκιά καὶ σὰν σκιά ἐπέτα ἐπάνω ἀπὸ τὰ φυτὰ.

Εἰς τὸ μέσον τῆς χλόης ἔζη μία ὠραία τριανταφυλλιά, καὶ μόλις τὴν εἶδεν ἔπεσε εἰς ἓνα τῆς κλωνί:

«Δώσέ μου ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο», λέει, «καὶ θὰ σοῦ τραγουδήσω τὸ γλυκύτερο τραγοῦδί μου».

Ἀλλὰ τὸ Δένδρον ἐκίνησε τὸ κεφάλι του.

Τὰ τριαντάφυλλά μου εἶνε λευκά, τοῦ λέει, «λευκὰ σὰν τὸν ἀφρὸ τῆς θαλάσσης καὶ λευκότερα ἀπὸ τὸ χιόνι εἰς τὰ βουνά. Ἀλλὰ πήγαινε νὰ ἰδῆς τὴν ἀδελφή μου, ποῦ μεγαλώνει εἰς τὰ πόδια τοῦ παλαιοῦ ἡλιακοῦ ὠρολογίου καὶ ἴσως νὰ σοῦ δώσῃ αὐτὴ αὐτὸ ποῦ ποθεῖς».

Τὸ Ἀηδόνη λοιπὸν ἐπέταξε εἰς τὴν Τριανταφυλλιά, ποῦ ἐμεγάλωνε εἰς τὰ πόδια τοῦ παλαιοῦ ἡλιακοῦ ὠρολογίου.

«Δώσέ μου ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο», λέει, «καὶ θὰ σοῦ τραγουδήσω τὸ γλυκύτερο τραγοῦδί μου».

Ἀλλὰ τὸ Δένδρον ἐκίνησε τὸ κεφάλι του.

«Τὰ τριαντάφυλλά μου εἶνε κίτρινα», τοῦ λέει, «σὰν τὰ μαλλιά τῆς καθισμένης σειφῆνος, εἰς τὸν ἠλέκτρινο θρόνον τῆς, καὶ κίτρινότερα τοῦ ἀσφοδέλου ποῦ ἀνθεῖ εἰς τοὺς ἀγρούς πρὶν πάη μετὰ τὸ δρεπάνι τοῦ ὀθριστῆς. Ἀλλὰ πήγαινε νὰ ἰδῆς τὴν ἀδελφή μου ποῦ μεγαλώνει κάτω τοῦ παραθύρου τοῦ Φοιτητοῦ, καὶ ἴσως σοῦ δώσῃ αὐτὴ αὐτὸ ποῦ ποθεῖς».

Τὸ Ἀηδόνη λοιπὸν ἐπέταξε εἰς τὴν Τριανταφυλλιά, ποῦ ἐμεγάλωνε κάτω τοῦ παραθύρου τοῦ Φοιτητοῦ.

«Δώσέ μου ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο», λέει, «καὶ θὰ σοῦ τραγουδήσω τὸ γλυκύτερο τραγοῦδί μου».

Ἀλλὰ τὸ Δένδρον ἐκίνησε τὸ κεφάλι του.

«Τὰ τριαντάφυλλά μου εἶνε κόκκινα», τοῦ λέει, «κόκκινα σὰν τὰ πόδια τοῦ περιστεριοῦ, καὶ κοκκινότερα τῶν μεγάλων ῥιπιδίων ποῦ ἀναδεύονται ἀενάως εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀλλ' ὁ χειμὼν ἐπάγωσε τίς φλέβες μου, καὶ ὁ πάγος ἔκαψε τὰ

μπουμπούκια μου, καὶ ἡ καταγίγς ἔσπασε τοὺς κλώνους μου, καὶ ὄλον τοῦτον τὸν χρόνο δὲν θὰ ἔχω τριαντάφυλλα.»

“Ἐνα μόνο τριαντάφυλλο κόκκινο εἶνε ὄλο ὄλο ποῦ ποθῶ», λέει τὸ Ἀηδόνι. “Μόνο ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο! Δὲν εἶνε τρόπος νὰ τὸ ἀποκτήσω;»

“Εἶνε ἓνας τρόπος», τοῦ λέει τὸ Δένδρον: “ἀλλὰ εἶνε τόσο τρομερὸς ποῦ δὲν τολμῶ νὰ σοῦ τὸν εἰπῶ.»

“Πές μου τον», λέει τὸ Ἀηδόνι, “καὶ δὲν φοβοῦμαι.»

“Ἄν ποθῆς ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο», λέει τὸ Δένδρον, “πρέπει νὰ τὸ δημιουργήσης μὲ μουσικὴν εἰς τὸ φῶς τῆς Σελήνης καὶ νὰ τὸ βάλῃς μ’ αὐτῆς τῆς καρδιάς σου τὸ αἷμα. Πρέπει νὰ μοῦ τραγουδήσης ἔμένα, μὲ τὸ στήθος σου βαλμένο ἀπάνου σ’ ἓνα ἀγκάθι, ὅλη τὴν νύκτα πρέπει νὰ μοῦ τραγουδήσης ἔμένα, καὶ τὸ ἀγκάθι πρέπει νὰ σοῦ τρουπήσῃ τὴν καρδιά, καὶ τὸ αἷμα τῆς ζωῆς σου πρέπει νὰ χυθῇ εἰς τίς δικές μου φλέβες.»

“Ὁ θάνατος εἶνε πολὺ μεγάλη πληρωμὴ δι’ ἓνα τριαντάφυλλο κόκκινο», λέει τὸ Ἀηδόνι, “καὶ ἡ Ζωὴ εἶνε δι’ ὄλους πολὺτιμη. Εἶνε καλὰ νὰ εἶνε κανεὶς εἰς τὸ πράσινο δάσος καὶ νὰ βλέπῃ τὸν Ἥλιο εἰς τὸ χρυσὸ του ἄρμα καὶ τὴν Σελήνην εἰς τὸ μαργαριταρένιο τῆς ἀμάξης. Γλυκεῖα εἶνε ἡ εὐωδία τῆς λευκακάνθης καὶ γλυκεῖα εἶνε ἡ κληματὶς ποῦ κρύβεται εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἡ ἐρείκη ποῦ κυματίζει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. Ἀλλὰ πάλιν ὁ Ἔρωσ εἶνε καλῆτερος ἀπὸ τὴν Ζωὴν, καὶ τί εἶνε καρδιά πουλιοῦ παραβαλλομένη μὲ τὴν καρδιά ἑνὸς ἀνθρώπου;»

Ἄπλωσε λοιπὸν τὰ στακτερά του πτερὰ διὰ νὰ πετάξῃ καὶ ὤρμησε εἰς τὸν ἀέρα: ἐπέρασε ἀπὸ τὸ περιβόλι σὰ σκιά, καὶ σὰ σκιά ἐπέτα ἐπάνω ἀπὸ τὰ φυτὰ.

Ὁ νέος Φοιτητὴς ἐκοίτετο ἀκόμη εἰς τὴν χλόη, ὅπου τὸν εἶχε ἀφήσει, καὶ τὰ δάκρυα ἀκόμη δὲν εἶχαν στεγνώσει εἰς τὰ ὠραῖά του μάτια.

“Χαίρου», ἐφώνησε τὸ Ἀηδόνι “χαίρου», θὰ ἔχῃς τὸ τριαντάφυλλο σου τὸ κόκκινο. θὰ τὸ δημιουργήσω μὲ μουσικὴν εἰς τὸ φῶς τῆς Σελήνης, καὶ θὰ τὸ βάλω μ’ αὐτῆς τῆς καρδιάς μου τὸ αἷμα: ὄλο ὄλο ποῦ σοῦ ζητῶ δι’ αὐτό, εἶνε νὰ εἶσαι ἀληθινὰ ἐρωτευμένος, διότι ὁ Ἔρωσ εἶνε σοφώτερος ἀπὸ τὴν Φιλοσοφίαν, ἂν καὶ αὐτὴ εἶνε σοφὴ, καὶ δυνατώτερος ἀπὸ τὴν Δύναμιν, ἂν καὶ αὐτὴ εἶνε δυνατὴ. Τὰ πτερὰ του ἔχουν τῆς φωτιᾶς τὸ χρῶμα καὶ σὰν τὴν φωτιὰ εἶνε τὸ κορμί του. Τὰ χεῖλη του εἶνε ζαχαρωμένα σὰν τὸ μέλι, καὶ ἡ πνοὴ του εἶνε σὰν λιθανωτός.»

Ὁ Φοιτητὴς εἶδε ἀπὸ τὴν χλόη ποῦ ἦτο πεσμένος, καὶ ἤκουσε, ἀλλὰ δὲν ἐνόησε τί τοῦ ἔλεγε τὸ Ἀηδόνι, διότι δὲν ἐγνώριζε ἄλλο ἀπὸ τὰ πράγματα ποῦ εἶνε γραμμένα εἰς τὰ βιβλία.

Ἀλλὰ ἡ Δρυὶς ἐνόησε καὶ κατελυπήθη, διότι ἀγαποῦσε πολὺ τὸ μικρὸ τὸ Ἀηδόνι, ποῦ εἶχε κτίσει τὴν φωλιὰν του εἰς τοὺς κλώνους τῆς.

“Τραγουδήσέ μου ἓνα τελευταῖο τραγοῦδι», ἐψιθύρισε, “θὰ ἔχω τόση μοναξιά δταν θὰ φύγῃς!»

Τὸ Ἀηδόνι λοιπὸν ἐτραγοῦδησε εἰς τὴν Δρυὶν, καὶ ἡ φωνὴ του ἦτο ὄλο φουσκες, σὰν χυνόμενον νερὸ ἀπὸ ἀσημένια ὕδρια.

Ὅταν ἐτελείωσε τὸ τραγοῦδι του, ὁ Φοιτητὴς ἐσηκώθη καὶ ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του ἓνα μικρὸ τετράδιο καὶ ἓνα μολύβι.

“Ἐχει πλαστικότητα», ἔλεγε φεύγων ἀπὸ τὴν χλόη, “αὐτὸ δὲν συζητεῖται: ἀλλ’ ἔχει καὶ αἴσθημα; Φοβοῦμαι πῶς δὲν ἔχει. Ἄλλως τε εἶνε ὅπως ὄλοι οἱ καλλιτέχναι, εἶνε ὄλο ὕφος, χωρὶς καρμίαν εἰλικρίνεια. Δὲν θὰ ἐθυσιάζετο δι’ ἄλλον. Δὲν συλλογίζεται παρὰ τὴν μουσικὴν, καὶ ὄλοι γνωρίζουν ὅτι αἱ τέχναι εἶνε ἐγαῖστρια. Πάλιν ὅμως πρέπει νὰ παραδεχθῇ κανεὶς, ὅτι ἔχει μερικοὺς ὠραίους φθόγγους εἰς τὴν φωνήν του. Τί κρίμα νὰ μὴ

θέλουν νὰ ποῦν τίποτε, νὰ μὴ κάνουν κανένα πρακτικὸ καλόν», καὶ εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ κατεκλίθη εἰς τὸ στενὸν του κρεβάτι, καὶ ἤρχισε νὰ συλλογίζεται τὸν ἔρωτά του, καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίγη ὥρα ἀπεκοιμήθη.

Καὶ ὅταν ἡ Σελήνη ἐλαμψε εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τὸ Ἀηδόνι ἐπέταξε εἰς τὴν Τριανταφυλλιά, καὶ ἔβαλε τὸ στήθος του ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι. Ὅλην τὴν νύκτα ἐτραγοῦδησε, μὲ τὸ στήθος ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι, καὶ ἡ ψυχρὰ κρυσταλλίνη Σελήνη ἔκυψε καὶ τὸ ἤκουσε. Ὅλην τὴν νύκτα ἐτραγοῦδησε, καὶ τὸ ἀγκάθι ἐχώθηκε ὀλοένα βαθύτερα εἰς τὸ στήθος του, καὶ τὸ αἷμα τῆς ζωῆς του ἐχύθη ἀπὸ κεῖ.

Ἐτραγοῦδησε πρῶτα τὴν γέννησιν τοῦ Ἐρωτος εἰς τὴν καρδιά κόρης καὶ ἀγοριοῦ. Καὶ εἰς τὸ ὑψηλότερον κλωνάρι τῆς Τριανταφυλλιάς ἀνηθῆσε ἓνα θαυμάσιον τριαντάφυλλο, ἓνα ἓνα φύλλο, καθὼς τὸ ἓνα τραγοῦδι ἀκολουθοῦσε τὸ ἄλλο τραγοῦδι. Χλωμὸ ἦτο πρῶτα, σὰν τὴν πάχνη ποῦ κρέμεται εἰς τὸν ποταμὸν — χλωμὸ σὰν τὰ πόδια τῆς πρῶτας, καὶ ἀσημένιον σὰν τὰ πτερὰ τῆς αὐγῆς. Σὰν τὴν σκιά τριανταφύλλου σὲ ἀσημένιον καθρέπτη, σὰν τὴν σκιά τριανταφύλλου σὲ λίμνη, ἦτο τὸ τριαντάφυλλο ποῦ ἀνθίζει εἰς τὸ ὑψηλότερον κλωνάρι τοῦ Δένδρου.

Ἀλλὰ τὸ Δένδρον λέει εἰς τὸ Ἀηδόνι νὰ σπρώξῃ δυνατώτερα τὸ στήθος του ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι. “Σπρώξε δυνατώτερα, μικρὸ μου Ἀηδόνι», λέει τὸ Δένδρον, “διότι θὰ φθάσῃ ἡ ἡμέρα πρὶν τελειώσῃ τὸ τριαντάφυλλο.»

Τὸ Ἀηδόνι λοιπὸν ἐσπρώξε δυνατώτερα ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι, καὶ ἤχηρότερον ὀλοένα ἐγένετο τὸ τραγοῦδι του, διότι ἐτραγοῦδοῦσε τὴν γέννησιν τοῦ Πάθους εἰς τὴν καρδιά ἀνδρὸς καὶ παρθένου.

Ἀβρὰ κοκκινάδα ἀνέβη εἰς τὰ φύλλα τοῦ τριανταφύλλου, σὰν τὴν κοκκινάδα τοῦ νυμφίου δταν φιλῇ τῆς νύμφης τὰ χεῖλη. Ἀλλὰ τὸ ἀγκάθι δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη τὴν καρδιά τοῦ Ἀηδονιοῦ, ὥστε ἡ καρδιά τοῦ τριανταφύλλου ἔμεινε λευκὴ, διότι μόνο τὸ αἷμα καρδιάς ἀηδονιοῦ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πορφυρώσῃ τὴν καρδιά τριανταφύλλου.

Καὶ τὸ Δένδρον λέει εἰς τὸ Ἀηδόνι νὰ σπρώξῃ δυνατώτερα τὸ στήθος του ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι. “Σπρώξε δυνατώτερα, μικρὸ μου Ἀηδόνι», λέει τὸ Δένδρον, “διότι θὰ φθάσῃ ἡ ἡμέρα πρὶν τελειώσῃ τὸ τριαντάφυλλο.»

Τὸ Ἀηδόνι λοιπὸν ἐσπρώξε δυνατώτερα τὸ στήθος του ἐπάνω εἰς τὸ ἀγκάθι, καὶ τὸ ἀγκάθι τοῦ ἤγγισε τὴν καρδιά καὶ ἀγριον ῥίγος πόνου τὸ σπάραξε. Πικρὸς πικρὸς ἦτο ὁ πόνος του, καὶ ὀλοένα ἀγριώτερον ἐγένετο τὸ τραγοῦδι του, διότι ἐτραγοῦδοῦσε τὸν Ἐρωτα ποῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Θάνατον, τὸν Ἐρωτα ποῦ δὲν πεθαίνει εἰς τὸν τάφον.

Καὶ τὸ θαυμάσιον τριαντάφυλλο ἔγεινε κατακόκκινο, σὰν τὸ τριαντάφυλλο τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἀνατολῆς. Κατακόκκινη ἦτο ἡ ζώνη τῶν φύλλων του, καὶ κατακόκκινη σὰν ρουμπίνι ἦτο ἡ καρδιά του.

Ἄλλ’ ἡ φωνὴ τοῦ Ἀηδονιοῦ ἀδυνατήσῃ, καὶ τὰ μικρά του πτερὰ ἤρχισαν νὰ σπαράζουν, καὶ μία μεμβράνη τοῦ ἐκάλυψε τὰ μάτια: ὀλοένα ἀδυνατώτερον ἐγένετο τὸ τραγοῦδι του καὶ ἠσθάνετο εἰς τὸν λαιμὸν του κάπν νὰ τὸ πνίγῃ.

Τότε ἀφησε μία τελευταία πνοὴ μουσικῆς. Ἡ λευκὴ Σελήνη τὴν ἤκουσε, καὶ ἐλησμόνησε τὴν αὐγὴν, καὶ ἐβράδυνεν εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο τὴν ἤκουσε, καὶ τρέμον ὀλόκληρον ἀπὸ ἔκστασιν ἀνοίξε τὰ φύλλα του εἰς τὸν ψυχρὸν ἀέρα τῆς αὐγῆς. Ἡ Ἥχὼ τὴν ἐπῆγε ἕως τὸ μενεξεδένιο τῆς σπῆλαιον εἰς τὰ βουνὰ καὶ ἔσυρεν ἀπὸ τὰ ὄνειρα τοὺς κοιμισμένους βοσκούς. Ἀεροπόρησεν ἕως τὰ καλάμια τοῦ ποταμοῦ, κ’ ἐκεῖνα ἐπῆγαν τὸ μήνυμα εἰς τὴν θάλασσαν.

“Κόττα! κόττα!», λέει τὸ Δένδρον, “τὸ τριαντάφυλλο εἶνε τελειωμένο τώρα», ἀλλὰ τὸ Ἀηδόνι δὲν ἀπεκρίθη τίποτε, διότι ἐκοίτετο νεκρὸν εἰς τὴν ὑψηλὴν χλόη, μὲ τὸ ἀγκάθι εἰς τὴν καρδιάν του.

Καὶ τὸ μεσημέρι ὁ Φοιτητὴς ἀνοίξε τὸ παράθυρόν του καὶ ἐκύταζεν ἔξω.

“Ἐλα δά! τί παράδοξη τύχη, ἐφώναξε, “νὰ ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο! Εἰς ὄλη μου τὴ ζωὴ δὲν εἶδα παρόμοιο τριαντάφυλλο. Εἶνε τόσο ἀφραίο, ποῦ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἔχη ἓνα μακρὸ ὄνομα λατινικό,». Καὶ ἔκυψε καὶ τὸ ἔκοψε.

Τότε ἔβαλε τὸ καπέλλο του, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Καθηγητοῦ, μὲ τὸ τριαντάφυλλο εἰς τὸ χέρι.

Ἡ κόρη τοῦ Καθηγητοῦ ἐκάθητο εἰς τὴν θύραν τυλίγουσα σὲ κουβαρίστρα-μενεξεδένιο μετάξι, μὲ τὸ σκυλάκι τῆς καθισμένο κοντά.

“Μοῦ εἶπες ὅτι θὰ χορεύσης μ' ἐμένα, ἐὰν σοῦ ἔφερνα ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο,» λέει χαρούμενος ὁ Φοιτητής. “Νὰ τὸ κοκκινότερο τριαντάφυλλο τοῦ κόσμου. Θὰ τὸ βάλῃς το βράδυ εἰς τὸ στήθος σου, ἐπάνω εἰς τὴν καρδιά σου, καὶ ὅταν θὰ χορεύουμε μαζί, αὐτὸ θὰ σοῦ λῆ πόσο σὲ ἀγαπῶ,».

Ἄλλ' ἡ κόρη ἐσούφρωσε τὰ φρύδια.

“Φοβοῦμαι ὅτι δὲν πάει καλά μὲ τὸ φόρεμά μου,» λέει “καὶ ἔπειτα, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ αὐλικοῦ μοῦ ἔστειλεν ἀληθινὰ κοσμήματα, καὶ καταλαβαίνεις ὅτι τὰ κοσμήματα ἀξίζουν πολὺ ἀκριβότερα ἀπὸ τὰ ἄνθη,».

“Μὰ τὴν ἀλήθεια, εἶσαι πολὺ ἀχάριστη!,» λέει ὁ Φοιτητής μὲ θυμὸ. Καὶ ἐπέταξε τὸ τριαντάφυλλο εἰς τὸν δρόμο, ὅπου ἔπεσεν εἰς τὸ αὐλάκι, καὶ ὅπου ἡ ρόδα κάρρου ἐπέρασεν ἐπάνω του.

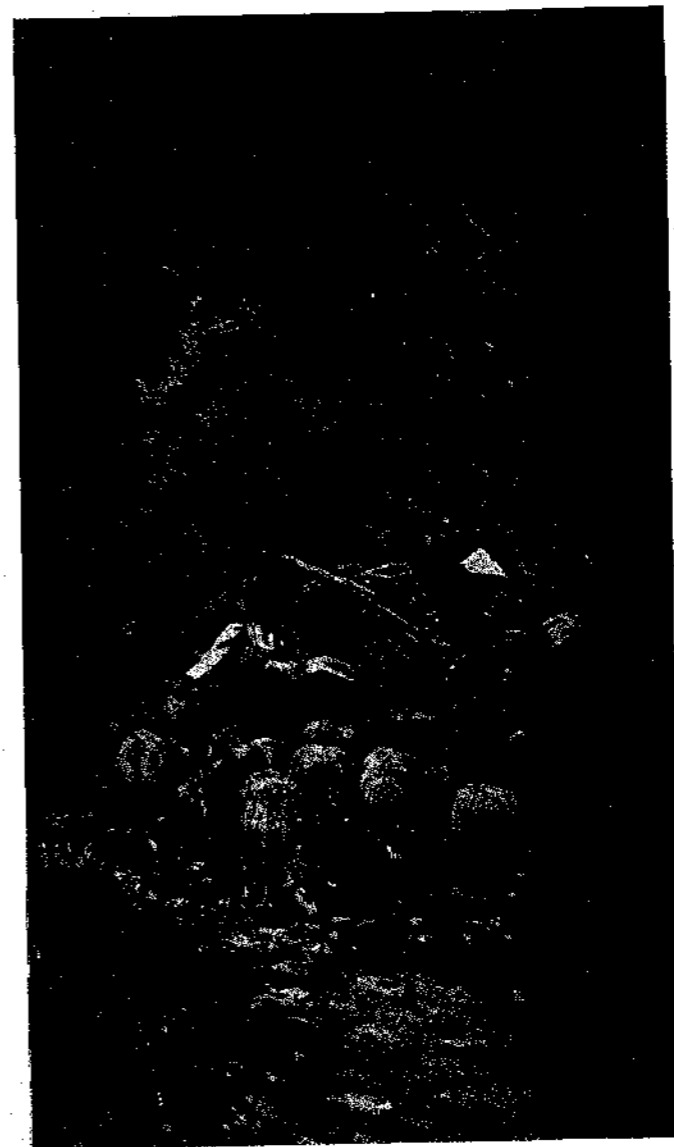
“Αχάριστη,» λέει ἡ κόρη. “Καὶ ἐγὼ σοῦ λέω ὅτι εἶσαι πολὺ χωριάτης: καὶ ἐπὶ τέλους τί εἶσαι σύ, κύριε; ἓνας φοιτητής καὶ τίποτε ἄλλο. Μοῦ φαίνεται μάλιστα ὅτι δὲν ἔχεις ἀσημένιους φλόγγους εἰς τὰ ὑποδήματά σου, καθὼς ἔχει ὁ ἀνεψιὸς τοῦ αὐλικοῦ,». Καὶ ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ κάθισμά της καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπίτι.

“Πόσον ἀνόητο πράγμα εἶνε ὁ Ἔρως,» λέει φεύγων ὁ Φοιτητής. “Ὁ Ἔρως δὲν ἔχει οὔτε τὴν μισὴ ἀφέλεια τῆς λογικῆς, διότι τίποτε δὲν ἀποδεικνύει, καὶ σοῦ ὁμιλεῖ ὄλην τὴν ὥρα διὰ πράγματα ποῦ δὲν θὰ συμβοῦν, καὶ σὲ ἀναγκάζει νὰ πιστεύῃς πράγματα ποῦ δὲν εἶνε ἀληθινά. Ἀλήθεια, ὁ Ἔρως δὲν εἶνε πρακτικός, καὶ ὅπως εἰς τὴν ἐποχὴ μας τὸ πᾶν εἶνε νὰ εἶνε κανεὶς πρακτικός, θὰ ριχθῶ πάλιν εἰς τὴν Φιλοσοφίαν καὶ θὰ μελετήσω Μεταφυσική,».

Ἐγύρισε λοιπὸν εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ ἐπῆρεν ἓνα μεγάλο σκονισμένο βιβλίον, καὶ ἤρχισε τὸ διάβασμα.

Μετάφρασις Μαιάνδρου.

ΟΣΚΑΡ ΓΟΥΑΪΛΔ

Η ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΑ
ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΓΓΕΛΟΥ ΓΙΑΛΙΝΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΟΥΓΓΩ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΝΗΣΤΗΝ ΤΟΥ

Εἰς ἓν ἐκ τῶν ποιημάτων τῶν *Φθινοπωρινῶν Φύλλων* ὁ Βίκτωρ Οὐγγὼ ἀναφωνεῖ μὲ τὸν πόθον, μὲ τὸν ὁποῖον χαιρετᾷ ἡ καρδιά τὰ περασμένα:

«Ὡ ἔρωτικά μου ἐπιστολαί, ἐπιστολαὶ ἀρετῆς καὶ νεότητος, σεῖς εἴθε; μεθ' ἀκόμη ἀπὸ τὴν μέθην σας. Σὰς ἀναγινώσκω γονυπετής. Ἀφήσατέ με ν' ἀναλάβω μίαν ἡμέραν τὴν ἡλιόκλιαν σας, ἀφήσατέ με νὰ κρυφθῶ καὶ νὰ κλαύσω μαζί σας».

«Ἡμῖν λοιπὸν δεκάοκτώ ἐτῶν! Ἡμῖν λοιπὸν πλήρης ὄνειρων. Ἐν ἄστρον μου εἶχε λάμψη! Ἡμῖν θεὸς διὰ σέ, τῆς ὁποίας μόνον εἰς τὴν καρδίαν μου λέγω ἄνομα...».

«Ὡ χρόνοι ὄνειροπολήσεως καὶ δυνάμεις καὶ χάριτος. Νὰ περιμένω κάθε ἐσπέραν μίαν ἐσθῆτα διερχομένην, νὰ φιλῶ ἔν χειρόκτιον ριπτόμενον!.. Νὰ θέλω νὰ εἶμαι ἀγνός, ὑπερήφανος, ὑπέροχος καὶ νὰ πιστεύω εἰς πᾶσαν ἀγνότητα!».

Αἱ ἐρωτικά αὐταὶ ἐπιστολαὶ αἱ τόσον συγκινοῦσαι τὴν καρδίαν τοῦ μεγάλου ποιητοῦ δὲν ἀπωλέσθησαν· ἡ «μνηστὴ» τὰς ἐφύλαξεν εὐλαβῶς ὡς πολῦτιμα κειμήλια· καὶ ἰδοὺ αὐτὰ ἀγναὶ συγχρόνως καὶ φλογεραὶ, ἀφελεῖς καὶ σοβαραὶ, πλήρεις ἐρωτικῶν κοινοτοπιῶν ἀλλὰ πλήρεις σκέψεων, παλλόμεναι ἀπὸ ἐπιθυμίαν, καὶ αἱματωμέναι ἀπὸ ζηλοτυπίαν, γερᾶται ἀπὸ παραφορὰν, ἀποθάρρυνσιν, παράπονα, χαράν, ἐπιπλήξεις, θωπείας, μεγάλας φιλονικίας περικολουθουμένας ἀπὸ συγκινητικὰς συνδιαλλαγὰς.

Δὲν εἶχον γραφῆ διὰ ν' ἀναγνωσθοῦν ἀπὸ ἄλλους ὀφθαλμοὺς εἰμὴ ὑπὸ τῶν δύο ἡγαπημένων, σὺν δὲ εἰς τὸ τέλος πολλῶν ἐπιστολῶν ὁ ποιητὴς δὲν λησμονεῖ νὰ παραγγέλλῃ: καῦσε τὴν ἐπιστολήν μου! Ἄλλ' ἀκριβῶς διότι ἐγράφησαν διὰ νὰ μὴ ἀναγνωσθοῦν, διότι ἀνέβλυσαν ἐκ τῆς ἀγαπώσης καρδίας καὶ τὴν διαύγειάν των δὲν ἐβόλωσε καμμία φιλολογικὴ μέριμνα καὶ ἀνησυχία περὶ τῆς ἐντυπώσεως τοῦ ἀναγνώστου, διὰ τοῦτο ἡ ἀξία των εἶνε μεγαλειτέρα καὶ ἔκτακτος ἡ ψυχολογικὴ των σημασία διὰ τὴν αὐτόματον εἰλικρίνειάν των· παριστάμεθα εἰς αὐτὴν τὴν δροσερὰν καὶ μυστηριώδη πηγὴν ἔρωτος βαθέος καὶ ἀγνοῦ.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγγὼ ἐγνώρισε παιδίον τὴν Ἀδέλαν· αἱ δύο οἰκογένειαι συνεδέοντο πρὸ τῆς γεννήσεως τῶν παιδίων. Ὁ Ἀσσελὶν εἰς τὸ περὶ Βίκτωρος Οὐγγῶ βιβλίον του ἀναφέρει ὅτι ὁ Φουσέ ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος, ὅστις ἦτο γραμματεὺς εἰς τὸ στρατιωτικὸν συμβούλιον, ἐγνωρίσθη εἰς Παρισίους μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ποιητοῦ, τοῦ στρατηγοῦ Οὐγγῶ, εἰσηγητοῦ εἰς αὐτό. Πρῶτον ἐνυμφεῦθη ὁ Οὐγγὼ, ἔπειτα δὲ ὁ Φουσέ. Κατὰ τὸ γεῦμα τοῦ γάμου τοῦ φίλου του ὁ στρατηγός, εἰς στιγμὴν εὐθυμίας, ἐγέμισεν οἶνον τὸ ποτήριόν του καὶ εἶπε:

— Κάμε κόρην, ἐγὼ θὰ κάμω υἱὸν καὶ θὰ τοὺς ὑπανδρεύσωμεν! Προπίνω εἰς υἱεῖαν τοῦ ζεύγους!

Ὁ Βίκτωρ Οὐγγὼ ἀναφέρει κάπου τὴν γεννησιν τοῦ ἔρωτός του.

«Ἐπαναβλέπω τὸν ἑαυτὸν μου, μαθητὴν γελαστόν καὶ δροσερόν, παίζοντα, τρέχοντα, φωνάζοντα μὲ τοὺς ἀδελφούς μου εἰς τὴν μεγάλην πρασίην δενδροστοιχίαν τοῦ ἀγρίου ἐκείνου κήπου, ὅπου διέρρευσαν τὰ πρῶτά μου ἔτη». Ἐπαναβλέπει τὸν ἑαυτὸν του μετὰ τέσσαρα ἔτη «πάντοτε πιζιδίον, ἀλλ' ἤδη ὄνειροπόλον καὶ περιπαθέξ». Μαζί του εἶνε καὶ μία κόρη· καὶ τὴν ἐπαναβλέπει καὶ αὐτὴν «μὲ τοὺς μεγάλους τῆς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν μακρὰν κόμην τῆς, τὸ μελαχροινὸν καὶ χρυσιζὸν δέρμα τῆς, τὰ κόκκινά τῆς χεῖλη καὶ τὰς ῥοδόχρους παρειὰς τῆς».

«Πρὸ ἐνὸς ἀκόμη ἔτους ἐτρέχαμεν μαζί· ἐμαλώναμεν διὰ τὸ ὠραιότερον μῆλον τῆς μηλέας· τὴν ἐκτυποῦσα· ἔκλαιε· καὶ ἐτρέχαμεν καὶ οἱ δύο νὰ περαιοθῶμεν εἰς τὰς μητέρας μας. Τώρα στηρίζεται εἰς τὸν βραχίονά μου καὶ εἶμαι πολὺ ὑπερήφανος καὶ αἰσθάνομαι μεγάλην συγκίνησιν. Περιπατοῦμεν ἀργά, ὀμιλοῦμεν σιγά. Πίπτει τὸ μανδύγιόν τῆς, τὸ σηκώνω. Αἱ χεῖρές μας τρέμουν ὅταν συναντῶνται. Μοῦ ὀμιλεῖ περὶ τῶν μικρῶν πτηνῶν, περὶ τοῦ ἀστρου, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐκεῖ κάτω, περὶ τῆς πορφύρας δύσεως ὀπισθεν τῶν δένδρων, ἢ περὶ τῶν συμμαθητριῶν τῆς, περὶ τοῦ φορέματός τῆς καὶ τῶν ταινιῶν τῆς. Λέγομεν ἀθῶα πράγματα καὶ

κοκκινίζομεν καὶ οἱ δύο. Ἡ μικρὰ κόρη ἔγεινε νεάνις».

Ἡ μήτηρ τοῦ Οὐγγῶ μετὰ τῶν δύο υἱῶν τῆς μετέβαινε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φουσέ· εὗρισκε πλησίον τῆς ἐστίας ἔτοιμον τὸ ἀνάκλιτρον, ἐξέβαλλε τὸ ἐργόχειρόν τῆς ἀπὸ τὸν σάκκον τῆς καὶ ἤρχιζε τὸ πλέξιμον. Σιωπηλαὶ ἦσαν αἱ ἐσπέρας. Ὁ Φουσέ ἀνεγίνωσκε· ἡ σύζυγός του ἦτο ἐκ φύσεως ὀλιγόλογος· τὰ δύο παιδιά εἶχαν παιδευθῆ αὐστηρῶς, ὥστε δὲν ἐτόλμων νὰ ὀμιλήσουν ἂν δὲν τὰ ἠρώτων.

Αἱ τόσον μονότονοι ἐκεῖνοι· νύκτες εἶχον διὰ τὸν Βίκτωρα μέγα θέλητρον, τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἐξηγήθη.

«Ἡ εὐτυχία του, ἔγραψε μετὰ ταῦτα «ἡ μνηστὴ» εἰς τὸ βιβλίον τῆς «Victor Hugo raconté par un témoin de sa vie, ἡ εὐτυχία του δὲν προήρχετο ἀπὸ τοῦ ὅτι ἔβλεπε νὰ σπινθηρίζῃ ἡ φωτιά, ἢ διότι ἐκάθητο δύο ὥρας εἰς μίαν παλαιὰν καθέκλαν· τῷ ἦτο ἀδιάφορον ἂν δὲν ἔλεγαν τίποτε, ἦτο δὲ πολὺ εὐχαριστήμενος ὅτι ὁ Φουσέ εἶχε καταβιβασμένους εἰς τὸ βιβλίον του τοὺς ὀφθαλμούς καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὸ ἐργόχειρόν των, διότι τότε ἠδύνατο νὰ βλέπῃ ἀνενόγητος τὴν Ἀδέλαν του».

Ἐπὶ πολὺν καιρὸν ὁ Βίκτωρ ἤρκειτο εἰς τὴν σιωπηλὴν ἐκείνην ἐνατένισιν, εἴτε ἐκ δειλίας, εἴτε ἐκ τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ ἴδῃ μόνην τὴν φίλην του, εἴτε καὶ διότι δὲν ἐγνώρισε σαφῶς τί συνέβαινε ἐντὸς του.

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν μαθαίνομεν πῶς αἱ δύο νεαραὶ καρδίαι ἀπεκάλυψαν τὸ μυστικὸν των. Ἦτο ἡ 26 Ἀπριλίου 1819. Ὁ Οὐγγὼ ἦτο δεκαεπτὰ ἐτῶν, ἡ Ἀδέλα δεκαεῖξ.

«Γνωρίζεις, Ἀδέλα, ἐνθυμεῖσαι, τῆς ἔγραψε μετὰ δύο ἔτη, ὅτι σήμερον εἶνε ἡ ἐπέτειος τῆς ἡμέρας, ἡ ὁποία ἀπεφάσισε περὶ ὅλης μου τῆς ζωῆς; Τὴν 26 Ἀπριλίου τοῦ 1819, μίαν ἐσπέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκαθήμην εἰς τοὺς πόδας σου, μὲ ἠρώτησες τὸ μεγαλειτέρον μου μυστικόν, καὶ μοῦ ὑπεσχέθης ὅτι θὰ μοῦ εἴπῃς τὸ ἰδικόν σου. Ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι τῆς μεθυστικῆς ἐκείνης ἐσπέρας εἶνε εἰς τὴν μνήμην μου ὡς νὰ ἦσαν χθεσιναί, καὶ ἐν τούτοις πόλλαι ἡμέραι ἀποθαρρύνσεως καὶ δυστυχίας παρήλθον ἐκτοτε. Ἐδίστασα μερικὰ λεπτὰ νὰ σοῦ ἐμπιστευθῶ τὴν ζωὴν μου, ἔπειτα σοῦ ἐξωμολόγηθην τρέμων ὅτι σὲ ἀγαπῶ, καὶ μετὰ τὴν ἀπάντησίν σου ἔλαβα θάρρος λέοντος».

Ἐξ ἄλλης πηγῆς γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην στιγμὴν ὁ Οὐγγὼ καὶ ἡ φίλη του ἔμειναν παιδιά. Ἡ Ἀδέλα τολμηροτέρα, ὡς

κόρη, ἠθέλησε νὰ μάθῃ τί ἐσημαίνει ὁ σιωπηλὸς ἐκεῖνος θαυμασμός τοῦ ἐρήθου. Καὶ τοῦ εἶπε:

— Χωρὶς ἄλλο ἔχεις μυστικά· δὲν ἔχεις κανένα μεγαλιτέρο ἀπὸ ὅλα τὰλλα;

— Ναι, ἀπεκρίθη ὁ Βίκτωρ· ἔχω μυστικά· καὶ ἔχω ἓνα μεγαλιτέρο ἀπὸ τὰλλα.

— Ὅπως κ' ἐγώ, εἶπεν ἡ Ἀδέλα. Ἄκουσε, Βίκτωρ· εἶπέ μου ποῦ εἶνε τὸ μεγαλιτέρο μυστικόν σου καὶ θὰ σοῦ εἴπῃ κ' ἐγώ τὸ ἰδικόν μου.

— Τὸ μεγάλο μου μυστικόν, εἶπε συγκεντρώ-

Βίκτωρ Οὐγγὼ.

ων ὄλην τὴν τόλμην του ὁ Οὐγγὼ, εἶνε ὅτι σ' ἀγαπῶ.

— Τὸ μεγάλο μου μυστικόν εἶνε ὅτι σ' ἀγαπῶ, ἐπανέλαβεν ὡς ἤχῳ ἡ Ἀδέλα.

Ὁ ἔρωσ οὗτος ὑπῆρξε δειλὸς καὶ μετριόφρων κατ' ἀρχάς. «Ἡ γλυκεῖα ἐξωμολόγησις τοῦ ἔρωτός μας, ἔγραψε μετ' ὀλίγον ὁ Οὐγγὼ πρὸς τὴν φίλην του, μόλις προσέψαυσε τὰθῶά μας χεῖλη...

tu m'aimais sans transports, je t'aimais sans délire».

Ἀντηλλάγησαν μερικαὶ ἐπιστολαί, ἀνευ σημασίας ἰσως, αἰτινες δὲν διεσώθησαν. Ἄλλως τε οἱ δύο νέοι ἐμελλον νὰ χωρισθοῦν ἐπ' ὀλίγον.

Τὸ θέρος ἡ οἰκογένεια Φουσέ· διήρχετο συνήθως εἰς ἓν τῶν περιχώρων τῶν Παρισίων. Ὁ

χωρισμὸς οὗτος ἐπέδρασε ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ νεαροῦ ἐρωτευμένου, ἡ γλυκεῖα κλίσις μετεβλήθη εἰς «ἀδάμαστον φλόγα», ὅπως ἔγραφε εἰς τὰς Ἐξοάς του. Πράγματι δὲ ἀδάμαστος καὶ κυρίαρχος ἐγκαθιδρύθη ὁ ἔρωσ εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς τελικῆς νίκης.

Τώρα ὁ Οὐγγῶ εἶχε περισσότερον θάρρος· συνηντᾶτο μὲ τὴν φίλην του εἰς ἓνα μέγαν κήπον. Ὅταν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐξήρχετο, ὁ δὲ Φουσέ ἦτο εἰς τὸ γραφεῖόν του, ἡ Ἀδέλα κατέβαινε

Ἀδέλα Φουσέ.

βιαστικὰ καὶ ἀπὸ ἡμισκότεινον διάδρομον ἔσπευδεν εἰς συνάντησιν τοῦ Βίκτωρος, ὅστις τὴν ἐπερίμενε ὑπὸ τὰς μεγάλας καστανέας. Συνηντῶντο καὶ εἰς τὰς ἐσπερίδας τοῦ Φουσέ, εἰς τὰς ὁποίας ἤρχοντο πολλαὶ φίλαι τῆς νεάνιδος μὲ τοὺς συγγενεῖς των· ἐν μέσῳ τῶσων βλεμμάτων ὀλίγας μόνον στιγμὰς κατάρθωνον νὰ μείνουν μόνοι· ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἐπρόφθανον νὰ εἰπουν οἱ ὀφθαλμοὶ των καὶ τὸ στόμα των τὸ συνεπλήρουν αἱ ἐπιστολαὶ των. τὰς ὁποίας ἀντήλασσον κρυφίως εἰς πᾶσαν συνέντευξιν.

Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Οὐγγῶ εἶνε πλήρεις πάθους, τῆς «μνηστῆς» πλήρεις ἀνησυχίας. Καὶ ἡ ψυχικὴ των δὲ κατάστασις ἦτο διάφορος.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγγῶ ἐν ἡλικίᾳ δεκαεπτὰ ἐτῶν

διὰ τῆς ἀγωγῆς τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἔβλεπεν ἤδη τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν σοβαρὰν τῆς ὄψιν, εἶχε δὲ ἐργασθῆ πολὺ, καὶ ἔμαθε πολλὰ καὶ ἐσκέφθη πολὺ. Εἶχεν ἀναγνώσῃ τὸν Βέρθερον καὶ τὸν Ρενέ· ἐπερίμενε τὰς «ἐπιθυμητὰς καταγιγίδας»· ἡ κόρη ἐκείνη, ἡ ὁποία συνήθου τόσον θελκτικῶς τὸ κάλλος σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος, ἦτο δι' αὐτὸν ἡ αἰσθητοποίησις τοῦ ὀνείρου του. Ἡσθάνθη συμπληρωθεῖσαν τὴν ὑπαρξίν του, καὶ ἐν ᾧ διεφύλαξε τὴν ἀφελειαν τοῦ ἐφήβου προσέλαβεν ἰσχὺν καὶ ἐνεργητικότητά ἀνδρός.

Ἡ δεκαεξαετίας Ἀδέλα ἦτο ἀφελὲς καὶ εὐαίσθητον παιδίον, μὲ ὄλας τὰς ἀγνοίας, τὰς ἐκπλήξεις, τὰς δειλίας, τὰς ἐσωτερικὰς μομφὰς κόρης ἀφιεμένης εἰς τὸν ἔρωτα. Ὅ,τι εἰς τὸν Βίκτωρα ἦτο πάθος, εἰς αὐτὴν ἦτο ἐνστικτον. Ἠγάπησε τὸν Οὐγγῶ ὑπακούσασα εἰς φυσικὴν ὀρμὴν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐτρόμαξε διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν τῆς.

Ὁ ἔρωσ τοῦ Οὐγγῶ δὲν τὴν συνεχίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκολάκευεν. Αἱ πρῶται ἀκτίνες τῆς δόξης ἐφώτιζον ἤδη τὴν ἐρηθικὴν κεφαλὴν τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Σατωβριὰν εἶχεν ὀνομάσῃ τὸν Οὐγγῶ «l'enfant sublime», εἰς τὰς αἰθούσας τῶν βραβειοφόρων ἐγένετο πολὺς λόγος διὰ μερικὰς ὠδὰς του· ἡ δὲ Ἀκαδημία τῶν «ἀνθεστηρίων» τῆς Τολούζης τῷ ἀπένευμε δύο πρῶτα ποιητικὰ βραβεῖα. Ἀπερίγραπτος δὲ ἦτο ἡ χαρὰ τῆς ὅταν πρὸς τοῦ λατρευτοῦ ποιητοῦ τῆς ἔλαβε στίχους ἐπίτηδες δι' αὐτὴν γραφέντας. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπληρώθησαν διὰ μερικῶν φιλημάτων.

Ἀλλ' οἱ στίχοι οὗτοι ἔγειναν ἀφορμὴ νέων φροντίδων εἰς τὴν νεαρὰν κόρην.

Εἶπομεν ὅτι εἶχε φίλας· πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ δείξῃ εἰς αὐτὰς τοὺς ὠραίους ἐκείνους στίχους; Πῶς νὰ μὴ προσθέσῃ ὑπερηφάνως ὅτι ὁ ποιητὴς των τὴν ἠγάπα; τὴν συνεχάρησαν θερμῶς· ἐπειτα ἐπηκολούθησαν αἱ ἐρωτήσεις· «—Καὶ σύ, τὸν ἀγαπᾷς; — Εἴμποροῦσα νὰ κάμω ἀλλέως; — Καὶ τοῦ τὸ εἶπες; — Εἴμποροῦσα νὰ τὸ κρύψω;» Ὡμολόγησε δὲ καὶ τὴν δοθείσαν ἀμοιβήν.

Ἡ δυστυχὴς νεάνις κατετρώγετο ἀπὸ ἀνησυχίαν. Τῆς εἶπαν ὅτι τώρα θὰ τὴν περιφρονῆ. Μὴν εἶνε ἀληθὲς ἄρα γε; καὶ τὸν ἐρωτᾷ μὲ ἀγωνίαν.

Ὁ Οὐγγῶ τὴν ἐνθαρρύνει· ὑπογράφεται ὁ σύζυγός σου, ἐπαναλαμβάνει πολλάκις «εἶσαι ἡ γυναῖκά μου» τὴν ἀγαπᾷ παραφόρως. Εἰς μίαν ἐπιστολήν του γράφει, μονολογῶν: «Ἄν δὲν μὲ ἀγαπᾷ, τὸν ἑαυτὸν μου πρέπει νὰ μέμφωμαι.

Τὸ χρέος μου εἶνε ν' ἀφοσιωθῶ εἰς αὐτήν, νὰ τῆς προσφέρω τὴν κεφαλὴν μου ὑποποδίον τῆς...» Ἄλλοτε ἡ φωνὴ του γίνεται ἀπαλὴ ὡς θωπεῖα: «Χαῖρε! θὰ περάσω μία γλυκυτάτη βραδύα νὰ ὀνειρεύωμαι ἐσένα». Ἄλλοτε ἡ πατρογονικὴ του ἐπιμονὴ ἀνορθοῦται ἀπτόητος καὶ ἀδάμαστος. «Παρά τὰ ἐμπόδια τὰ παρουσιαζόμενα εἰς τὸ μέλλον, εἶμαι ἔτοιμος νὰ φωνάζω ὅπως ὁ Κάρολος IB'. Ὁ Θεὸς μου τὴν ἔδωκε, ὁ διάβολος δὲν θὰ μοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ!»

Τὴν θαυμασίως ὠραίαν ἐκείνην κόρην μὲ τὴν ἄφθονον μαύρην κόμην, τὰς μακρὰς τοξοειδεῖς ὄφρως, τοὺς μεγάλους καὶ γλυκεῖς ὀφθαλμούς, τὴν εὐθείαν καὶ κανονικὴν ῥίνα καὶ τὸ στόμα τὸ ὠραιότατον, τὴν ἀγαπᾷ ὁ ποιητὴς. Θέλει δὲ νὰ ἀγαπᾶται καὶ ἀπὸ αὐτὴν βαθέως, ἀποκλει-

στικῶς, ζηλοτύπως. Ἐδῶ ἐγκρατεῖται ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον των ἐπιστολῶν τούτων· ὁ Οὐγγῶ προσπαθεῖ μὲ στοργὴν ἀπειρον, ἐνίοτε μὲ ἀνυπομονησίαν καὶ πείσμα ν' ἀνυψώσῃ τὴν ψυχὴν τῆς ἀφελοῦς κόρης, νὰ τῆς δώσῃ νὰ ἐνοήσῃ τί εἶνε ὁ ἀληθὴς ἔρωσ, τὸν ὁποῖον ὅλοι τριγύρω τῆς κατηγοροῦν ὡς ἐπικίνδυνον καὶ παράφρονον, καὶ τοῦ ὁποῖου θέλει νὰ τῆ καταστήσῃ αἰσθητὸν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀγνόητα.

Ἐν μέσῳ δὲ τῆς λατρείας ταύτης καμμία λέξις περὶ τῶν φιλολογικῶν του θριάμβων, περὶ τῆς φιλίας τοῦ Λαμεναὶ καὶ τοῦ Σατωβριάνδου, περὶ τῆς ἀρχομένης δόξης του. Ὁ ἔρωσ του δὲν βεβηλῶνεται ἀπὸ καμμίαν ἄλλην σκέψιν.

Ἄλλ' ἔξαφνα αἱ ἐπιστολαὶ διακόπτονται, ἐπὶ μῆνας. Σοβαρὰ γεγονότα διεδραματίστησαν.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

Ἐπεται τὸ τέλος.

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΣΕΧΩΦ

Η'

Ἐπῆλθεν αὖθις τὸ θέρος καὶ ὁ ἰατρὸς διέταξε ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὸ χωρίον. Ὁ Κόβερν εἶχεν ἤδη θεραπευθῆ, ἔπαυσε νὰ βλέπῃ τὸν μαῦρον μοναχὸν καὶ ὤφειλε μόνον νὰ ἐνισχύσῃ τὰς φυσικὰς του δυνάμεις. Διαμένων εἰς τὸ κτῆμα τοῦ πενθεροῦ του, ἔπινε πολὺ γάλα, εἰργάζετο δύο μόνον ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον, δὲν ἔπινεν οἶνον οὔτε ἐκάπνιζε.

Τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἐν τῇ ἐπαύλει ἐψάλλετο ἔσπερινός. Ὅταν ὁ ἀναγνώστης προσέφερεν εἰς τὸν ἱερέα τὸ θυμιατήριον, εἰς τὴν παλαιὰν παμμεγέθη αἴθουσαν ἀνεδόθη ὁσμή οἰνοῦ κοιμητηρίου, καὶ ὁ Κόβερν ἠσθάνθη πληξίν καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸν κήπον. Χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ ἄνθη, περιεπάτει εἰς τὸν κήπον, ἐκάθισεν ἐπὶ θρανίου, κατόπιν διῆλθε τὸ πάρκον· φθάσας μέχρι τοῦ ποταμοῦ κατῆλθεν ἕως τὴν

ἄκρην καὶ ἐκεῖ ἐστάθη παρατηρῶν σύννευς τὸ ὕδωρ. Αἱ σκυθρωπαὶ πίτυες μὲ τὰς τριχῶδεις ρίζας, αἰτίνες τὸ παρελθὸν ἔτος τὸν εἶχον ἰδεῖ ἐδῶ τόσον νέον, πρόσχαρον καὶ ἀχμαῖον, ἤδη δὲν ἐψιθύριζον ἀλλ' ἴσταντο ἀκίνητοι καὶ ἄφωνοι, ὡς νὰ μὴ τὸν ἀνεγνώριζον. Καὶ πράγματι ἡ κεφαλὴ του ἦτο κουρευμένη, ἡ μακρὰ ὠραία κόμη του δὲν ὑπῆρχε· τὸ βάδισμά του χαλαρόν, τὸ πρόσωπον, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθὸν ἔτος, παχύτερον καὶ ὠχρόν.

Διὰ μικρὰς τινος γεφύρας ἐπέρασε εἰς τὴν ἀντίθετον ἄκρην. Ἐκεῖ ὅπου πέρυσιν ἦτο σήκαλις, τώρα ἔκειτο κατὰ γραμμὰς θερισμένη βρόμη. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πλέον καὶ εἰς τὸν ὀρίζοντα ἐφλέγετο πλατεῖα ἐρυθρὰ ἀναλαμπή, προμηνύουσα διὰ τὴν αὐριον ἀνεμῶδη καιρὸν. Ἦτο γαλήνη... Παρατηρῶν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην, ὅπῃθεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνεφάνη τὸ πρῶτον ὁ μαῦρος μοναχός, ἔστη ὁ Κόβερν ἐπὶ εἰκοσι λεπτά μεχρις ὅτου ἤρχισε νὰ δύνεται ἡ ἑσπερινὴ ἀμφιλύκη...

Ὅταν δὲ ἀδρανῆς, δυσηρεστημένος ἐπέστρε-

* Τέλος· ἴδε σελ. 106.

φεν εις τὴν οἰκίαν, ὁ ἑσπερινὸς εἶχεν ἤδη περατωθῆ. Ὁ Γεῶργ Συμεώνοβιτς καὶ ἡ Τάνια ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ἀνδρῆου καὶ ἔπινον τσαΐ. Συνωμίλουν περὶ τινος, ἀλλ' ἰδόντες τὸν Κόβερν ἀίφνης ἐσιώπησαν, αὐτὸς δὲ ἀπὸ τὴν μορφήν των συνεπέρανεν ὅτι αὐτὸν ἀπέβλεπεν ἢ συνδιάλεξις των.

— Νομίζω πῶς εἶνε καιρὸς νὰ πιῆς τὸ γάλα σου, εἶπεν ἡ Τάνια πρὸς τὸν σύζυγόν της.

— Ὅχι, δὲν εἶνε καιρὸς. — Ἀπεκρίθη αὐτὸς καθίσας εἰς τὴν κατωτέραν τοῦ ἀνδρῆου βαθμίδα. — Πιὲ ἐσύ. Ἐγὼ δὲν θέλω.

Ἡ Τάνια ἀνήσυχος ἀντήλλαξε βλέμμα μετὰ τοῦ πατρός της καὶ εἶπε μὲ ἥσυχον φωνήν·

— Σὺ ὁ ἴδιος βλέπεις ὅτι τὸ γάλα σὲ ὠφελεῖ.

— Μάλιστα, πολὺ μὲ ὠφελεῖ! εἶπε χαμογελῶν ὁ Κόβερν. Σὰς συγχαίρω ἀπὸ τὴν παρασκευὴν μου προσετέθη μία λίτρα βάρους. Ἐθλιψεν ἰσχυρῶς τὴν κεφαλὴν διὰ τῶν χειρῶν καὶ εἶπε μὲ ἀθυμίαν: Διατί, διατί μὲ θεραπεύετε; Τὰ βρωμιούχα παρασκευάσματα, ἡ ἀργία, τὰ θερμά λουτρά, ἡ ἐπιβλεψίς, ὁ φοροδεὴς τρόμος διὰ κάθε γουλιάν, διὰ κάθε βήμα, — ὅλα αὐτὰ ἐπὶ τέλους θὰ μὲ καταστήσουν ἡλίθιον. Ἐγὼ ἤμουν παράφρων, εἶχα μεγαλομανίαν, ἤμουν ὁμῶς εὐθυμος, ἀκραιὸς καὶ μάλιστα εὐδαιμων, ἤμουν εὐάρεστος καὶ πρωτότυπος. Τώρα ἔγινον σύννομος, σοβαρὸς μᾶλλον, ἀλλὰ εἶμαι ὅπως ὄλος ὁ κόσμος μία μετριότης, ἡ ζωὴ μὲ στενοχωρεῖ. . . ὦ, πόσον σκληρῶς μου ἐφέρθητε! Ἐβλεπα φαντάσματα, ἀλλὰ ποῖον ἔβλαπτα; Σὰς ἐρωτῶ: ποῖον ἔβλαπτα;

— Τί λόγια εἶν' αὐτὰ ποῦ λέγεις! — εἶπε στεναχῶς ὁ Γεῶργ Συμεώνοβιτς. — Στενοχωρεῖται κανεὶς νὰ σ' ἀκούη.

— Ποῖος σὰς βιάζει νὰ τ' ἀκούετε;

Ἡ παρουσία ἀνθρώπων καὶ ἰδίως τοῦ Γεῶργ Συμεώνοβιτς ἤδη ἐξηρέθιζε τὸν Κόβερν· ἀπεκρίνετο εἰς αὐτὸν ξηρῶς, ψυχρῶς καὶ μάλιστα αὐθαδῶς καὶ δὲν τὸν ἔβλεπε παρὰ μὲ ὕφος ἐμπαικτικόν καὶ μετὰ μίσους, ὁ δὲ Γεῶργ Συμεώνοβιτς εὐρίσκατο ἐν ἀμηχανίᾳ καὶ ἔβηχεν ἐνόχως, καίτοι εἰς οὐδὲν πταίσμα ἠσθάνετο ὅτι εἶχε περιπέση. Μὴ ἐννοῶσα διατί τόσο ἀποτόμως μετεβλήθησαν αἱ τόσον τρυφεραὶ, μελιχιοὶ σχέσεις του, ἡ Τάνια μετ' ἀνησυχίας παρετήρησε τὸν πατέρα της εἰς τοὺς ὀφθαλμούς· ἠθέλε νὰ ἐννοήσῃ καὶ δὲν ἠδύνατο· ἔβλεπε μόνον ἐναργῶς ὅτι αἱ σχέσεις των ὀσημέραι ἔβαινον εἰς τὸ χειρότερον, ὅτι ὁ πατὴρ της ἐσχάτως εἶχε γηράσει πολὺ, ὁ δὲ σύζυγος κατέστη εὐερέθιστος, ἰδιότροπος, φίλιος καὶ δυσάρεστος. Δὲν εἴμποροῦσε πλέον νὰ γέλασθ

καὶ νὰ τραγουδήσῃ, εἰς τὸ γέυμα δὲν ἔτρωγε τίποτε, ἐπὶ ὀλοκλήρους νύκτας δὲν ἐκοιμάτο ἀναμένουσα φοβερὸν τι, καὶ τόσον κατεβλήθη, ὥστε ἔμεινε ποτε λιποθύμος ἀπὸ τοῦ γεύματος μέχρις ἐσπέρας. Κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς ἐφάνη ὅτι ὁ πατὴρ της ἔκλαιε· καὶ τώρα, ὅταν ἐκάθηντο καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἄνδρον, κατέβαλλε προσπάθειαν νὰ μὴ σκέπτεται περὶ τούτου.

— Πόσον εὐτυχεῖς ἦσαν ὁ Βούδδας καὶ ὁ Μωάμεθ ἢ ὁ Σαϊζήπρ, διότι οἱ καλοὶ των συγγενεῖς καὶ οἱ ἰατροὶ δὲν τοὺς ἐθεράπευον ἀπὸ τὴν ἔκστασιν καὶ τὴν ἐμπνευσίν των! — εἶπεν ὁ Κόβερν. — Ἄν ὁ Μωάμεθ ἐλάμβανε διὰ τὰ νεῦρά του βρωμιούχον κάλι, εἰργάζετο μόνον δύο ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον καὶ ἔπινε γάλα, τότε θὰ ἔμεινε κατόπιν τοῦ τόσον πολὺ κλέος ὅσον καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐνὸς σκύλου. Οἱ ἰατροὶ καὶ οἱ συγγενεῖς μὲ τὰ καμώματά των θὰ καταντήσουν νὰ κάμουν ἐπὶ τέλους τὴν ἀνθρωπότητα ἀμβλύου· ἡ μετριότης θὰ λογιζέται μεγαλοφυΐα, καὶ ὁ πολιτισμὸς θὰ ἐξαφανισθῇ. Ἄν ἠξεύρατε, — εἶπεν ἐν ἀπογνώσει ὁ Κόβερν, — ἂν ἠξεύρατε πόσον σὰς εἶμαι εὐγνωμων!

Ἡσθάνετο μεγάλην ταραχὴν καὶ διὰ νὰ μὴ εἰπῇ ἀκαιρὸν τινα λόγον, ἠγέρθη ἀποτόμως καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. Ἦτο γαλήνη καὶ διὰ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων ἐφέρετο ἐκεῖ ἀρωμανωποῦ καπνοῦ καὶ ἰαλάπας. Εἰς τὴν ἐκτεταμένην σκοτεινὴν αἴθουσαν ἐπὶ τοῦ δαπέδου καὶ ἐπὶ τοῦ κλειδοκουμβάλου ἠπλοῦτο διὰ σκοτεινῶν κηλίδων τὸ σεληναῖον φῶς. Ὁ Κόβερν ἀνεμνήσθη τὰς ἐκστάσεις τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὅταν ἐπίσης εὐωδιάζεν ἡ ἰαλάπα καὶ εἰσῆρχετο διὰ τῶν παραθύρων ἡ σελήνη. Διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν περυσινὴν διάθεσιν μετέβη ταχέως εἰς τὸ σπουδαστήριον, ἐκάπνισε βαρὺ σιγάρον καὶ διέταξε τὸν ὑπῆρέτην νὰ τοῦ φέρῃ οἶνον. Ἀλλὰ τὸ μὲν σιγάρον ἐπύκραινεν καὶ ἔφερον ἀηδῖαν εἰς τὸ στόμα του, ὁ δὲ οἶνος δὲν εἶχε τὴν περυσινὴν γεῦσιν. Τί θὰ εἰπῇ νὰ ξεσυνήθισθῃ κανεὶς! Ἀπὸ τὸ σιγάρον καὶ δύο γουλιὰς κρασί ἐζαλίσθη καὶ ἠσθάνθη παλμούς, οὕτως ὥστε ἐδέησε νὰ λάβῃ βρωμιούχον κάλι.

Προτοῦ πέση νὰ κοιμηθῇ ἡ Τάνια τῷ εἶπε:

— Ὁ πατέρας σὲ λατρεύει. Σὺ θυμῶνεις μαζί του καὶ αὐτὸ τὸν σκοτώνει. Κύτταξε: γενναῖο ὄχι πλέον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἀλλ' ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν. Σὲ ἰκτεῦω, Ἀνδρέα μου, διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, νὰ συχωρεθῇ ὁ πατέρας σου, χάριν τῆς ἰδικῆς μου ἡσυχίας, μὴ εἶσαι τόσο ἀγριὸς μαζί του!

— Δὲν εἴμπορῶ καὶ δὲν θέλω.

— Ἀλλὰ διατί; — ἠρώτησεν ἡ Τάνια, ἀρχίζουσα νὰ τρέμῃ σύσσωμος. — Ἐξήγησέ μου, διατί;

— Διότι δὲν μοῦ εἶνε συμπαθὴς, αὐτὸ εἶνε, — ραθύμως εἶπεν ὁ Κόβερν καὶ συνέσπασε τοὺς ὤμους, — ἀλλ' ἄς μὴ κάμνωμεν λόγον περὶ αὐτοῦ· εἶνε πατὴρ σου.

— Δὲν εἴμπορῶ, δὲν εἴμπορῶ νὰ ἐννοήσω! — εἶπεν ἡ Τάνια, πιέζουσα τοὺς κροτάφους της καὶ προσηλουμένη εἰς ἓν σημεῖον. — Κάτι ἀκατανόητον, φοβερὸν συμβαίνει εἰς τὸ σπίτι μας. . . Σὺ μετεβλήθης, ἔγινες ἀγνωρίστος. . . Σὺ ὁ φρόνιμος, ὁ ἔκτακτος ἄνθρωπος, ἐρεθίζεσαι διὰ μηδανὰ πράγματα, ἀναμιγνύεσαι εἰς μικρολογίας. . . Ταράττεσαι διὰ τόσον μικρὰ πράγματα, ποῦ καμμιά φορά, σὲ βεβαιῶ, ἐκπλήττομαι καὶ λέγω μὲ τὸν νοῦν μου — σὺ εἶσαι; Ἐλα, ἔλα, μὴ θυμῶνεις, — ἐξηκολούθησεν ἡ Τάνια πτοηθεῖσα ἐκ τῶν λόγων της καὶ φιλοῦσα τὰς χειράς του. — Εἶσαι τόσο φρόνιμος, τόσο καλός, τόσο εὐγενής. Θὰ εἶσαι δίκαιος πρὸς τὸν πατέρα. Ὁ καυμένος, εἶνε τόσο καλός! . . .

— Δὲν εἶνε καλός, εἶνε ἀκακός. Οἱ θεοὶ τῶν κωμειδυλλίων, σὰν τὸν πατέρα σου μὲ χορτασμένην, ἀκακὸν φυσιογνωμίαν, ἐκτάκτως φιλόξενοι καὶ κουτοπόνηροι, ἄλλοτε μὲ ἔθελγον καὶ μὲ ἐφαίδρουν καὶ εἰς τὰ διηγήματα, καὶ εἰς τὰ κωμειδύλλια καὶ εἰς τὴν ζωὴν, τώρα ὁμῶς τοὺς ἀπεχθάνομαι. Εἶνε ἐγνωσταὶ μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων. Κυρίως ἀπεχθάνομαι αὐτὴν τὴν χορτασίαν των καὶ αὐτὴν τὴν στομαχικὴν, αὐτόχρημα κτηνώδη αἰσιοδοξίαν των.

Ἡ Τάνια ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου.

— Αὐτὸ εἶνε βάσανος! — εἶπε· καὶ ἀπὸ τὴν φωνὴν της, ἔβλεπε κανεὶς ὅτι ἦτο εἰς ἄκρον καταβεβλημένη, καὶ ὅτι ἐδυσκολεύετο νὰ ὁμιλήσῃ.

— Ἀπὸ τὸν χειμῶνα οὔτε μιὰ στιγμή ἡσυχίας. . . Εἶνε φοβερὸν, Θεέ μου! πόσον πάσχω!

— Ναι, βέβαια, ἐγὼ εἶμαι Ἡρώδης, σὺ δὲ καὶ ὁ μπαμπάκας σου εἶσθε τὰ βρέφη τῶν Ἰουδαίων. Βέβαια!

Τὸ πρόσωπόν του ἐφάνη εἰς τὴν Τάνιαν ἄσχημον καὶ ἀχάριστον. Τὸ μῖσος καὶ ἡ χλευαστικὴ ἔκφρασις δὲν τῆς ἤρμοζον. Ἀλλὰ καὶ προητέρα εἶχε παρατηρήσει κάποιαν ἔλλειψιν εἰς τὸ πρόσωπόν του· ἀφ' οὗτου εἶχε κείρει τὴν κόμην του, ἐνόμιζεν ὅτι τὸ πρόσωπόν του εἶχεν ἀλλοιωθῆ. Εἶχε διάθεσιν νὰ τοῦ εἰπῇ τι προσβλητικόν, ἀλλ' αὐθωρεὶ συνέλαβεν ἐκυτὴν ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν διατεθειμένην, ἐφοβήθη καὶ ἐξῆλθε τοῦ κοιτῶνος.

Θ

Ὁ Κόβερν διωρίσθη καθηγητῆς, ὁ ἐναρκτήριος λόγος ὠρίσθη διὰ τὴν δευτέραν Δεκεμβρίου, ἡ περὶ τούτου δὲ πινακὶς ἀνηρτήθη εἰς τὸν διάδρομον τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀρθοθεῖαν ἡμέραν ὁ Κόβερν εἰδοποίησε τηλεγραφικῶς τὸν κοσμήτορα ὅτι ἐνεκεν ἀσθενείας δὲν θὰ κάμῃ ἐναρξιν τοῦ μαθήματος.

Εἶχεν αἰμοπτυσίας. Συνέβαινε μάλιστα δις τοῦ μηνὸς νὰ ρεῖ τὸ αἷμα ἐν ἀφθονίᾳ· καὶ τότε ἐξησθῆναι πολὺ καὶ περιέπιπτεν εἰς ληθαργικὴν κατάστασιν. Ἡ νόσος αὐτὴ δὲν τὸν ἐτρόμαζε πολὺ, διότι ἐγνώριζεν ὅτι καὶ ἡ μήτηρ του ἐπὶ δέκα καὶ πλέον ἔτη ἔζησε πάσχουσα τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς νόσον, καὶ οἱ ἰατροὶ ἐβεβαίουν ὅτι δὲν εἶνε ἐπικίνδυνος, ἐσυμβούλευον μόνον νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ταραχὴν, νὰ διάγῃ τακτικὴν ζωὴν καὶ νὰ μὴν ὁμιλῇ πολὺ.

Οὔτε τὸν Ἰανουάριον ἔγινεν ἐναρξιν τοῦ μαθήματος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τὸν Φεβρουάριον δὲ ἦτο πλέον ἀργά. Ἐδέησε λοιπὸν νὰ ἀναβληθῇ διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Συνέζη ὄχι πλέον μετὰ τῆς Τάνιας, ἀλλὰ μετ' ἄλλης γυναίκος, κατὰ δύο ἔτη μεγαλειτέρας του, ἧτις ἐπεριποιεῖτο αὐτὸν ὡς παιδίον. Ἡ διάθεσις του ἦτο ἡρεμος, ταπεινὴ ὑπετάσσετο προθυμῶς καὶ ὅταν ἡ Βαρβάρα Νικολάιεβνα — τὸ ὄνομα τῆς φίλης του — ἐπρόκειτο νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς Κριμαίαν, αὐτὸς δὲν ἔφερον ἀντίρρησην, καίτοι προησθάνετο, ὅτι ἀπὸ τὸ ταξιδίδιον τοῦτο οὐδὲν καλὸν ἠθέλε προκύψει.

Ἐφθασαν εἰς Σεβαστούπολιν τὸ ἐσπέρας καὶ ἔμειναν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὅπως ἀναπαυθῶσι, τὴν ἐπομένην δὲ ἀναχωρήσωσιν εἰς Γιάλταν. Εἶχον καταπονηθῆ ἀμφότεροι ἀπὸ τὸ ταξιδίδιον. Ἡ Βαρβάρα Νικολάιεβνα ἔπιε τσαΐ, κατεκλίθη καὶ ταχέως ἀπεκοιμήθη. Ὁ Κόβερν ὁμῶς δὲν εἶχεν ὕπνον. Μίαν ὥραν προτοῦ ἀκόμη ἀναχωρήσῃ εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, εἶχε λάβει ἀπὸ τὴν Τάνιαν ἐπιστολὴν καὶ δὲν ἀπεφάσισε νὰ τὴν ἀποσφραγίσῃ, ἡ ἐπιστολὴ εὐρίσκατο ἀκόμη εἰς τὸ θυλάκιον τοῦ ἐπενδύτου του καὶ σκεπτόμενος αὐτὴν ἐταράσσετο. Εἰλικρινῶς καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του, τὸν μετὰ τῆς Τάνιας γάμον του ἐθεώρει ἤδη σφάλμα· ἦτο εὐχαριστήμενος διότι ὀριστικῶς ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῆς καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς γυναίκος ταύτης, ἡ ὁποία ἐπὶ τέλους κατήντησε ζῶν σκελετός, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς φαίνεται, τὸ πᾶν ἤδη ἐνεκρώθη, ἐκτὸς τῶν μεγάλων, ἐταστικῶς βλεπόντων, πνευματωδῶν ὀφθαλμῶν, ἡ ἀνάμνησις της διήγειρεν ἐν αὐτῷ

μόνον οίκτον και αγανάκτησιν κατά του ιδίου εαυτού του. Ο επί του φακέλλου γραφικός χαρακτήρ του ανεμίμνησε πώς πρό δύο ετών ήτο άδικος και σκληρός, πώς εξεδιχθή, επί των μηδέν πταισάντων ανθρώπων, την ψυχικήν αυτού κενότητα, την άνιαν, την μοναξίαν, την προς την ζωήν άποστροφήν του. Άλλ' ανεμνήσθη ακόμη πώς έχρισεν εις λεπτά τεμάχια την έναίσιμον διατριβήν του και δια τὰ άρθρα, τὰ όποια έγραψε κατά την ασθένειάν του, και πώς έρριψεν αυτά εκ του παραθύρου, και τὰ τεμάχια, φερόμενα υπό του ανέμου περιπλέκοντο εις τὰ δένδρα και τὰ άνθη· εις εκάστην γραμμήν έβλεπε παραδόξους, ούδαμού στηριζόμενας άπαιτήσεις, άπερίσκεπτον παραφοράν, αυθάδειαν, μεγαλομανίαν, και τούτο του έπροξέει τοιαύτην έντύπωσιν ώς να άνεγίνωσκε περιγραφήν των έλαττωμάτων του· άλλ' όταν τὸ τελευταίον τετράδιον έχρισθη και έρρίφθη εκ του παραθύρου, αίφνης ήσθάνθη πως αγανάκτησιν και πικρίαν· μετέβη δέ παρά τῆ συζύγῳ του και τῆς εἶπε πολλούς άναρμόστους και άπρεπείς λόγους. Θεέ μου, πώς την μετεχειρίσθη! Θέλων ποτέ να τῆς προξενήσῃ πόνον τῆς εἶπεν ότι ο πατήρ τῆς εις τὰς πρό του γάμου σχέσεις των έπαιξε πρόσωπον όχι τόσο ένκυστικόν, επειδή τὸν παρεκάλεσε να την νυμφευθῆ. Ο Γεώργ Σιμεωνόβιτς άκουσίως του ήκουσε ταύτα, εισώρμησεν εις τὸ δωμάτιον και εκ τῆς άπελπισίας του δέν ήδυνήθη να άρθρώσῃ οὔτε λέξιν, έποδοπάτει μόνον τὸ έδαφος και έμυκάτο παραδόξως, ως να του εἶχεν άφαιρηθῆ ή γλώσσα, ή δέ Τάνια, παρατηρούσα τὸν πατέρα τῆς, έρρηξε σπαρακτικήν κραυγήν και έπεσε λιπόθυμος. Τούτο ήτο βδελυρόν.

Όλα ταύτα του επήλθον εις την μήνην επί τῆ θεά του γνωστοῦ γραφικοῦ χαρακτήρος. Ο Κόβρην εξήλθεν εις τὸν εξώστην· ήτο ήρεμος θερμός καιρός και έμυρίζε θάλασσαν. Έντός του θαυμασίου λιμένος καταπτρίζετο ή σελήνη και τὰ φῶτα. Τὸ χρώμα του ύδατος δυσκόλως ήδύνατό τις να τὸ προσδιορίσῃ. Ητο άθρόν και μαλακόν, κρᾶμα κυανοῦ και πρασίνου· έναχοῦ μὲν ώμοιάζε προς τὸ χρώμα με τὸν θεϊκὸν χαλκόν, έναχοῦ δέ έφαινετο ότι τὸ σεληναῖον φῶς αντί του ύδατος επυκνώθη και επλήρου τὸν λιμένα, έν γένει όμως όποια άρμονία χρωμάτων, όποια ήρεμος, ύψηλή, γαληνιαία κατάστασις!

Εις τὸ κάτω πάτωμα, υπό τὸν εξώστην, τὰ παράθυρα ήσαν πιθανῶς άνοικτά, διότι εύκρινῶς ήκούοντο γυναικείαι φωναί και γέλωτες. Προφανῶς εκει διασκεδάζον.

Ο Κόβρην κατέβαλε προσπάθειαν, άπεσφρά-

γισε την επιστολήν και εισελθὼν εις τὸ δωμάτιον, άνέγνωσε:

«Ταύτην την στιγμὴν άπέθανεν ο πατέρας. Τούτο τὸ όφείλω εις σε, επειδή σύ τὸν εφόνευσες. Ο κῆπός μας καταστρέφεται, εισήλθον ξένοι εις αυτόν, συμβαίνει δηλαδή ό,τι έφοβείτο ο άτυχῆς μου πατέρας. Αυτό τὸ όφείλω επίσης εις σε. Σε μισῶ εξ όλης ψυχῆς και σου εύχομαι γρήγορα να χαθῆς και σύ. Ω, πόσον πάσχω! Τὴν ψυχὴν μου κατακαίει άνυπόφορος οδύνη. . . Έσο κατηραμένος. Σε εξέλχον δι' έκτακτον άνδρα, δια μεγαλοφυίαν, σε ήγάπησα, άλλ' άπεδείχθης παράφρων. . .».

Ο Κόβρην δέν ήδυνήθη να εξακολουθήσῃ την άνάγνωσιν, έχρισε την επιστολήν και την έρριψε. Κατελήφθη υπό ταραχῆς, παρεμφορῶς προς τρόμον. Όπισθεν του διαχωρίσματος έκοιμάτο ή Βαρβάρα Νικολάιεβνα, τῆς όποίας ήκούετο ή άναπνοή· εκ του κάτω πατώματος εξικνούοντο αἱ γυναικείαι φωναί και οἱ γέλωτες, άλλ' ή κατάστασις του Κόβρην ήτο τοιαύτη, ώστε ένόμιζεν ότι εκτός αυτού, οὔδε ψυχὴ ζῶσα υπήρχεν εις τὸ ξενοδοχείον. Έδυσφόρει εκ του ότι ή άτυχῆς, ή ψυχικῶς άλγοῦσα Τάνια, έν τῆ επιστολῆ τῆς κατηράτο αυτόν και ηύχετο τὸν θρόνον του, και έρριπτεν έντρομα βλέμματα προς την θύραν, ως να έφοβείτο μή τυχόν εισέλθῃ εις τὸ δωμάτιον και καταλάβῃ αυτόν ή άγνωστος εκείνη δύναμις, ήτις έν διαστήματι δύο περιπτου έτων έπροξενήσε τοσαύτας καταστροφάς εις την ζωήν του και εις την ζωήν των πλησίον του.

Έγίνωσκεν ήδη εκ πείρας ότι, όταν τὸ νευρικόν σύστημα εἶνε έν εξεγέρσει, τὸ καλλίτερον μέρος προς κατεύνασιν αὐτῶν εἶνε ή εργασία. Δέον να καθισθῇ εις τὸ γραφεῖόν του και να εξαναγκάσῃ εαυτὸν δι' οἰουδήποτε τρόπου να συγκεντρώσῃ την διάνοιάν του εις μίαν ιδέαν· έλαβεν εκ του έρυθροῦ χαρτοφυλακίου του τετράδιον, περιέχον συγκεφαλαίωσιν άπανθισματικῆς εργασίας, έπινοηθείσης υπ' αὐτοῦ, έν ή περιπτώσει θά έστενοχωρεῖτο άνευ εργασίας κατά την έν Κριμαία διχμονήν του. Έκάθισε παρά την τράπεζαν και ήσυχολήθη με την συγκεφαλαίωσιν ταύτην και του έφάνη ότι του επανήλθεν ή ήρεμος ή εύπειθής, ή άδιάφορος διάθεσις. Τὸ τετράδιον με τὰς συγκεφαλαίωσεις τὸν έκαμε να σκεφθῆ την θεωρίαν περι ματαιιότητος του κόσμου. Έσκεπτιετο, πόσον πολλά λαμβάνει ή ζωὴ αντί εύτελεστάτων ή λίαν συνήθων αγαθῶν, άτινα δύναται να παράσχῃ εις τὸν άνθρωπον. Έν παραδείγματι, δια να άποκτήσῃ, τεσσαρακοντούτης, πανεπιστημιακὴν έδραν, να γείνη καθηγητῆς εκ

των συνήθων, να εκθέσῃ, δια πλαδαράς, όγληράς, δυσκινήτου γλώσσης συνήθεις ή και ξένας ιδέας, ένι λόγῳ, δια να επιτύχῃ θέσιν μετρίου επιστήμονος, ώφειλεν αὐτὸς ο Κόβρην να σπουδάσῃ επί δεκαπέντε έτη, να εργασθῆ, ήμέρας και νύκτας, να υποστῆ βαρυτάτην ψυχικήν νόσον, να υποφέρῃ άνεπιτυχῆς συνοικέσιον και να διαπράξῃ ένα σωρὸν άνοησίας και άδικίας, τὰς όποίας θά ήτο εύχάριστον να μή τὰς ένθυμείτο. Ο Κόβρην καθαρὰ πλέον ώμολόγει ότι εἶνε μετρίτης και προθύμως συνεπιβάζετο προς την σκέψιν ταύτην, επειδή, κατά την γνώμην του, έκαστος πρέπει να εἶνε εύχαριστημένος να εἶνε ὅπως εἶνε.

Η συγκεφαλαίωσις τὸν κατεπράυνεν έντελῶς σχεδόν, άλλ' ή σχισθεῖσα επιστολή έλευκάζεν επί του δαπέδου και τὸν έμπόδιζε να συγκεντρώσῃ τὰς σκέψεις του. Ηγέρθη τῆς τραπέζης, συνέλεξε τὰ τεμάχια τῆς επιστολῆς και τὰ έρριψεν εκ του παραθύρου, άλλ' έπνευσεν εκ τῆς θαλάσσης έλαφρὸς άνήρ και τὰ τεμάχια διεσκορπίσθησαν άνα τὸ παράθυρον. Κατελήφθη αὐθις υπό άνησυχίας παρεμφορῶς προς τρόμον και ήρχισε να νομίζῃ ότι έν τῷ ξενοδοχείῳ οὔδε ψυχὴ ζῶσα υπήρχεν εκτός αὐτοῦ. . . Εξήλθεν εις τὸν εξώστην. . . Ο λιμὴν, ως ζωντανὸς έβλεπεν αὐτὸν με πλήθος γλαυκῶν, κυανῶν, καλαιδοχρῶν και πυρωδῶν οφθαλμῶν και του ένευε. Τῷ ὄντι: ο καιρός ήτο θερμός και πνιγηρὸς και δέν θά ήτο άσχημον να κάμῃ κανείς λουτρόν.

Αίφνης εις τὸ κάτω πάτωμα υπό τὸν εξώστην ήκούσθη παιξιμον βιολίου και τὸ ἄσμα δύο γλυκειῶν γυναικείων φωνῶν. Τούτο, σαν να μή του ήτο ξένον. Τὸ ἄσμα, τὸ όποιον έψαλλον, άνέφερε περι νεάνιδος νοσηρᾶς φαντασίας, ήτις ήκουσε την νύκτα εις τὸν κῆπον μυστηριώδεις ήχους και επείσθη ότι τούτο ήτο μία θεία άρμονία, άκατανόητος εις ήμᾶς τοὺς θνητούς. Διεκόπη ή άναπνοή του Κόβρην και ή καρδία του έσφίγγετο εκ τῆς θλίψεως και ή θαυμασία, ή γλυκεία χαρά, την όποιαν πρό πολλοῦ εἶχεν ήδη λησμονήσει, άνεσαλεύθη εις τὰ στήθη του.

Μέλαινα, ύψηλή στήλη, παρεμφορῆς προς λαίλαπα ή τυφῶνα, ανεφάνη επί τῆς αντίπεραν όχθης του λιμένος. Μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος εφώρμησε δια του λιμένος προς την διεύθυνσιν του ξενοδοχείου, καθισταμένη επί μάλλον

και μάλλον σκοτεινότερα, ο δέ Κόβρην μόλις ήδυνήθη να παραμερίσῃ, δια να την αφήσῃ να διέλθῃ. . . Ο μοναχὸς με άσκεπῆ λευκότριχα κεφαλὴν και με μαύρας όφρύς, άνυπόδητος, με σταυρωμένας τὰς χείρας επί του στήθους, διήλθε πλησίον και έστη έν τῷ μέσῳ του δωματίου.

— Διατί δέν μ' έπίστευες;— ήρώτησεν επίπληκτικῶς, παρατηρῶν αἰμύλως τὸν Κόβρην. "Αν μ' έπίστευες τότε, ότι εἶσαι μεγαλοφυής, τὰ δύο ταύτα έτη δέν θά παρήρχοντο τόσον θλίβερός και άνεπαρκῶς.

Ο Κόβρην έπίστευεν ήδη, ότι εἶνε εκλεκτός του Κυρίου και μεγαλοφυής, ανεμνήσθη ζωνρῶς όλας τὰς μετὰ του μαύρου μοναχοῦ συζητήσεις του και ήθέλησε να όμιλήσῃ, άλλ' τὸ αἷμα κατέρρεεν εκ του λάρυγγός του εύθις επί του στήθους του, και χωρὶς να γνωρίζῃ τί πράττει, εκίνει τὰς χείρας επί του στήθους και αἱ χειριδές του υγράνθησαν εκ του αἵματος. Ηθέλησε να καλέσῃ την Βαρβάραν Νικολάιεβναν, ή όποία έκοιμάτο όπισθεν του διαχωρίσματος, κατέβαλε προσπαθείας και εφώνησε:

— Τάνια!

Κατέπεσεν επί του δαπέδου και άνασκηκῶθεις επί των χειρῶν εκάλεσε και πάλιν:

— Τάνια!

Έκάλει την Τάνιαν. εκάλει τὸν μέγαν κῆπον με τὰ μεγαλοπρεπῆ άνθη, εκάλει τὸ πάρκον, τὰς πεύκας με τὰς τριχώδεις ρίζας, τὸν εκ σικάλεως έσπαρμένον άγρόν, την θεϊαν επιστήμην του, την νεότητά του, τὸ θάρρος, την χαράν, εκάλει την ζωήν, ή όποία ήτο τόσον θελκτικῆ. Εἶδεν επί του δαπέδου, παρά τὸ πρόσωπόν του, μικράν λίμνην αἵματος και δέν ήδύνατο πλέον από την άδυναμίαν να άρθρώσῃ οὔτε λέξιν, άλλ' άνέκφραστος, άπειρος εύτυχία επλήρου άπασαν την ύπαρξίν του. Κάτω υπό τὸ παράθυρον έπαιζαν την νυκτωδίαν, ο δέ μαύρος μοναχὸς του έψιθύριζεν ότι ήτο μεγαλοφυία, άποθνήσκει δέ διότι τὸ άσθενές αὐτοῦ ανθρώπινον σῶμα άπώλεσεν ήδη την ίσορροπίαν και δέν δύναται πλέον να χρησιμεύσῃ ως περίβλημα δια την μεγαλοφυίαν. Όταν ή Βαρβάρα Νικολάιεβνα άφυπνίσθη και εξήλθεν όπισθεν του περιφράγματος, ο Κόβρην ήτο ήδη νεκρός και επί τῆς μορφῆς του εἶχεν άποκρυσταλλωθῆ μειδιάμα εύδαιμονίας.

Έκ του Ρωσικοῦ.

ΙΕΡΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ

Προχθές, ἔτυχε νὰ συνομιλήσω περὶ θεάτρου, ἀλληλοδιαδόχως, μὲ ἓνα ἠθοποιὸν καὶ μὲ ἓνα ποιητὴν.

Ὁ ἠθοποιὸς μοῦ ἔλεγε :

« — Δὲν ἐννοῶ τὰς μομφὰς τὰς ὁποίας ἀποτείνετε μερικοὶ εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς θιάσους· ἐργαζόμεθα ὅπως οἱ θιάσοι ὅλων τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου· προσπαθοῦμεν ν' ἀναβιβάσωμεν ἔργα ἔχοντα εὐρωπαϊκὸν κύρος, ἔργα ἐλκύνοντα ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον κόσμον· δὲν ἐννοῶ ποίας «ἱεράς φρικίας τῆς Τέχνης» πρέπει νὰ αἰσθανθῶμεν καὶ ποίας «μυστηριώδεις προσφάσεις πτερύγων». Διατί τάχα εἶνε τέχνη ἡ ὑπόκρισις ἐνὸς συμβολικοῦ ἢ γεμάτου μυστικισμῶν ἔργου καὶ δὲν εἶνε ἡ ὑπόκρισις ἐνὸς ἔργου τοῦ Φεργιέ, τοῦ Σαρδού, τοῦ Λαμπιέ, τοῦ Παγερόν ἢ τοῦ Ροσάν, τὰ ὁποία προκαλοῦν κρουνοὺς δακρῶν ἢ ὀμηρικοὺς γέλωτας καὶ θυέλλαν χειροκροτημάτων, καὶ τὰ ὁποία ἀνέδειξαν ἀκαδημαϊκοὺς τοὺς συγγραφεῖς των ; διατί μία κωμῶδία τοῦ Μπισσόν, ἡ ὁποία δὲν προσβάλλει τὰ παρισινὰ θεάτρα, ν' ἀποτελῇ αἰσχος δι' ἐν θεάτρον τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἢ τῆς πλατείας τῆς Ὀμονοίας ;

« Καὶ τὰ κωμειδύλλια καὶ τὰ τραγοῦδια καὶ οἱ χοροὶ ; θὰ εἰπῆτε. Παραδέχομαι ὅτι ἐξευτελίζου καὶ τὸν ἠθοποιόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἔχου τὸν λόγον των. Παρατηρήσατε ποιοὶ εἶνε κατὰ τὰ ἐνενηντα τοῖς ἑκατὸν οἱ θαμῶνες τῶν θερινῶν θεάτρων ; καταστηματαρχαί, οἰκοκυραί, δεσποινίδες τῆς μέσης πρὸς τὴν κατωτέραν τάξιν, ὑπάλληλοι, τεχνίται· ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὁποιοὶ τὴν ἡμέραν ἐκούρασαν τὰ νεῦρά των ἢ τοὺς μῦς των εἰς ἐπιπόνους ἢ ἀνιαράς καὶ πεζὰς ἀσχολίας, ἔρχονται τὸ βράδυ καὶ κάθονται εἰς τὰ καθίσματα των μὲ πνεῦμα νωθρόν, πολὺ ὀλίγον ἀπαιτητικόν, καὶ μὲ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ διασκεδάσουν. Ἰδέας ; φιλοσοφίας ; τί νὰ τὰς κάμουν ; ζητοῦν συγκινήσεις εὐκόλους καὶ προχείρους, πράγματα ἀπλά καὶ διασκεδαστικά, μὴ κρημνίζοντα τίποτε μέσα των, τέρποντα χωρὶς ν' ἀπασχολοῦν καὶ νὰ κουράζου τὸν νοῦν· μὲ τὸ εἰσιτήριο τῶν ἡγόρασαν οἱ ἄνθρωποι τριῶν ὥρων ἀπουσίαν ἀπὸ τὴν πραγματικότητά καὶ ἡμεῖς, εὐσυνειδήτως, ἀναλαμβάνομεν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς τὸ συμφωνηθὲν ποσὸν τῆς διασκεδάσεως, καὶ

ὅσον εἰμποροῦμεν μάλιστα περισσότερον διὰ νὰ ἐπανεέλθουν καὶ αὐριοι· διότι τοὺς χρειαζόμεθα, κύριε, διότι ἀπὸ τὸ θυλάκιον αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἡ ὑπαρξὶς τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου· μήπως νομίζετε ὅτι οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ τεχνοκρίται σας θὰ μετρήσουν τὰς τέσσαρας πέντε ἑκατοντάδας δραχμῶν, αἱ ὁποῖαι χρειαζονται κάθε ἑσπέραν δι' ἐνοίκια, φωτισμὸν καὶ ὄλην τὴν πολυσύνθετον συντήρησιν τῶν ἐμφύχων καὶ ἀψύχων τοῦ θιάσου ;

« Σὰς βεβαίῳ ὅτι μοῦ εἶνε ἐντελῶς ἀκατανόητος ἡ ἐπίθεσις αὐτὴ κατὰ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, ἢ ἀπὸ ὑψηλοῦ, ἢ ὁποία προσελαθε τόσο ἐπιδεικτικὸν χαρακτήρα· ἡ ὕβρις τῶν ἑλληνικῶν θιάσων κοντεύει νὰ καταντήσῃ σήμερον τίτλος καλαισθησίας καὶ ἀνωτέρας μορφώσεως. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λέγετε, σὰς παρακαλῶ, τί τοὺς πταίει ; τὰ ἔργα ἢ οἱ καλλιτέχνη ; τὰ ἔργα, δόξα τῷ Θεῷ, ἔχου, ὅπως σὰς εἶπα, διεθνῆς κύρος δακρῶν ἢ γέλωτος· συμβαίνει μὲ τὰ θεατρικὰ ἔργα ὅ,τι μὲ τὰ ὑφάσματα καὶ ὀλίγον μὲ ὅλα μας· ἀφοῦ δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐγγωρία παραγωγῆ, γίνεται εἰσαγωγῆ ἀπ' ἔξω· τὸ ἐμπόρεμά μας εἶνε γαλλικῆς ποιότητος καὶ δὲν ἐπιδέχεται συζήτησιν. Οἱ καλλιτέχνη πάλλιν ; Ἐὰν ἐδῶ ἰσχύη τὸ ἀρχαῖον ῥητὸν «οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι», ἐὰν ἐδῶ ὁ φθόνος ἀποτυφλώνη, ἄλλου, ἐκτιμοῦν, φίλε μου, τοὺς ἑλληνας καλλιτέχνας· ξέναι χεῖρες μᾶς παρασημοφοροῦν εἰς τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐρχόμεθα εἰς ἀμιλλαν, εἰς ἀνταγωνισμὸν τέχνης πρὸς ξένους καλλιτέχνας, καὶ ὑπὸ τὰ βλέμματα τῶν ἐθνικοτήτων, ἐν μέσῳ ἐθνικῆς φρενιτικῆς τῶν Ἑλλήνων, ἐν μέσῳ δακρῶν ὑπερηφανείας ἀνακρηυττόμεθα νικηταί· ἔχομεν θὰ εἰπῆτε καὶ ἡμεῖς τὴν σαβοῦράν μας, καὶ πολλὴν μάλιστα, καὶ ὡς τέχνη καὶ ὡς μόρφωσις καὶ ὡς ἀνατροφή, ἀλλ' ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον βαλέτω· στρέψατε τὸ βλέμμα σας εἰς τοὺς λεγόμενους λογίους, εἰς τοὺς ἄλλους καλλιτέχνας καὶ καταδικάσατέ μας ! . . . »

Ὁ ποιητὴς μοῦ ἔλεγε :

« — Ὅταν παρευρίσκωμαι εἰς παραστάσεις ἑλληνικῶν θιάσων, μοῦ φαίνεται ὡς νὰ βλέπω εἰσοδὸν βαρβάρων εἰς μαρμαρίνον ναὸν θεοῦ· τὸ

δρᾶμα, ἢ κατ' ἐξοχὴν ποίησις, ἢ ἀποκορύφωσις τῆς τέχνης τοῦ λόγου, ἢ τελειότερα μορφή τῆς πνευματικῆς δημιουργίας, «ἢ σύνθεσις ὅλων τῶν δημιουργικῶν συμβόλων, ἢ γενέτειρα ψυχικῶν κόσμων», ὅπως ἔλεγε προχθές εἰς ποιητῆς, βεβηλώνεται καθ' ἐκάστην ἐπὶ τοῦ ῥυπαροῦ σακιδώματος τῆς σκηνῆς· καὶ μοῦ ἔρχεται εἰς τὸ στόμα ἡ ἀγωνιώδης κραυγὴ τῶν Ἀθηναίων γερόντων πρὸς τὸν Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῷ πατοῦντα τὰ ἄβρατα :

πάμμορ', ὦ φύλαξαι
μετάσταθ', ἀπόσταθ'· πολ-
λὰ κέλευθος ἐρατοῦει.

Μὲ ποῖον δικαίωμα οἱ ἄνθρωποι οὗτοι προβάλλουσι τόσο οἰκτρῶς εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον καὶ αἰσθητοποιοῦν εἰς τὸ παράπηγμά των τὰ ποιητικὰ πλάσματα τοῦ Σαίξπηρ ἢ τοῦ Ἴψεν ; Τί παρεμβάλλουσι τοὺς μορφασμοὺς των καὶ τοὺς σφαδασμοὺς των μεταξύ αὐτῶν καὶ ἡμῶν, καὶ διατί ἡ ἀτεχνία των μᾶς ἀποσπᾷ ὀδυνηρῶς ἀπὸ τὴν ψυχικὴν συγκίνησιν, τὴν ὁποῖαν θέλει νὰ γεννήσῃ ἐντὸς μας ὁ ποιητῆς ; Πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ Γκαίτε, νὰ μὴ θέλῃ τὴν ἐπὶ σκηνῆς παράστασιν τῶν ἔργων τοῦ Σαίξπηρ ! . . « Ἐν σαίξπηρειον ἔργον, ἔλεγε, βαθύτερον καὶ καθαρώτερον τὸ αἰσθανόμεθα διὰ τῆς ἀναγνώσεως· δὲν ἀποσπώμεθα οὔτε ἀπὸ τὴν ἐπιτυχῆ οὔτε ἀπὸ τὴν ἀνεπιτυχῆ ὑπόκρισιν. Δὲν ὑπάρχει ὑψηλότερα καὶ εὐγενεστέρα ἀπόλαυσις ἀπὸ τὸ ν' ἀκούη κανεὶς, μὲ κλεισμένους ὀφθαλμοὺς, διὰ φυσικῆς καὶ ἀρμυζούσης φωνῆς ὅχι ἀπαγγελλόμενον ἀλλ' ἀπλῶς ἀναγινωσκόμενον σαίξπηρειον ἔργον. Παρακολουθοῦμεν τὸν στήμονα εἰς τὸν ὁποῖον ὑφαίνονται τὰ γεγονότα. Φανταζόμεθα ἐμπρὸς μας τοὺς χαρακτήρας· διὰ τῶν λόγων των μανθάνομεν ἐντελῶς τί συμβαίνει ἐντὸς των ».

Τὸ δραματικὸν ἔργον, ἐπειδὴ τάχα ἔχει διαλογικὴν μορφήν, ἐπεταί ὅτι ἔχει ἀνάγκην νὰ λάβῃ τὴν σάρκα καὶ τὰ ὀστά τοῦ πρῶτου αὐτοδιδάκτου χειρῶνακτος ; Ὁ ἴδιος ὁ Γκαίτε εἶπεν ἐπανειλημένως καὶ διὰ τὸν Φάουστ καὶ δι' ἄλλα δρᾶματά του ὅτι οὐδόλως ὑπελόγησε κατὰ τὴν συγγραφὴν των τὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἐντύπωσιν. Ὁ Βύρων εἰς πολλὰ τῶν ὠραιότερων του ἔργων ἐπροτίμησε τὴν δραματικὴν μορφήν ὅχι διότι ἐσκέφθη ποτὲ νὰ παραδώσῃ εἰς τὰς βασάνους τῶν ἠθοποιῶν τὸν Κάιν ἢ τὸν Σαρδανάπαλλον, ἀλλὰ διότι ἡ μορφή αὕτη παρείχεν εἰς αὐτὸν τὸ μέσον νὰ ἐκφράσῃ ζωηρότερα καὶ παραστατικώτερον τὰ ἀσυλληπτότερα ψυχικὰ ἀπόκρυφα τῶν ἡρώων του. Πράγματι, ἡ διήγησις καὶ ἡ περιγραφή ὅσον ζωνταναὶ καὶ ἂν εἶνε, εἶνε ὡραὶ ἐνώπιον τῆς

δραματικῆς μορφῆς. Εἰς τὸ δρᾶμα οἱ ἄνθρωποι χαρακτηρίζουσι ἑαυτοὺς διὰ τῶν ἰδίων των λόγων, ζοῦν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, ἀκούομεν τὴν φωνὴν των· ἡ γοργὴ ἀλληλουχία των σκηνῶν, ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν λόγων ὡς διαξιφισμῶν, ἡ ἐπίθεσις καὶ ἡ ἀμυνα τῶν ψυχῶν, ἐγελίουν τὴν κίνησιν καὶ τὸν θόρυβον τῆς ζωῆς· ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν ψυχικῶν νεφῶν γεννᾶται ἡ ἀστραπή, εἰς τὴν λάμψιν τῆς ὁποίας διακρίνομεν τὰ σκοτεινὰ βᾶθη τῆς ἀνθρωπίνης ὑπαρξέως. Καὶ διὰ νὰ εἰσελθῶ εἰς τὸ ἄδυτον τῆς μεγάλης ποιητικῆς ψυχῆς μοῦ χρειαζέται ἡ χειραγωγία ἐνὸς ἀνθρώπου, ἀσυγκρίτως κατωτέρου μου, ὡς διὰ νὰ θαυμάσω τὸν Παρθενῶνα θὰ μοῦ ἐχρειαζέτο νὰ αἰματώσῃ τὸ συναίσθημά μου ἡ βέβηλος ἀμάθεια χυδαίου ξεναγοῦ ! »

Εἰς τὸν ἠθοποιόν ἀπεκρίθη :

— Τὰ ἔργα τὰ ὁποία ὀλίγον τυχαίως ἀνασῦρετε ἀπὸ τὰ εὐρωπαϊκὰ δραματολόγια ἐγῆρασαν εἰς τὴν πατρίδα των, τὰ πλείστα, καὶ ἀπέθανον καὶ εἶνε βουκολάκισμα ἢ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐμφάνισις των· πᾶν ἔργον τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει μέσα του ὑπέροχον ἀντίληψιν τῆς ζωῆς καὶ δὲν ἐγελίει τὴν κλιονίαν φρικίας τραγικῆς ἀληθείας, εἶνε νεκρὸν· τοιαῦτα δ' εἶνε τὰ περισσότερα ἔργα τῶν σκηνογραφῶν. Ποίησιν, ιδέας, δραματικὴν πνοήν δὲν ἔχου διόλου· ἔχου μόνον ἀριθμητικῶς ὑπολογισθεῖσαν διαδοχὴν σκηνῶν καὶ διὰ τοῦ διαβήτου καταμετρηθὲν ἐνδιαφέρον· ἡ ζωὴ δὲν ἀναβρῖει ἐνδοθέν των, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ μόνης τῆς ὑποκρίσεως, ὅπου δὲ αὕτη λείπει, δὲν ἔχου οὐδὲ τὸν γαλθανισμὸν τῆς ψευδοῦς ζωῆς. Ἐπι τὰ πλείστα ἐξ αὐτῶν ἐγεννήθησαν, ὑπὸ τὸ κράτος κοινωνικῶν προλήψεων ἢ κρίσεων, ὡς διαφώτισις ἢ διαμαρτυρία, καὶ ἀνεβιβάσθησαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, εἰς στιγμὴν δεδομένην, ὡς ἀπάντησις εἰς ἀγωνιώδη προσδοκίαν ἐνὸς ὀλοκλήρου λαοῦ· παρῆλθον δεκάδες ἐτῶν ἔκτοτε· οἱ τολμηροὶ συλλογισμοὶ ἐγενίαν πραγματικότης, αἱ σιλοβουσαι εὐφυολογίαι ἐσκωρίασαν, καὶ παριστάμεθα εἰς τὴν ἐχθρίαν θυρῶν πρὸ πολλοῦ ἀνοιχθεῖσῶν.

Ἡ περὶ τοῦ κοινοῦ μέριμνά σας καὶ ἡ φιλοφροσύνη σας ἔχει βιομηχανικὴν ἀξίαν, ἀλλὰ καρμίαν σχέσιν μὲ τὴν τέχνην· ἡ τέχνη διέρχεται ἀπὸ τὸν ἐγγεφέalon καὶ τὴν καρδίαν, ἀλλὰ δὲν καταβαίνει μέχρι τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος· οἱ στομαχικοὶ ὑπολογισμοὶ δὲν ἔχου τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὰ καλλιτεχνικὰ ιδεώδη. Εἴσθε εὐτυχεῖς διὰ τὴν τεχνικὴν σας αὐτάρκειαν· ὅπου φθάνει τὸ βλέμμα σας βλέπετε πρασινάδας καὶ ἄνθη καὶ

δάφνας διὰ στεφάνους· δὲν φαντάζεσθε ὅτι κρύπτεται τίποτε περαιτέρω, οὐδὲ βασανίζεσθε διὰ τὴν ζήτησίν του.

Πρὸς δὲ τὸν ποιητὴν εἶπα :

— Ἡ μέθοδος τοῦ Γκαίτε διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν σαικσπηρείων ἔργων ὁμοιάζει πρὸς τὰς γιγαντιαίας ἐκείνας πανοπλίας, αἵτινες προσαρμόζονται μόνον εἰς τὰ πελώρια σώματα, διὰ τὰ ὅποια κατασκευάσθησαν. Ἡ ἀνάγνωσις ἐνὸς δράματος ἀπαιτεῖ παραγωγικὴν φαντασίαν, τὴν ὅποιαν ὀλίγοι μόνον ἔχουν· τὰ βοηθήματα τὰ ὅποια παρέχει τὸ ἔπος ἢ τὸ μυθιστόρημα λείπουν ἐδῶ· εἰς τὸ δράμα ἀφίνονται πολλὰ κενὰ πρὸς συμπλήρωσιν· ὑπάρχουν χάσματα ἀπαιτούμενα ἄλλα· ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ συνδημιουργήσῃ μετὰ τοῦ ποιητοῦ, καὶ ποῦ νὰ εὑροῦν ὅλοι τὴν δύναμιν τῆς προβολῆς εἰς τὸν αἰσθητικὸν κόσμον ὄντων ἀποτελουμένων ἀπὸ λέξεις; Ἐπειτα εἶνε μεγάλη πλάνη ἡ ἰδέα ὅτι τὸ δραματικὸν ἔργον ἀποτελεῖται ἀπὸ μόνον τὸ κείμενον του· τέσσαρα καὶ ἐνίοτε πέντε εἶνε τὰ οὐσιώδη συστατικά στοιχεῖά του· ἡ ποίησις πρῶτα πρῶτα, ἀλλ' ἔπειτα ἡ ὑπόκρισις, καὶ ἡ ἐνσκήνωσις, καὶ ἡ συμπληροῦσα τὴν ἐνσκήνωσιν διακοσμητικὴ τέχνη καὶ ἐνίοτε καὶ ἡ μουσική. Ὅλα ταῦτα μαζί, ἐν τῇ ἁρμονίᾳ των, ἀποτελοῦν τὸ ἀληθὲς δραματικὸν ἔργον, καὶ μόνον ὅπου ὑπάρξῃ ἡ σπανία καὶ εὐτυχὴς σύμπτωσις των δύναται νὰ γείνη λόγος περὶ καλλιτεχνικῆς ἀπολαύσεως. Ὅπου ὁ ἠθοποιός, κατὰ τὴν ὡραίαν ἔκφρασιν τοῦ μεγάλου Ἐκκοφ, «βυθισθῆ ὡς δύτης εἰς τὴν θάλασσαν τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημά-

των καὶ παθῶν καὶ ζήτησιν τὸν μαργαρίτην ἕως ὅτου τὸν εὕρῃ», ὅπου διὰ τῆς πιστῆς καὶ γραφικῆς ἀναπαραστάσεως τῆς ἐξωτερικῆς πραγματικότητος εἰσπνεύσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ ἀτμοσφαῖρα τῶν τόπων καὶ τῶν χρόνων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αἱ ἰδέαι κυκλοφοροῦν εἰς τὸ φυσικὸν των περιβάλλον, ἐκεῖ μόνον συλλαμβάνεται φρίσσουσα ἡ ψυχὴ τοῦ δραματικοῦ ἔργου καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ἀλήθεια καθ' ὅλην τὴν ἐντασίν της καὶ τὸ βάθος της.

Τὰ τεχνικὰ καὶ ὑλικὰ μέσα τῶν παρόντων ἑλληνικῶν θιάσων εἶνε ἀνεπαρκῆ διὰ τοιοῦτον ἰδανικόν· ὑπάρχει κοινόν, δυστυχῶς ἀπέραντον ὡς ἡ θάλασσα, καταβληγόμενον ἀπὸ τοὺς Πειρατάς, τοὺς Ἀνθρωποφάγους, Ἰωσίαν τὸν Ἀκτοφύλακα, τὸν Γιὸν τῆς Νυκτός, τὸ Βοῦδολιθαδο, τὸν Μπαρμπαλινάρδον κτλ. κτλ. Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ἀναμένουν παρὰ τοῦ θεάτρου τὴν ἀφύπνισιν τοῦ βαθύτερου εἰς τὴν ψυχὴν των λανθάνοντος ἀνθρωπίνου ὄντος, τὰς ἀρρήτους συγκινήσεις τῆς ἀναγνωρίσεως ἡμῶν αὐτῶν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς καλλιτεχνικῆς φρικιάσεως, τὴν ἀντιληψιν ζωῆς ὑπερτέρας καὶ ἀληθεστέρας ἐν ὑπερόχω τῆς τέχνης ὁράματι. Ἄς διακριθῶν οἱ ναοὶ κατὰ τὴν θρησκείαν· οἱ βάρβαροι ἄς σύρονται πρὸ τῶν σκαιῶν καὶ μορφαζόντων εἰδώλων των· οἱ ἄλλοι ἄς ἀτενίζου, ἐν πνευματικῇ ἀνυψώσει, τὴν θεῖαν μορφήν καὶ ἄς φωτίζωνται ἀπὸ τὴν ὑπέργειον αἴγλην της. Τὸν νέον τοῦτον ναὸν τῆς τέχνης, κατάλευκον ἐν μέσῳ τοῦ καταπρασίνου ἄλσους τοῦ ἰδανικοῦ, μακρὰν πάσης βεβήλου ἐκαφῆς, θὰ δυνηθῆ ἄρ' ἂν ἀνεγείρῃ ἡ καλλιτεχνικὴ ἰδιοφυΐα τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς «Νέας Σκηνῆς»; Τὸ ἐλπίζομεν μετὰ πεποιθήσεως.

Α. Π. Κ.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ παρακολουθήσουν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ὄχι τὰ δημοσιευόμενα μόνον εἰς τὰ «Παναθηναία». Δὲν ἀποτελοῦν αὐτὰ τὴν δόλην τῆς φιλολογικῆς καὶ ἐν γένει τῆς πνευματικῆς κινήσεως. Θέλομεν ἐφαρμοζόντες τὸ πρόγραμμά μας νὰ καταστήσωμεν τὸ κοινὸν ἐνήμερον τῶν ἐκδιδόμενων ἔργων καὶ τῆς ἀξίας των. Διὰ τινὰ ἐξ αὐτῶν θὰ δώσωμεν περίληψιν μόνον, περιοριζόμενοι εἰς ὀλίγας κρίσεις. Ἄλλα θ' ἀναλύσωμεν λεπτομερῶς. Ἐν γένει θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἀξίαν καὶ νὰ καθορίσωμεν τὸν χαρακτήρα των.

Μὲ εὐκρίνειαν καὶ θάρρος θὰ εἰπωμεν τὴν γνώμην μας. Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Χρηστομάνος ἀναλαμβάνει τὴν Ποίησιν. Ὁ κ. Ἀριστοτέλης Κουρτίδης τὸ Θεῖον. Ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος τὸ Διήγημα. Καὶ οἱ τρεῖς, συνεργᾶται μας ἐκ τῶν καλλίστων, ἀνέλαβον μὲ προθυμίαν τὸ δύσκολον αὐτὸ ἔργον.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ φιλολογικὰ περιοδικὰ πολὺς λόγος γίνεται περὶ τοῦ πολωνοῦ ποιητοῦ Γιάν Κάροβιτς. Ὁ χωρικός οὗτος καὶ υἱὸς χωρικῶν, ἐκ τοῦ μέρους τῆς Μεγάλης Πολωνίας τοῦ ἀνήκοντος εἰς τοὺς Γερμανοὺς καταγόμενος ἀνεδείχθη ὁ βάρδος τῶν χωρικῶν. Ἡ ἐνδειὰ τὸν ἠνάγκασε νὰ διέλθῃ τὴν νεότητά του εἰς τὸ καλυθόσπιτον τῆς μητρὸς του. Ἐπὶ ὀλόκληρα ἔτη διήνευε περὶ δέκα χιλιάμετρα τὴν ἡμέραν διὰ νὰ πηγαίη εἰς τὸ σχολεῖον. Τόσον δὲ ἐγέμισεν ἡ ψυχὴ του ἀπὸ τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ποίησιν τῶν περὶ αὐτόν, ὥστε μὲ ὅλην τὴν ἀνωτέραν παιδείαν τὴν ὅποιαν ἔλαβεν εἰς δύο πανεπιστήμια, ἔμεινε κατὰ βάθος ἀληθῆς χωρικός, μοναδικὸς εἰς τὸ εἶδος του, δημιουργὸς ἀνεῆς φρικιάσεως, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τὴν ὅποιαν εἶχε μεταχειρισθῆ ὁ Οὐγγὼ διὰ τὸν Μπωδελαιρ. Ἡ φωνὴ του γίνεται ἐντονωτέρα καθ' ἑκάστην· ἐνίοτε ἔχει ἤχους ἰσχυροῦς ὡς ἡ κωδωνοκρουσία καθεδρικοῦ ναοῦ· ἄλλοτε ὁμοιάζει μὲ βρυχηθμὸν λέοντος. Σύγχρονος τῶν ἀπληγισμένων ἐκείνων, οἵτινες ἐπαναλαμβάνουν μετὰ τοῦ Βερλαϊν «ὄλα τὰ ἔπιαν, ὄλα τὰ ἔφαγαν, τίποτε δὲν μένει νὰ

εἰπῆ κανεῖς» λέγει νέα πράγματα, καὶ τὰ λέγει ἐντόνως καὶ διαγῶς. Ἄλλοι ποιηταὶ ἀποπλανῶνται ζητοῦντες πλουσίας ὁμοιοκαταληξίας καὶ σπάνια συναισθήματα, ἀλλὰ μένουσιν οἱ ἴδιοι πάντοτε, δούλοι τῶν ὄνειρων των. Αὐτὸς ὁμοιάζει πρὸς δρῦν, ἧτις αὐξάνει ἀνεπαισθήτως καὶ βάλλει ῥίζας ὄλονεν βαθυτέρας καὶ περισσότερο ἀδιασίστους. Ἄνευ ἐπιτηδεύσεως, μὲ παραφορὰν ἀκατάσχετον ψάλλει τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. Οὐδέποτε αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του τόσον μέγαν ὅσον ὅταν μὲ ἐν κομματάκι συναισθήματος δημιουργῇ μεγαλοπρεπῆ βωμὸν εἰς τὴν Φύσιν». Εἶνε ὁ ποιητὴς τῶν ταπεινῶν, ὁ ποιητὴς τοῦ πόνου, ὁ φίλος τῶν δυστυχῶν οἵτινες ὑποφέρουν, ἀλλὰ δὲν παραπονοῦνται. Ἡ ποίησις του εἶνε κατὰ τὴν φράσιν του «ἡ ἡχώ τῆς ὀδύνης τῶν λαῶν, ἡ ἐπιθυμία τοῦ φωτός, τοῦ ἄρτου καὶ τῆς ἐλευθερίας». Ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἀρχήν: «καλλίτερα ν' ἀρπάξῃ κανεῖς εἰς τὰς χεῖρας τὸν πέλεκυν παρὰ νὰ πέσῃ ὑπὸ τὸ κτύπημα τοῦ πελέκεως». Ἄφ' οὗ ὀνειροπόλησε τὸ κοινωνικὸν ιδεῶδες, ταξιδεῖται πρὸς τὸ ἄπειρον ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἄστρου τὸ ὅποιον καταφέγγει ὄλον τὸ ἔργον του. Σκέπτεται περὶ τῆς αἰωνίου πάλης τοῦ Ἄγαθοῦ καὶ τοῦ Πονηροῦ καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐρωτικά ἄσματα του εἶνε γεμᾶτα ἀπὸ ὑπέρλαμπρον πανθεισμὸν. Ἡ ἁπλὴ ψυχὴ του καταφαίνεται πρὸ πάντων εἰς τὰ ἑκατὸν περίπου σοννέια, εἰς τὰ ὅποια, μὲ γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, διηγείται τὴν ζωὴν τοῦ πολωνοῦ χωρικοῦ. Εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικὸν ἔργον του.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ἀπέτεινε εἰς τοὺς γνωστοτέρους Γάλλους συγγραφεῖς τὸ ἐξῆς ἐρώτημα :

— Φρονεῖτε ὅπως ὁ Τολστόη, ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα δὲν εἶνε μεγάλα εἰμὴ διότι εἶνε προσιὰ εἰς ὅλους καὶ καταλητὰ ἀπὸ ὅλους;

Ὁ μυθιστοριογράφος Ρεδ, ὁ γνωστός διὰ τὴν βαθεῖαν γνώσιν τῶν φιλολογικῶν τοῦ Βορρά καὶ ἄλλοτε καθηγητὴς τῶν νεωτέρων φιλολογικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γενεύης, ἀπήντησε καθαρὰ: «—Ναί, ἀπολύτως.» Ὁ μυθιστοριογράφος Μοντεγκιού εἶπε: «—Ναί, φρονῶ ὅπως ὁ Τολστόη ὅτι ὄλα τὰριστοουργήματα εἶνε ἀπλᾶ.» Ὁ μυθιστοριογράφος Δὲ λὰ Φορέ ἀποκρίνεται: «— Ἀπολύτως.» Ὁ Ἰούλιος Κλαρτὴ ἔγραψεν: «—Εἶμαι τῆς γνώμης τοῦ Τολστόη, τὸ ὡραιότερον τῶν μυθιστορημάτων τὸ ἀποδεικνύει, τὸ ὅποιον δίδει ἀφορμὴν σκέψεων εἰς τοὺς φιλοσοφοῦντας καὶ διασκεδάζει τὸ πλῆθος: ὁ δὲν Κιγῶτος.» Ὁ μυθιστοριογράφος Πουβιγιών, ὁ τρυφερός ζωγράφος τοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου ἀπήντησε: «—Τὰ μεγάλα ἔργα εἶνε τὸ πλεονέκτημα ὀλίγων ἐκλεκτῶν, οἵτινες τὰ ἐκτιμῶν, τὰ ἐνοοῦν, καὶ τὰ καθιστοῦν προσιὰ εἰς τοὺς πολλοὺς διὰ τῶν ἐξηγήσεών των, τὰ ἐπιβάλλουν διὰ νοήμονος θαυμασμοῦ, δι' ἐνθουσιασμοῦ τὸν ὅποιον μεταδίδουν. Δὲν ὑπάρχει ἔργον ἀξίον λόγου, τὸ ὅποιον νὰ μὴ παρεγνωρίσθῃ ὑπὸ τοῦ πλῆθους.» Ἄν ἀνέφε-

ρον παραδείγματα θά ἔγραφον τὴν ἱστορίαν ὄλων τῶν δοκιμασιῶν τῆς τέχνης καὶ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας.» Ὁ Μπάουερ: «—Νὰ εἴσθε βέβαιοι ὅτι τὸ πλῆθος ἐκλέγει καὶ ἀγαπᾷ μόνον τὰ στοιχειώδη διανοητικὰ προϊόντα, τὰ μέτρια, τὰ ἔχοντα μορφήν κατὰ συνθήκην παραδεδεγμένην.» Ὁ Ρεμπράχ: «—Τὰ μεγάλα ἔργα προσιτὰ εἰς ὄλους; Ὁχι ὁ Τολστόη ἀλλ' ὁ Δενερὴ θά ἐπενόησε τὴν γνώμην αὐτήν.» Ὁ Ραμπουσσάν: «—Ἡ ἀντίληψις τῆς τέχνης προϋποθέτει τὴν καλλιτεχνικὴν ἀγωγήν, ἢ τὸ ἐμφυτον χάρισμα, ἢ τοῦλάχιστον τὴν γενικὴν ἱκανότητα τῆς αἰσθήσεως τοῦ καλοῦ. Εἶνε ὄλοι καλλιτέχνηται ἐξ ὁρμηφότου ἢ ἐξ ἀνατροφῆς; Ἐχουν ὄλοι τὴν ἀπαιτουμένην ἀντίληψιν; Τότε λοιπόν;» Ὁ Σαντάβοάν: «—Ἡ Τέχνη καὶ τὸ ὠραῖον εἶνε ἰερά μυστήρια, τὰ ὅποια φοβοῦμαι ὅτι θὰ διαφεύγουν πάντοτε τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν καλαισθησίαν τῶν πολλῶν.» Ὁ Σίμ: «—Ἡ τέχνη εἶνε στοιχεῖον ἀριστοκρατίας. Ἀπαιτοῦνται σπουδαί, μακρὰ προπαρασκευῆ ἀπαιτεῖται ἄνεσις καὶ ἐπομένως χρήματα ὅπως γείνη τις ἱκανὸς νὰ ἐκτιμῆσῃ τὰριστοουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.» Ἡ κόμισσα Διάννα, ἢ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦτο τόσας ὠραίας συλλογὰς σκέψων καὶ γνωμῶν δημοσιεύσασα εὐφύσως γαλάτις, ἀπεκρίθη: «—Ὁχι, νομίζω ὅτι ἀπαιτεῖται προπόνησις τοῦ πνεύματος διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὰς φιλολογικὰς καλλονάς, ὅπως ἀπαιτεῖται ἀγωγή τῶν ὀφθαλμῶν διὰ νὰ θαυμάσων τὸν Μιχαὴλ Ἀγγέλον καὶ τὸν Λεονάρδον δὰ Βίντσι.»

ΑΓΓΛΟΣ τις ὀνομαζόμενος Σαμουὴλ Βούτλερ εἰδημοσίευσεν πρό τινος σύγγραμμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀγωνίζεται ν' ἀποδείξῃ, καὶ νομίζει ὅτι τὸ κατορθώνει, ὅτι συγγραφεὺς τῆς Ὀδυσσεΐας εἶνε γυνή. Ἦτο νέα καὶ παρθένα, συγγενὴς τοῦ βασιλέως Ἀλκινοῦ, ἴσως θυγάτηρ του, ἴσως αὐτὴ ἢ ἰδία Ναυσικία!

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ περιοδικὸν «Ἀμερικανὸς Ἐπιστήμων» καταγγέλλει τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ Ἀγγλοὺς ὅτι χρησιμοποιοῦν τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ Ζουρά καταδικούς εἰς κατασκευὴν πλαστῶν αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων. Διακόσιοι περίπου καταδικοὶ ἐργάζονται μὲ τὴν δεξιότητα, ὥστε οἱ ὀξυδερκέστεροι τῶν ἐμπειρογνομῶνων δυσκολεύονται νὰ διακρίνουν τὰς γνησίας αἰγυπτιακὰς ἀρχαιοτήτας τῶν ψευδῶν. Ἔως τῶρα ἢ παραποίησις περιωρίζετο εἰς μικρὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ βιομηχανία μέλλει νὰ λάβῃ ἀνάπτυξιν, ὀλόκληροι δὲ σαρκοφάγοι καὶ μούμιαι καὶ ἀγάλματα καὶ πάπυροι προκίεται νὰ τεχνουργηθῶσιν. Ἐφ' ὅσον ἢ κατανάλωσις τῶν ἀρχαιοτήτων τούτων ἐγένετο μόνον ἐν Ἀμερικῇ, τὰ σοφὰ σωματεῖα τῆς Ἀγγλίας δὲν ἀνησυχῶν πολὺ ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ προϊόντα ταῦτα τοῦ ψεύδους ἀπειλοῦν νὰ κατακλύσουν καὶ τὴν ἀγγλικὴν ἀγοράν, ἢ Βασιλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀπέτεινε εἰς τὸν Λόρδον Σώλσβαρῦ ἐντόνον διαμαρτυρίαν καυτηριάζουσα τὴν ἐπαίσχυντον ταύτην βιομηχανίαν.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ. Ἡ ὑπὸ Γερμανῶν διοργανωθεῖσα ἀποστολὴ τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας ἐπανέκαμψεν εἰς Εὐρώπην μετὰ διετῆ περιοδείαν κατ' ἐξοχὴν καρποφόρον εἰς τὸν

Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν. Ἀρχηγὸς τῆς ἀποστολῆς ἦτο ὁ καθηγητὴς Σάουενφελδ διευθυντὴς τοῦ Μουσείου τῆς Βρέμης· κύριος σκοπὸς αὐτῆς ἦτο ἡ μεθοδικὴ διερεύνησις τῆς νήσου Λαϊζάνης εἰς τὸν μεσημβρινὸν Εἰρηνικόν. Οἱ ἐξερευνηταὶ ἐμελέτησαν ἐπισταμένους τὰ ἕθη τῶν πτηνῶν τὰ ὅποια φωλεύουν εἰς τὸν βράχον τοῦτον, συνέλεξαν ποικίλα εἶδη αὐτοχθόνων πτηνῶν καὶ παρέλαβον μετ' ἑαυτῶν σκελετοὺς, ἑκατοστάς δερμάτων, φωλεὰς· ἐπίσης συνέλεξαν πολλὰς γελῶνας. Ἐκ τῶν βοτανικῶν εὐρημάτων ἀξία λόγου εἶνε τὰ ὑπόλοιπα φοίνικος ἐντελῶς ἐξαφανισθέντος. Μεγάλην ἀξίαν ἔχει καὶ ἡ θαυμασία συλλογὴ τῶν κοραλλίων. Ἡ ἀποστολὴ ἐπισκεφθῆ καὶ τὴν Νέαν Ζηλανδίαν καὶ τὴν νήσον Τσάθαμ, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Σάουενφελδ παρέλαβε σκελετὸν ἰθαγενούς· οἱ ἀργεῖνοι κάτοικοι τῶν νήσων τούτων ἠραιώθησαν μέγας, μετὰ τινα δ' ἔτη ἢ φυλὴ τῶν θά ἐξαφανισθῆ ὀλοσχερῶς.

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΙ ὁ Σαίξπηρ εἶνε τόσον δημοτικὸς ὅσον ὁ Γκαίτε καὶ ὁ Σίλλερ, θεωρεῖται δὲ σχεδὸν ὅσον οὗτοι ἀντιπροσωπεῖ τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ πνεύματος· ὁ βωμὸς τὸν ὅποιον ὕψωσεν εἰς τὸν μέγαν ἀγγλον ὁ Λέσιγγ κρημνίσας ἀμελείτως τὰ δραματικά εἶδωλα τῆς γαλλικῆς καλαισθησίας παραμένει ἀκόμη ὀρθὸς περικυκλούμενος ὑπὸ εὐλαβῶν. Σαίξπηρ εἶνε ἑταιρεία ὀφίσταται ἐν Γερμανίᾳ ὅπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ φροντίζουσα περὶ συλλογῆς παντὸς μνημείου ἀφορῶντος εἰς τὸν Σαίξπηρ, καὶ ζωηρῶς ἐργαζομένη πρὸς διάδοσιν τῶν ἔργων του. Ἡ Ἐταιρεία αὕτη ἐδρεύουσα ἐν Βειμάρῃ ἀπεφάσισε τὴν ἀνεγερσιν ἀνδριάντος εἰς τὸν ποιητὴν τὸν «δημιουργήσαντα περισσότερον μετὰ τὸν Θεόν». Ἡ πρότασις ἐγένετο μετ' ἐνθουσιασμοῦ δεκτὴ καὶ μετ' ὀλίγον ὁ ὀρειχάλκινος Σαίξπηρ θά κοσμή μίαν τῶν ὠραιτέρων ὁδῶν τῆς Βειμάρῃς πολὺ δ' ἐπιτυχῶς ἐξελέχθη καὶ ἡ θέσις ἐπὶ τῆς ὁποίας θά ἰδρυθῆ ὁ ἀνδριάνς· πρὸ τοῦ περιωνύμου θεάτρου, πλησίον τῶν ἡνωμένων ἀνδριάντων τοῦ Γκαίτε καὶ τοῦ Σίλλερ.

ΤΑ ΕΡΓΑ τοῦ Γκέρχαρτ Χάουπτμαν, τοῦ πολυχρότου συγγραφέως τῶν Ὑφαντῶν, ἐκλύουν παντοῦ μέγα φιλολογικὸν ἐνδιαφέρον· τοιοῦτο ἐνδιαφέρον ἐξήγειρε καὶ ὁ ἀμαξηλάτης Χένσελ, τὸ σφόδρα πραγματογραφικὸν ἔργον τὸ τόσον ἐπευφημηθὲν ἄλλοτε ἐν Γερμανίᾳ, τὸ ὅποιον ἀνετίθασεν ἐπὶ σκηνῆς εἰς τὸ Ἐλεύθερον Θέατρον ἐν Παρισίῳ ὁ Ἀντοάν.

Πιστὴ καὶ ἀπηκριβωμένη μελέτη γραφικοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, πρόσωπα ἰσχυρῶς διαγεγραμμένα, ἀνευ μὲν ἀτομικότητος ψυχολογικῶς περιεργου, ἀλλὰ πλήρη καταπληκτικῆς δυνάμεως φυσικῆς ζωῆς, ἔμφυτα ἀνευ χαλινῶν, ἀτμόσφαιρα πόνου καὶ ἐμίχλης—, τοιοῦτο εἶνε τὸ τραγὸν καὶ βίαιον τοῦτο ἔργον τὸ μεθύσκον ὡς ἰσχυρὸν ποτόν, ἀπὸ τὸ ὅποιον ὁ θεατὴς ἐξέρχεται εἰς μετὰ τὸν ἔγκραλον καὶ ἐξητηγμένα τὰ νεῦρα. Βεβαίως δὲν αἰσθάνεται τέρψιν, ἀλλ' αἰσθάνεται σφοδρὰν συγκίνησιν.

Ἰδοὺ ἡ ὑπόθεσις δι' ὀλίγων: εἰς ἐν χωρίον, εἰς τὸ βάθος τῆς Σιλεσίας ὅπου ὁ σιδηρόδρομος δὲν εἰσῆλθεν ἀκόμη, ὁ ἀμαξηλάτης Χένσελ ἀνέλαβε τὴν μεταγωγικὴν ὑπηρεσίαν. Αὐτὸς μὲ τοὺς ἵππους του, τὴν γυναῖκά του καὶ τὴν ὑπηρετρίαν του κατέχει τὸ ὑπόγειον ἐνὸς ξενοδοχείου—ζυθοπωλείου. Ὅλον τοῦτο τὸ

περιβάλλον ἀπεικονίζεται πιστῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἡ σύζυγος τοῦ ἀμαξηλάτου ἀποθηρᾷ ἢ ὑπηρετρία λαμβάνει τὴν θέσιν τῆς εἶνε πικρόχολος καὶ φιλοκερδής, ἔχουσα τὴν αἰνιγματώδη φιλοδοξίαν τῶν ἀγροίκων· ὑπέταξεν ἐντελῶς τὸν ἀγαθὸν καὶ χυδαῖον Χένσελ· οὗτος τῇ συγχωρεῖ τὰ παλαιὰ ὀλισθήματά της, ὅταν ἑμῶς μανθάνῃ ὅτι τὸν ἀπατᾷ μὲ ἓνα ὑπηρετὴν τοῦ ξενοδοχείου, ἀλειμμένον μὲ μυραλοιοφᾶς ὡς κουρέα, γίνεται μανιώδης, συντρίβει τὰ πάντα, ἀφίνει σχεδὸν εἰς τὸν τόπον δύο ἀνθρώπους μὲ τὰ κτυπήματά του, ἔπειτα ὑποκύπτει εἰς συμφορῆσιν καὶ ἀποθνήσκει μετὰ τινας ἡμέρας ἐν μέσῳ παραληρητικῆς κρίσεως.

Ἐπὶ τοῦ ἀπλοῦ καὶ τραχέος τούτου θέματος ὁ γερμανὸς δραματοποιὸς κατεσκεύασεν ἔργον ἰσχυρὸν καὶ εἰς μέρη τινὰ βαθῶς συναρτάτων. Ἡ τετάρτη πρᾶξις, ἢ περιέχουσα τὴν σκηνὴν τῆς βιαίας ὀργῆς τοῦ Χένσελ, συγκλονεῖ ἰσχυρῶς, ὁ δὲ Ἀντοάν ὑπεκρίθη αὐτὴν μὲ δύνανμιν ἐκφράσεως ἀνυπερβλήτων, ἥτις ἐφείλκυσε κεραυνούς χειροκροτημάτων.

ΜΕΤΑ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐδιδάχθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Vaudeville ἐν Παρισίῳ ὁ Κατήφορος, (La pente douce), δράμα τετραπράκτων τοῦ Φερνάνδου Βανδερῆ. Ἡ ὑπόθεσις του ἔχει ὡς ἐξῆς: Ἡ κυρία Γενεβιέθη Βρεσσόν καὶ ὁ Πέτρος Κλαράνς ἀγαπῶνται, ἀλλ' ἀνθίστανται κατὰ τοῦ ἐρωτικοῦ πειρασμοῦ, διότι εἶνε ἐντιμοὶ χαρακτῆρες καὶ διότι εὐλαβοῦνται καὶ οἱ δύο πολὺ τὸν Γεώργιον Βρεσσόν, σύζυγον τῆς Γενεβιέθης, ὁ ὅποιος εἶνε ἀξίος πολλῆς ἐκτιμῆσεως. Ἀλλ' ἡ ἀντίστασις των δὲν θά δυνηθῆ νὰ παραταθῆ διὰ παντὸς καὶ ἰδοὺ ὅτι μικρὸν κατὰ μικρὸν, ὠθουμένους ὑπὸ ἀκαταμαχῆτου δυνάμεως, τοὺς παρασύρει ὁ κατήφορος, αὐτοὺς καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως καὶ τὰ ὠραία των ὄνειρα. Ὁ Πέτρος Κλαράνς θέλει ἐν ἀρχῇ ν' ἀπομακρυνθῆ τῆς Γενεβιέθης, ἀλλ' ὁ ἔρωσ μάλλον ἢ ἡ ἀναβολὴ ἀποστολῆς εἰς Ἀφρικὴν, τῆς ὁποίας εἶχεν ἀποφασίσει νὰ συμμετάσχη, τὸν κρατεῖ ἐν Παρισίῳ. Ἀποφασίζουσι τότε ἡ Γενεβιέθη καὶ ὁ Πέτρος νὰ εἴπουν τὰ πάντα εἰς τὸν Βρεσσόν, νὰ εἴπουν ὅτι ἀγαπῶνται, ὅτι ἀνίχουν ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον διὰ παντὸς. Ὁ Πέτρος ἀρχίζει νὰ λέγῃ τὴν ἀποκαλυπτήριον φράσιν, μίαν ἀπὸ τὰς φράσεις ἐκεῖνας τὰς διαφορομένας, τὰς δοκιμαστικὰς, αἱ ὁποῖαι μοιραίως ἐκφέρονται εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Τὴν φράσιν ταύτην ὁ σύζυγος ἐκλαμβάνει ὑπὸ τὴν καθυσταστικὴν τῆς ἔννοιαν. Εἶχε νομίσαι πρὸς στιγμὴν τὴν σύζυγον του καὶ τὸν φίλον του ἐνόησεν, τοὺς διαβλέπει ἄθώους, καὶ ἐκβάλλει τοιαύτην κραυγὴν χαρᾶς, ὥστε ὁ Πέτρος ἀπομένει ἀναυδὸς καὶ κατόπιν βλέμματός τοῦ ὅποιον ἀνταλλάσσει μετὰ τῆς Γενεβιέθης καθυσταστικῆς ἐντελῶς ἐκείνου, ὁ ὅποιος δὲν ζητεῖ ἢ νὰ ζῆσῃ διατηρῶν τὴν πρὸς τὴν σύζυγον καὶ τὸν φίλον ἐμπιστοσύνην του. Οἱ δύο ἐρασταὶ ἀναγνωρίζουσι περιλύτως τὴν ἀνάγκην τοῦ ψεύδους. Ὅπισθοχωροῦν πρὸ τῆς συμφορᾶς τὴν ὁποίαν θά ἐπέφερον διὰ μίαν μόνην λέξεως, θά μνηθῶν τοὺς λοιποὺς ἐραστὰς, θ' ἀκολουθήσουσι ἐμὲ τέλος τὴν ὁδὸν εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ὠθησεν ἡ εἰμαρμένη. Ὁ βουλόμενος ἄς ψέξῃ αὐτοὺς ἐν ὀνόματι τῆς ἀπολύτου ἀληθείας καὶ τῆς ἀκάμπτου ἠθικῆς, ὁ δραματογράφος παρουσιάζει αὐτοὺς ἀπλῶς ἀνικάνους νὰ δημιουργήσουσι τὴν δυστυχίαν, ὑποκύπτοντας εἰς τὸν κοινωνικὸν νόμον τῆς ὑποκρι-

σίας, ἀρκουμένους εἰς τὸ μέτριον διὰ νὰ μὴ ἐπιβάλλουν τὸ χεῖρον.

ΙΩΣ εἰς τὴν μνήμην τινῶν μένει ἀκόμη ἡ ἐνθύμησις τῆς μικρᾶς κορασίδος μὲ τὴν ἐκφραστικὴν μορφήν καὶ τὴν ἀφθονον κόμην, τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον προσὸν τῆς ἀπαγγελίας ἐπροξένοι τόσῃ ἐντύπωσιν εἰς οἰκογενειακοὺς ὀμίλους καὶ εἰς εὐρυτέρας κάποτε συναθροίσεις. Ἡ κοραῖς ἐκεῖνη ἐξηφανίσθη ἀπὸ τὰς

Ἀθήνας, ἐπῆγεν εἰς ἄλλην χώραν, εἰς ἐν τῶν μεγαλύτερων κέντρων τῆς Τέχνης· θά ἦτο ἀμαρτία ν' ἀπολεσθῆ ἢ ἔξαγος ἰδιοφυΐα, καὶ εὐτυχῶς δὲν θ' ἀπολεσθῆ. Ἰδοὺ τί γράφει περὶ τῆς νεαρᾶς Ἑλληνοπούλας ἢ παρισινῆς ἐφημερίδος *Zitblat*. «Εἰς τὰς ἐτησίαις ἐξετάσεις τῆς Κυρίας Ροζέ, τῆς ἐξαίρετου καθηγητρίδος τῆς ἀπαγγελίας, διεκρίθη ἰδίως ἡ δεσποινὴς Κόρινθα Παπαθιέρου, κόρη δεκατριῶν ἐτῶν, πλήρης θαυμασίου ταλάντου καὶ προωρισμένη διὰ λαμπρὸν μέλλον· συνεχίησεν τὸ ακροατήριον διὰ τῆς ὠραίας ὑποκρίσεως μετ' ἧς διηρμήνευσε τὸ πρόσωπον τῆς Ἰωάννας Δ' Ἀρκ. Ἡ θερμὴ καὶ καλλομένη φωνὴ τῆς, τὸ ἄπταιστον τοῦ τονισμοῦ, ἢ καθαρότης

τῆς ἀπαγγελίας, ἡ ἐκφραστικὴ καλλονὴ τῆς ἀπέδω-
καν θαυμασίως τὴν ἠρωϊκὴν γλυκύτητα τῆς Αὐρη-
λιανῆς Παρθένου.

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ Ἐλσιγγφόρς τῆς Φινλανδίας ἐπανειλημ-
μένως παρεστάθη τὸν Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον ἡ
Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλέους εἰς ὥραϊαν φιννικὴν μετα-
φρασιν μετὰ τῆς μουσικῆς τοῦ Saint-Saëns. — Εἰς
δὲ τὴν Κολωνίαν, ἐν τῇ συναυλίᾳ τοῦ αὐτοῦ Ὁδείου,
ἐξετελέσθησαν τρία ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μέλη κατὰ τὴν
διερμηνεύσειν τοῦ ἐν Βερολίῳ καθηγητοῦ Ὁσκάρ
Φλάισερ.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ συνέστη ἑταιρεία πρὸς ἴδρυσιν
Νεωτέρου Ὁδείου μέλλοντος ν' ἀφιερῶθῃ ἰδιαιτέ-
ρως εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην. Ἡ αὕτῃ ἑταιρεία σκο-
πεύει νὰ κατασκευάσῃ δύο μεγάλα θεατρικὰ αἰθούσας
συνηρησμένας ἐκ μερῶν καὶ διαλυτάς, αἵτινες θὰ ἐγκα-
θιδρύνονται εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῶν Παρισίων
καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἀποκέντρους συνοικίας διαμένουσαι ἐπὶ
ἓνα μῆνα εἰς ἐκάστην. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον δέκα
διάφορα ἔργα θὰ παρασταθῶσι, τὰ ἀπομεσήμερον δ' ἐκά-
στης πέμπτῃς θὰ δίδονται ἰδιαιτέραι παραστάσεις
ὄψεων διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων. Ἡ αἴθουσα
θὰ περιλαμβάνῃ 1600 θέσεις, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ θὰ
ποικίλλῃ ἀπὸ 3 φρ. μέχρι 50 ἑκατοστών. Θὰ ἐκτε-
λῶνται εἰς αὐτὰς καὶ λαϊκαὶ συμφωνίαι μὲ τμήματα
εἰσόδου 50 καὶ 25 λεπτῶν.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Ο ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ΚΛΙΜΤ, τοῦ ὁποίου δημο-
μοσιεύομεν τὴν Ἀγάπην εἰς τὴν πρώτην σελίδα,
ἐγεννήθη τὸ 1862 ἐν τῇ κωμοπόλει Baumgarten
παρὰ τὴν Βιέννην τῆς Αὐστρίας ὡς πρωτότοκος υἱὸς
παιχτοῦ λιθογράφου. Τὰ πρῶτα βήματά του εἰς τὴν
Τέχνην διηύθυνεν ὁ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξέχων
βιενναῖος ζωγράφος Λαουφβέργερ, ὅστις ἐπέδρασε
κάπως ἐπὶ τῆς σχεδιαστικῆς καὶ τεχνικῆς αὐτοῦ
ιδιοφυίας. Ταχέως ὅμως ὁ νεαρὸς Κλίμτ ἐχώρασεν
εἰς τὸν οὐράνιον κάμπον τῆς Τέχνης καινούργια μονο-
πάτια, ὅπου μόνος του προγορεῖ καὶ τὰ ὅποια, καθώς
διαβαίνει, φεγγοδοῦν μὲ τὴν λάμπην τῶν δρόμων
τῶν ἀστρῶν. Τὰ ἔργα του ὅλα, ἰδίως δὲ αἱ δύο
τελευταῖαι μεγάλαι συνθέσεις του, ἡ Φιλοσοφία καὶ ἡ
Ἱατρικὴ, προωρισμένα νὰ κοσμησῶσι τὴν ὄροφὴν τοῦ
προδόμου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Πανεπιστημίου τῆς
Βιέννης, εἶναι σὰν βουτηγμένα εἰς ἓν γλαυκὸν καὶ
παλλόμενον φῶς ὑπεργήγνου χάους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον αἱ
ζωγραφικαὶ ἰδέαι, ὡς μία νεφελώδης ὕλη, συμπυ-
κνύονται εἰς μορφὰς χωρὶς νὰ χάνουν ἐν τούτοις τὴν
ἐνότητά των μὲ τὴν πρώτην δημιουργικὴν ἀφετη-
ρίαν. Αἱ μορφαὶ τοῦ Κλίμτ ζοῦν οὕτω μέσα εἰς μίαν
μουσικὴν ἀτμοσφαιραν, ἡ ὁποία εἶνε συγχρόνως ἡ
πρώτη αἰτία καὶ ἡ πρώτη ὕλη τῆς γεννήσεως των
καὶ τῆς ὁποίας μουσικὴ ἐνσάρκωσις πάλιν εἶναι αἱ
διαγεγραμμένοι μορφαί.

Εἶναι ὁ μέλλον ἴσως ζωγράφος ὅστις μεταχειρίζε-
ται τόσον ἰδιαζόντως τὰ χρώματα αὐτὰ ὡς μουσικὰς
καὶ δημιουργικὰς ἰδέας, ἀκριβῶς ὅπως ὁ ποιητὴς πρέ-
πει νὰ πλάττῃ ἀπὸ τὴν μουσικὴν τῆς ψυχῆς του τὰ
ὄντα τῆς φαντασίας χωρὶς νὰ τὰ γυμνῶν ἀπὸ τῶν

ἀρμονικῶν φωτισθέντων τῆς γεννήσεώς των. Διὰ
τοῦτο καὶ τὰ ἔργα του εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ ψυχικὴν δό-
νησιν καὶ ἡ γραμμὴ, χωρὶς νὰ εἶναι μόνον γραμμὴ,
ἀλλὰ κυρίως τάσις πρὸς γραμμὴν, ἐκφράζει τόσα
ἀσύλληπτα συναισθήματα καὶ αὐτὰ μὲ τόσην ἔντασιν
ὅπως καὶ μία ἡχητικὴ γραμμὴ, τὴν ὅποιαν τραβᾷ τὸ
δοξάρι φρικτῶν ἐπάνω εἰς τὴν χορδὴν παλαιοῦ βιο-
λιτοῦ. Αὐτὸς ὁ «ἐντονος ψυχισμὸς», ὅπως θέλω νὰ τὸν
ονομάσω, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν γραμ-
μὴν ἀλλὰ τὴν γεννᾷ, ὁ χαρακτηριστικὸς δι' ὅλην τὴν
νέαν τάσιν τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, τὴν ὅποιαν τυ-
φλά παρανοοῦμεν ὅταν τὴν μακτηρίζωμεν ὡς Seces-
sion, ὁ ἀναφανεὶς ἐνωρίτερος ἀκόμη εἰς τὴν λογοτε-
χνίαν καὶ τὴν μουσικὴν, ἔλαβεν εἰς τὸν χρωστῆρα
τοῦ Κλίμτ ὑψίστην δύναμιν ἐκφράσεως. Εἶναι ἀποκα-
λυπτικὸν διὰ τὴν τύφλωσιν εἰς τὴν ὅποιαν εὕρισκον-
ται τὴν σήμερον καὶ κρατοῦν καὶ τὴν κοινὴν γνώμη
οἱ τεταγμένοι νὰ διευθύνωσι καὶ φωτίζωσι τὸ κοινόν,
ὅτι αἱ δύο προμνημονευθεῖσαι συνθέσεις τοῦ Κλίμτ,
αἱ παραγγελθεῖσαι παρὰ τοῦ αὐστριακοῦ ὑπουργοῦ τῆς
Παιδείας διὰ τὸ Πανεπιστήμιον, ἐξήγειραν εἰς ἐπα-
νάστασιν κατ' αὐτοῦ ὅλας τὰς κορυφαίας μοῦσας τῆς
τεχνοκριτικῆς, προεξάρχοντος τοῦ συναφιοῦ τῶν καθη-
γητῶν τῆς Αἰσθητικῆς, τῶν καθηγητῶν τῆς Φιλοσο-
φίας καὶ Ἱατρικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ μέχρι τοῦ
σημείου ὥστε ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἠναγκάσθη εἰς
ἐπανειλημμένας ἐπερωτήσεις ἐν τῇ Βουλῇ νὰ δικαιο-
λογηθῇ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀριστουργημάτων
αὐτῶν. Καὶ αἱ δύο ἐκτεθεῖσαι κατόπιν εἰς τὴν Διεθνή
Ἐκθεσιν τῶν Παρισίων ἔλαβον τὸ πρῶτον βραβεῖον
καὶ χρυσοῦν μετάλλιον.

K. X.

NEA BIBLIA

Ἐξεδόθησαν: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ, ὑπὸ Γεωρ-
γίου Κακλαμάνου ὑποστρατήγου (σχετικῶς πρὸς τὰ
περὶ αὐτοῦ δημοσιευθέντα ἐν τῇ Ἐκθεσί τῆς Α.Β.Υ.
τοῦ Διαδόχου ἐπὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ Στρατοῦ
Θεσσαλίας κατὰ τὴν ἐστρατείαν τοῦ 1897). Τυπο-
γραφεῖον τοῦ «Ἀστὺς» 1901.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΡΥΖΗΣ, ὑπὸ Δημητρίου Γ. Κακλα-
μάνου. Πολυτελής, καλλιτεχνικώτατος τόμος μετὰ 24
εἰκόνων, ἐξ ὧν 4 χρωματισταὶ ὀλοσέλιδοι καὶ 2 φω-
τοτυπία. (Ἀθῆναι. Τυπ. «Ἐστία» Κ. Μάισνερ καὶ
Ν. Καργαδούρη. Δραχ. 4).

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ, ὑπὸ Γεωργίου Γερασι-
μοπούλου δικηγόρου, ἀπαγγελθεὶς ἐν τῷ μητροπολι-
τικῷ Ναῶ τῆς Ἱεραπολῆς τῇ 80ῃ ἀμφιετηρίδι τῆς
Ἑλλῆν. Ἀνεξαρτησίας. (Τύποις «Θάρρους», Καλά-
μα 1901).

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ὑποβλήθη ἐν εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ
συνελθόν τὴν 24 Ἀπριλίῳ 1901 Ἀ' Πανελληνίῳ
Γεωργικῶν Συνεδρίῳ, ὑπὸ Νικολάου Δελακοβία δικη-
γόρου, ἐν Ἀθῆναις.

ΑΡΜΟΝΙΑ ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα,
τεῦχος 5ον. (Ἀθῆναι. Τυπ. «Ἐστία», Κ. Μάισνερ
καὶ Ν. Καργαδούρη).

ΠΑΟΥΤΟΛΟΓΙΑ γι' ἀρχαίους ἀπὸ τ' ἀγγλικά,
ὑπὸ Γ. Μαρκέτη. (Ἀθῆναι. Τυπογραφεῖον «Ἐστία»
Κ. Μάισνερ καὶ Ν. Καργαδούρη, 1901. Δραχ. 2.50).

Ἀγγέλλονται: ΑἴΘΙΔΕΣ, ὑπὸ Ἀχιλλέως Νέη.
Ποιήματα μὲ 70 περίπου κωαντοτυπίας.